

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

Esoterika

historický vývoj a postoj římsko-katolické církve

Vedoucí práce: doc. ThLic. Martin Weis, ThD.

Autor práce: Veronika Šerá

Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky

Ročník: pátý

2007

Prohlašuji, že diplomovou práci jsem zpracovala samostatně a veškerou literaturu, kterou jsem použila, jsem uvedla v závěru práce.

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu doc. ThLic. Martinu Weisovi, ThD. za jeho cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 Esoterika – vysvětlení pojmu	8
2 Období starověku	10
2.1 Babylon a Asýrie	10
2.2 Egypt	12
2.3 Egyptská kniha mrtvých.....	14
2.4 Sýrie.....	18
2.5 Kréta a Řecko	19
2.6 Eleuzínská mystéria.....	20
2.7 Průběh oslav eleuzínských mystérií	21
2.8 Řím	22
2.9 Hermes Trismegistos	24
3 Neznámější esoterické disciplíny	26
3.1 Alchymie	26
3.2 Čínská alchymie	27
3.3 Indická alchymie	28
3.4 Alexandrijští alchymisté.....	28
3.5 Arabská alchymie a islámská alchymistická gnóze	29
3.6 Kořeny západní alchymie.....	30
3.7 Vývoj alchymie	32
3.8 Astrologie	32
3.9 Astrologie a křesťanství	35
3.10 Tarot	37
3.11 Chiromantie	38
3.12 Magie a magické praktiky	40
4 Vznik křesťanství a jeho vliv na svět	43
4.1 Křesťané versus pohané	44
5 Období středověku	46
5.1 Středověk a magie	46
5.2 Inkviziční procesy - nejotevřenější boj proti čarodějnictví.....	50
5.3 Malleus maleficarum.....	53
6 Renesance - zlatá éra esoteriky	55

6.1	Paracelsus	56
6.2	Rosikrucíáni.....	57
6.3	Duchovní ve službách magie.....	60
6.4	Astrologie a věda.....	61
7	Období novověku	63
7.1	Ztráta křesťanské religiozity - kult rozumu.....	63
7.2	Svobodné zednářství.....	65
7.3	Spiritismus - nově populární disciplína.....	71
7.4	Satanisté- jak silná je jejich hrozba?	73
7.5	Exorcismy.....	77
8	Dvacáté století - návrat před Krista	79
8.1	Přerod světa v nové éře	79
8.2	Okultní základy nacismu	80
8.3	Ariosofismus a Adolf Hitler	83
8.4	Církev za druhé světové války	86
9	Astrologický věk - od křesťanských Ryb k nově religioznímu Vodnáři.....	88
9.1	Nová náboženská hnutí - nová religiozita	89
9.2	Hnutí New Age.....	90
9.3	Nové pohanství – neopaganismus	93
9.4	Je možné vést dialog?.....	94
10	Lidé dva tisíce let po příchodu Krista	96
10.1	Aktuální společenská hrozba esoteriky	96
10.2	Komerce či skutečná spiritualita?.....	97
10.3	Jakou úlohu zaujímají v této problematice křesťané?.....	100
10.4	Biblické základy nepřipustnosti esoterických nauk	100
11	Výsledky průzkumu na téma „Co vám říká esoterika a jaký k ní zaujímáte postoj?“ ..	104
	Závěr	107
	Seznam použitých zdrojů (literatury)	109
	Seznam zkratk	111
	Abstrakt.....	112

ÚVOD

Primární cíl diplomové práce jsem si zvolila s přihlédnutím k mému studijnímu oboru. Jako učitelka náboženství a etiky – pedagog a vychovatel, jsem si dala za úkol jít ke kořenům a popsat esoterické směry, jimiž je v současné době ohrožen vývoj a hledání životní cesty dospívajících lidí.

Za sekundární cíle jsem si zvolila problematiku historického vývoje esoteriky a postoje římsko-katolické církve k této nauce.

Jak bude dále v práci uvedeno, esoterika je považována za nauku pro osoby zasvěcené, už tento způsob vysvětlení jí dává charakter čehosi tajemného a mystického. Pocit, že člověka cosi přesahuje, potřeba tohoto přesahu, slavení a uctívání je lidskému druhu vlastní od pradávna.

Můžeme tedy sledovat celou velmi dlouhou linii vývoje náboženských projevů a chování člověka, které má své nejstarší kořeny již v pravěku. Období starověku, od něhož je v práci sledován historický vývoj esoteriky, poskytuje více dochovaných pramenů.

Již starověk znal metody zjišťování vlivu vesmírných těles na život na Zemi, pravděpodobně také v této době lidé počali rozpracovávat systém tarotových karet, opírající svůj princip o symbolické zobrazování všech hlavních životních archetypů, dále čtení lidských osudů v dlaních – chiromantii. Historie ale také zcela jasně ukazuje, že ne vždy všechno z tohoto vědění bylo využito tím nejlepším způsobem.

Narážím zde na nebezpečí tzv. černé magie a satanismu, ačkoli lidé považující se za praktikující mágy říkají, že magie existuje pouze jedna a její rozdělení na bílou a černou není úplně přesné. Vždy je prý totiž důležitý způsob a úmysl s jakým je těchto praktik použito. Ani tato argumentace ale nemůže magii před Církví ospravedlnit.

Jasně se zde nabízí zásadní otázka (především v současnosti) kde ve změní všech těchto učení, provázejících lidstvo již od dob před vznikem křesťanství, hledat Boha a tu správnou cestu? Jakým způsobem se k esoterice staví Církev?

Nelze si nevšimnout, jak je dnešní člověk zahrnut možnostmi využívat snad všeho co nabízejí okultní vědy. Dostane-li se někdo do složité životní situace, vždy ve svém okolí může bez obtíží vyhledat někoho, kdo se zabývá výkladem z tarotových karet či sestavováním horoskopů. Tento člověk poskytuje na objednání placenou službu – poradenství v oboru, kterým se zabývá.

Je tento jev skutečně pouze fenoménem hledajícího člověka 21. století? Jedince, který dnes, především v silně ateistické české společnosti, ztratil kontakt s Bohem, a proto se

obrací, doufající ve vyřešení svých problémů, na osoby jistým způsobem nahrazující kněze? Nikoli. „Pomoci“ čarodějnic, čarodějů, astrologů a mágů využívali lidé od dob, kdy vůbec tuto možnost dostali.

Vysokou míru společenské tolerance ke všemu co souvisí s nabízením služeb různých věštců a jiných „specialistů“ v oboru dokazuje jenom prakticky každodenní inzerce v různých druzích denního tisku a periodik. Zdánlivě se veškeré tyto nabídky mohou zdáti neškodné. Je tomu ale skutečně tak? Právě tato domněnka může uvrhnout v reálné nebezpečí dospívající, kteří jsou tou nejvíce hledající skupinou lidí.

K samotným metodám užitým v práci uvádím tyto informace:

Shromáždit po odborné stránce skutečně kvalitní a důvěryhodnou literaturu není v oblasti výzkumu esoteriky nejsnazší úkol. Přesto je možné z hlediska odbornosti považovat za literaturu s dobrou vypovídací hodnotou tituly jako je *Hermés a dějiny věd* nebo *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy*, jejichž autorem je René Alleau. Za dobře propracovaná díla považuji i velmi rozsáhlé a podrobné knihy *Spiritismus* od Jaromíra Kozáka, který je i autorem českého překladu *Egyptské knihy mrtvých I a II*, též v práci citované. Stejně tak P. Berling vytvořil na informace bohatou publikaci *Dějiny astrologie*. Dalšími publikacemi, z nichž jsem čerpala informace relevantní pro téma práce, byla tato díla: R. Kieckhefer, *Magie ve středověku*, J. Wolf a kolektiv – *Člověk ve světě magie*, W. C. van Dam – *Okultismus a křesťanská víra*. Zde v úvodu uvádím pouze stěžejní díla.

Pro úplnost řešení této otázky je pochopitelně důležité i stanovisko samotné římsko-katolické církve. Tyto postoje jsou nejlépe patrné přímo z biblických pramenů, kratší vyjádření můžeme nalézt i v *Kodexu kanonického práva (CIC)*. Kromě toho i v literatuře, která obsahuje informace o aktivním boji Církve se silami temnot, konkrétně se jedná o publikaci *Lidé, démoni a exorcismy, Pravda o světě temnot*, jejímž autorem je Giovanni Battista Proja.

V rámci sekundárních cílů jsem se prostřednictvím použití i čistě neodborné literatury, kterou řadíme spíše do kategorie populárních publikací, pokusila dokreslit řešenou problematiku z hlediska současnosti, kdy vše kolem esoteriky dostalo podobu čisté komerce.

Metody mé práce se opírají především o sběr relevantních údajů nejen z tištěných pramenů, ale také z internetových stránek zabývajících se esoterikou, a to za účelem vytvoření časové osy vývoje těchto směrů. Závěr práce je věnován stanovisku římsko-katolické církve.

Aby se moje práce neopírala pouze o teoretická fakta, provedla jsem i malý průzkum mezi různými skupinami obyvatel. Respondentům byla položena otázka: „Co vám říká esoterika a jaký k ní zaujímáte postoj?“ Mým hlavním záměrem bylo získat informace o

hlediscích nejen studentů teologické fakulty, ale vůbec od širšího spektra lidí, aby byla zachována co největší objektivita ve zkoumání těchto otázek.

Mým záměrem bylo prostřednictvím poznatků získaných přímo z praxe získat možnost proniknout do problematiky rozšiřování nové religiozity skutečně zblízka, což je dle mého názoru nejlépe realizovatelné právě díky výzkumu mezi konkrétními osobami, které se svou individualitou a zapojením do společnosti podílejí na její současné podobě.

Máme-li totiž jako křesťané proti něčemu bojovat, je nutné znáti dobře svého nepřítele a vědět kde se nejvíce soustředí skryté nebezpečí, jež esoterické směry pro dnešního člověka představují.

1 Esoterika – vysvětlení pojmu

Nejdůležitějším prvkem hned v úvodu je vysvětlení samotného pojmu „esoterika.“ Na základě mých zjištění jsem došla k závěru, že samotný termín „esoterika“ je pro velký počet lidí něčím naprosto neznámým.

Pokud jsem se ovšem dotazovala na pojmy jako je „magie, tarotové karty, astrologie“ apod., povědomí o těchto pojmech bylo již velmi silné. A přitom právě tyto směry jdou ruku v ruce se samotnou vědou esoterickou, jak bývá někdy nazývána.

Jak je to tedy s významem slova „esoterika“ – „esoterismus?“

Z čistě etymologického hlediska bychom jej mohli vyjádřit synonymem „skrytost“ – jako opak oproti věcem „exoterním“, tedy otevřeným a zvnějšku zřejmým.

Níže uvádím, jaký význam můžeme pod hesly „esoterika-esoterismus“ nalézt v encyklopediích.

Esoterismus-vnitřní, skryté (veřejnosti utajené) vědění, k němuž vede cesta přes zasvěcení, změnu mysli a života, jeho jazykem jsou zejména symboly a obrazy (podobenství, mýty), nabízí pohled na skutečnost odlišný od obvyklé vědecké, filosofické i teologické interpretace, mluví o korespondencích mezi různými vrstvami a regiony skutečnosti, základ hermetických nauk

- *esoterním vědění se původně zabývala vrstva kněží a mágů (Egypt, Indie, Persie atd.), později se v západní a východní tradici esoterismu vyvinuly různé systémy*

- v praktické rovině se projevují jako léčitelství, věštění apod. (viz též esoterní lékařství) ¹

Esoterický, esoterní – přístupný jen zasvěcencům, tajný, skrytý (opak exoterický)

Esoterik - kdo je zasvěcen v esoterickou nauku

Esoterismus – tajnost, utajenost, část filosofického učení (např. pythagorejského) určeného jen zasvěcencům ²

Esoteric

1) *designed for or understood by the specially initiated alone (an esoteric ritual)*

2) *of or relating to knowledge that is restricted to a small group: recondite (esoteric writings private, confidential, an esoteric purpose)* ³

Esoterika je souhrnný pojem pro mystická a spirituální učení, nadsmyslové představy o spáse, okultní disciplíny a rituály.

Výraz esoterika pochází z řeckého slova *esoterikós* (=vnitřní, skrytý) a esoterici ji chápou jako „tajné učení“ nebo dokonce „tajnou vědu“ o duchovních „pravdách“, která byla dříve údajně vyhrazena jen nemnoha zasvěceným. ⁴

Touto citací se tedy opět dostáváme k již zmíněnému významu slova esoterika a příbuzných termínů.

Má se jednat o jakési „tajné učení“ a s ním spojené praktikování různých rituálů. O cestu k věcem nacházejícím se za viditelným světem. Člověk se má tímto způsobem transformovat v duchovní či téměř kosmickou bytost.

Pro esoteriky má být na jejich „cestě do nitra“ skutečným světem svět duchovní, nadsmyslový. Esoteriku můžeme klasifikovat jako určitý druh gnóze - tzn. filosofického nebo rozumového poznání věroučných pravd. Pro „zasvěcence“ není nutná víra v náboženské principy, božské aspekty se dají poznat pomocí mystické intuice. Esoterika se pro tyto osoby stává „vědou.“

Pro „zasvěcence“ zabývající se esoterikou je nevyhnutelný styk s pojmy jako je spiritualita a mystika. Ačkoli jsou tyto dva pojmy v esoterice hojně používány, hrají velmi důležitou roli při výkladu náboženských otázek.

¹ *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*, svazek C/F, 2. část, Praha: DIDEROT, 1999, s. 386

² *Akademický slovník cizích slov*, I. díl, A-K, Praha: ACADEMIA, 1995, s. 216

³ *Webster's New Encyclopedic Dictionary*, New York: BLAC DOG AND LEVENTHAL PUBLISHERS, 1993, s. 342

⁴ Stamm, H. *Pozor esoterika - mezi spiritualitou a pokoušením*, Přel. J. Zoubková, Praha: ACADEMIA, 20022002 Přel. z: *Esoterik, Zwischen Spiritualität und Verführung*. 208 s., ISBN neuvedeno

A právě jednotlivá světonázorová duchovní hnutí se vždy odvolávají na různé formy spirituality. Ať je to forma západokřesťanská, židovská, východní, liturgická, monastická, ekumenická apod., zdůrazňuje se především význam spirituality jako alternativy k převládajícímu materialistickému světovému názoru.

Vzhledem k tomu, že spiritualitu můžeme chápat jako zásadní pojem pro niterné hledání smyslu cíle a bytí, pojem označující úsilí o nalezení odpovědi na náboženské, metafyzické a transcendentální otázky, je zřejmé, že pro duchovně strádajícího člověka žijícího na prahu třetího tisíciletí se např. hnutí New Age stává kýženým zdrojem duchovní potavy a zoufale hledaným ukazatelem životního směru.

Tento dodatek k samotnému vysvětlení pojmu esoterika pomocí citací z encyklopedií a níže uvedené literatury je pouze zdůrazněním, apelem na závažnost tohoto fenoménu současnosti. Více jak dva tisíce let církev buduje křesťanskou tradici. Právě křesťanství opět pozvedlo

silně morálně upadající společnost, která již ve svém způsobu chování zacházela za hranice přijatelnosti.

Esoterické směry mohou být celospolečenskou hrozbou nejen z důvodů morálních (užívání černé magie, satanistická společenství), ale také mohou negativně ovlivňovat individualismus mladých lidí svou programovou manipulací.

2 Období starověku

2.1 Babylon a Asýrie

V úvodu práce byla mírně nastíněna historická linie proměn esoterických směrů v čase, a právě kořeny toho, z čeho tyto směry v současnosti vycházejí, jsou nejlépe patrné v období starověku.

Současné archeologické objevy dokazují, že na počátku rozmachu vyspělé civilizace, která se šířila od Palestiny přes Sýrii, Malou Asii až na Krétu jak po asijském kontinentu, tak po moři, byly Mezopotámie a Egypt. Tato expanze započala podle všeho ke konci čtvrtého tisíciletí před křesťanstvím, v protoliterárním sumerském období.⁵

Již v Mezopotámii se oproti oficiálnímu státnímu náboženství počal vymezovat magický kult hvězd a souhvězdí.

⁵ Alleau, R. *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy*, Přel. Z. Bedřichová, Praha: MALVERN, 1996, 239 s., Přel. z: Les sociétés secrètes

Tato společnost náležela ke hnutí zasvěcených astrologů a věštců, kteří na nebi sledovali a počítali proměny a pohyb vesmírných těles. Právě těmto jevům byl přičítán velmi silný vliv na život na zemi. Dnes můžeme vidět, že princip astrologie zůstal neměnný.

Tato sféra zářících hvězd a planet se stávala božstvem. Uctívání hvězd bylo nicméně rozšířeno po celém tehdejší antickém světě, někdy bývá označováno jako „sabeismus.“

(V Koránu se naopak za sabeismus označuje křesťanská víra svatého Jana neboli „mendaitů“) ⁶

Na základě nálezů z El-Obeidu (místo předpotopního města Ur z doby kolem 3. tisíciletí př.n.l.) je zřejmé, že tento magicko-náboženský směr sahá svým původem až do hlubokého starověku.

Z etymologického hlediska je pozoruhodné jméno tohoto božstva. Je odvozeno ze sumerské složeniny „EN-ZU“, z níž později vzniklo „ZU-EN“, posléze SIN, jak dosvědčují kappadocké tabulky. Výslovnost „ŠIN“ je již asyrská. Dodnes se s ní můžeme setkat ve výslovnosti jedenadvacátého písmene hebrejské abecedy, což je důležité, protože toto písmeno připomíná

tři fáze proměny Měsíce na obloze: dorůstání, úplněk a ustupující Měsíc. ⁷

Zmínka o tomto faktu je z mého pohledu relevantní, neboť právě úcta k Luně (k Měsíci) a sledování všech jeho fází je podstatná pro vykonávání magických rituálů.

Typickým znakem pro toto období je pochopitelně polyteismus. Známa je například bohyně Ištar (ideogram Venuše), jejíž kult je spjat s posvátnou prostitucí.

V souvislosti s dalším rozvojem esoteriky a příbuzných směrů je nutné zmínit i babylonské novoroční slavnosti, k nimž neodmyslitelně patřily rituály spjaté se vzýváním božstev odpovídajících jednotlivým planetám - Jupiteru, Merkuru, Saturnu a Marsu. Tento výčet zakončuje invokace Slunce a Měsíce.

⁶ Alleau, R. *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy*. Přel. Z. Bedřichová, Praha: MALVERN, 1996, 239 s. Přel. z: Les sociétés secrètes

⁷ Tamtéž, s. 188

2.2 Egypt

V případě starověkého Egypta je nutné rozlišovat mezi egyptským náboženstvím jako takovým a pozdějším magicko-náboženským mystériem.

Právě prvky objevující se v systému magických praktik starověkého Egypta jsou pro další vývoj esoteriky důležitým činitelem.

René Alleau podává ve své knize *Tajná společenství, Jejich vznik a osudy* vysvětlení k paralelám mezi egyptským a řeckým panteonem.

Za vším stojí jejich ptolemaiovský původ. Aby bylo snazší prolnutí řecké a egyptské civilizace, došlo k tomuto ztotožnění. Můžeme tedy sledovat přerod Amona v Dia, Ptaha v Hefaista, Isis v Afroditu, Thota v Herma, Neith v Athénu apod.

Přirozeně z toho vyplývá další převzetí do kultury římské. Ptah se stává Vulkánem, Isis Venuší (která bývá vzývána v rituálech tzv. milostné magie), Thot Merkurem (vládnoucí planeta znamení Skopce), Amon Jupiterem (v astrologii král planet a vládnoucí planeta znamení Střelce), Neith Minervou apod.

Velký význam nelze upřít co do rozšíření v antickém světě kultu Isidy a Osirida, který přežíval až do 4. století po Kristu a byl posledním projevem starověkých egyptských iniciací, jejichž známky zahladilo až vítězné křesťanství.⁸

Velmi pozoruhodný je případ dokonce až ze 17. století, který vyvolává otázku zdali se v Galii (a to zejména v Bretani) neuchovaly stopy dávného Isidina kultu a to prostřednictvím druidismu, k němuž se dnešní esoterici stále s oblibou navracejí.

Ještě v této době byly na ostrově de Sein objeveny tři ženy- druidky, které vyučovaly pohanským mystériím. Tyto ženy se sice nakonec podařilo obrátit na křesťanství a ony své životy dožily v klášteře, nicméně nad celým případem visí otázka, zda právě tato velmi sverepá setrvačnost nepoukazuje na egyptské kořeny druidismu.⁹

Egyptané jsou považováni za snad vůbec největší mistry magie. Esoterická nauka praví, že svět byl obdařen deseti stupni magie, z nichž devět ovládli právě starověcí Egyptané a zbylý jeden článek si ponechali všichni ostatní.

Tento přístup z hlediska esoterické nauky osvětluje fakt, že právě ve starověkém Egyptě se poprvé setkáváme s rozdělením magie na dva stupně - a to „magii nízkou“, která sloužila pro účely světské, měla tedy působit na věci pozemské - fyzické zdraví, peníze apod.

⁸ Tamtéž, s. 191

⁹ Tamtéž, s. 191

a na „magii vysokou.“ Její využití už bylo pro cíle vyšší, a to ryze duchovní, konkrétně měla pomoci duším zemřelých v jejich cestě na onen svět.

Magie starověkých Egyptů se postupně rozvinula v obsáhlý systém víry ve znovuzrození a schopnost vidět božství ve všech živých i neživých věcech. Cenným zdrojem k odhalování poznatků o starověké egyptské magii nám poskytuje Kniha mrtvých, což je sbírka rituálů, zaříkal a zaklínadel, které mají sloužit k ochraně duší zemřelých při jejich cestě na tzv. „druhý břeh.“

Starověcí Egyptané věřili v magickou moc slov a hieroglyfy sloužily k jejich uchování.

Pro studium dějin esoteriky je podstatné, že jeden z těchto hieroglyfů je v magii používán jako Oko Hórovo.

Hór byl synem dvou nejvyšších staroegyptských božských bytostí, Úsira a Éset (Ísis).

Legenda praví, že Úsire byl ze žárlivosti zavražděn svým bratrem Sutechem. Byl to Hór, kdo napadl Sutecha, aby pomstil smrt svého otce, ovšem v boji byl připraven o jedno oko.

Jelikož oko bylo ve starověkém Egyptě symbolem duše a Hór by bez něho neměl přístup do říše mrtvých, Thót (bůh usmíření zobrazovaný s ptačí hlavou) mu jeho oko vrátil ve formě amuletu.¹⁰ Odtud se dále vyvinul zvyk dávat zesnulým do jejich hrobek amulet ve tvaru oka, aby pro ně byl zajištěn vstup do říše mrtvých.

Starověký Egypt ale není jediným společenstvím, kde můžeme nalézt úctu k symbolu oka. Např. v tradicích Haitůanů, Indiánů a v systému woodoo je oko symbolem „vševidoucího, třetího oka.“

Klement Alexandrijský ve 3. století n.l. napsal, že „*Egypt je matkou kouzelníků.*“¹¹

Jako etymologický prvek v historii magie coby esoterického směru je důležité staroegyptské slovo „HEKA“ – překládané jako magie. Toto slovo ovšem nemůžeme chápat v dnešním významu, tedy jako symbol chaosu a alternativu k náboženským hodnotám. Ve starověkém Egyptě v sobě toto slovo skrývalo význam jakési energie, díky které byl stvořen svět. Tato energie nebyla sama o sobě ani zlá a ani dobrá, důležitý byl způsob jejího využití.

Je pozoruhodné, že v předřímském období starověkého Egypta byly prohřešky, kdy by byla „heka“ nějakým amorálním způsobem zneužita, velmi výjimečné a pokud k něčemu

¹⁰ *Magie*, [online], poslední aktualizace 11.11. 2005 [cit. 16. ledna 2007; 11:15 SEČ] Dostupné na: <http://egypt.blog.cz/0511/magie>

¹¹ Tamtéž - [cit. 16. ledna 2007, 11:20 SEČ]

takovému vůbec došlo, obvykle byly tyto jevy přisuzovány nějakým cizím vlivům (čarodějům).

Další etymologická poznámka – slovo „heka“ bylo podobné slovu „achu“, jež se překládalo jako čarodějnictví, kouzlo nebo zaklínadlo.

Ve starověkém Egyptě jsou hledány i kořeny vzniku systému tarotových karet, jimž je v práci věnována samostatná kapitola.

2.3 Egyptská kniha mrtvých

Egypt co se týká bohatosti kulturních pramenů vypovídajících o duchovním životě národa snad v antickém světě nemá obdoby. Ačkoli převládá názor, že největší odkaz pro evropskou civilizaci je třeba spatřovat v dědictví starověkého Řecka, není to zcela pravdivé tvrzení.

Ze samotných řeckých textů se totiž můžeme zcela jasně dozvědět, že to co se v nich skrývá, je jenom pouhým odleskem mohutné záře moudrosti, kterou kdysi oslňovala země ležící na řece Nilu.¹²

Velkou překážkou v odhalování těchto historických pokladů ovšem byla neznalost již tisíc let mrtvého jazyka a písma. Navíc texty nalezené na zdech chrámů a hrobek působí ve svých protimluvech poněkud banálně až nesmyslně. Jako u každého náboženského textu je ale třeba vzít v úvahu symboličnost těchto záznamů.¹³

Otázka co se s člověkem stane po smrti, provází lidstvo od úsvitu dějin. Na základě archeologických nálezů můžeme vidět, že již neandrtálci měli své pohřební rituály, tudíž se zabývali otázkou posmrtného života. Pokud bychom studovali staré esoterické texty a srovnávali je s nejpokročilejšími poznatky nelineární fyziky a transcendentální psychologie, zjistili bychom, že v případě starověkých zasvěcenců se jednalo o skutečně vysoce propracovanou nauku.¹⁴

Ostatně informace o záhrobním světě, které byly tehdejšímu světu známé, se udržely při životě velmi dlouho a to dokonce až do šestého století po Kristu. Jasný postoj k učení o posmrtném životě, tak jak vycházelo z vědění starověkých Egyptanů, byl vyjádřen roku 553 na koncilu v Cařihradě. Zde bylo učení církví prohlášeno za heretické a pro křesťana

¹² Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I., Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2001, 239 s., ISBN 80-7281-073-1

¹³ Právě tyto zdánlivé protimluvy a různá symbolická vyobrazení nám zřetelně ukazují, že se jedná o texty, které nemají být chápány doslovně, nýbrž symbolicky.

¹⁴ Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I., Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2001, 239 s., ISBN 80-7281-073-1

nepřípustné. Nutno ovšem dodat, že tím nedošlo k jeho vymizení z lidského povědomí, neboť se udrželo jak u skupin, které nepřistoupili na křesťanskou víru, tak bohužel i u křesťanů samých, včetně gnostiků!¹⁵

Církvi se sice podařilo učení o posmrtném životě potlačit, nikoli ale úplně vymítit. Případy, kdy lidé vypovídali o zkušenostech s „přežitím smrti“ se objevovat nepřestaly, a to v podstatě do dnešních dnů. Nejinak je tomu i v případě nauky o převtělování - reinkarnaci.

Egyptské i antické písemné památky nám poskytují svědectví o velké utajenosti veškeré moudrosti, jíž disponovali egyptští kněží. Jejich znalosti byly velmi pečlivě střeženy a přístup

k nim měl pouze ten koho dobře znali a kdo byl uznán za dostatečně duchovně vyzrálého. Díla, která byla skutečně cenná a tajná byla dokonale ukryta i před většinou Egyptů a přístup k nim měli ti nejzasvěcenější. Ze staroegyptských památek víme, že k nim dokonce nemíval přístup ani samotný faraon.¹⁶

Za zmínku jistě stojí, že Egyptané používali jako písma hieroglyfů, jichž se nevzdali dokonce ani v době kdy již měli k dispozici démotické písmo¹⁷ a později i písmo abecední - koptské. Je tedy na místě domněnka, že hieroglyfy měly vedle fonetické funkce i symbolický význam.¹⁸

O co ale vlastně v egyptské *Knize mrtvých* šlo? Žádná *knih mrtvých* se vskutku nedá označit za zábavné dílo, které je snadné číst a především jej *pochopit*. Tyto knihy mívají zpravidla dvě roviny - meditativní a informativní.

Co se týče hodnoty zádušních textů obsažených v egyptské *Knize mrtvých*, spočívá nejen v tom, že podrobně popisuje posmrtné stavy. Je třeba si také uvědomit, že díla tohoto druhu patřila k nejtajnějším znalostem starověkých Egyptů a zpočátku byla přístupná skutečně velmi úzkému okruhu lidí. Byla natolik tajná, že zároveň s tímto faktem vyvstává i otázka jak byla zajišťována ochrana před prouděním informací na světlo veřejnosti.

Částečnou odpověď lze nalézt v samotném textu knihy. Obřady byly vykonávány v izolovaném stanu a byla zajištěna dostatečná vzdálenost od případných nepovolaných uší či očí. Kromě toho ani není příliš pravděpodobné, že by se tato díla nacházela ve stejné knihovně jako ostatní teologické spisy. Přístup ke knize měli totiž s největší pravděpodobností

¹⁵ Tamtéž, s. 17

¹⁶ Tamtéž, s. 19

¹⁷ písmo blízkící se abecedě

¹⁸ Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I., Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, s. 19

původně pouze nejvyšší Osiridovi kněží, kteří se starali o veškeré potřebné záležitosti spojené se záhrobním životem.¹⁹

Mimořádnou utajenost těchto dokumentů dokazuje i historická skutečnost, že princ Chamvése, který proslul svým pátráním po Džehutiho (Hermových)²⁰ spisech, byl nucen násilím otevírat hrobky, pokud se jich chtěl zmocnit, a to i přesto, že byl spoluvladařem samotného Ramsese II. a zástupcem velekněze v Ptahově chrámu v Menoferu.²¹

Co se týče samotného rozvržení díla - *Kapitol o vycházení z hmotného světa do Bezbřehé záře*, je samotný pojem *kapitola* poněkud problematický, protože bývá někdy překládán jako *říkadlo*. Ale ani tento překlad není naprosto přesný, protože takto označené oddíly zahrnují i popisy situací, v nichž se zesnulý právě nachází. Vlastní *Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře* se vcelku logicky začínají u přípravy mumie a magických opatření, aby tělo nepodlehlo hnilobnému procesu, aby se duši zemřelého dostalo dechu a aby také byl dobře zabezpečen jeho dvojník.²² Poté byla na řadě výzva, aby se zemřelý probral ze své strnulosti a uvědomil si stav, ve kterém se nachází. Tato výzva se vyskytuje prakticky ve všech souborech zádušních textů, zejména ovšem v *Textech pyramid*.

Níže uvádím doslovně citovanou krátkou ukázkou přímo z textu § 11, kapitoly 45 - *Kapitola pro zamezení rozpadu v hrobce*:

- I. *(Jméno zemřelého) říká:*
- II. „Ó ty, kdož se nemůžeš pohybovat, právě tak jako Osiris!“
- III. „Ó ty, kdož se nemůžeš pohybovat, právě tak jako Osiris!“
- IV. „Ó ty, jehož údy se nemohou pohybovat, právě tak jako Osiridovy!“
- V. „Kéž by tvé údy nezůstaly bez pohybu a netrpěly rozkladem, aby neodpadly (od těla) a neshnily!“
- VI. „Kéž by mi zůstaly zachovány, právě tak jako Osiridovi!“²³

Dále bych se v souvislosti s pojednáním o egyptské *Knize mrtvých* zmínila o amuletech, jimiž byli mrtví na svou pouť vybavováni. S pohřebním ritem u starověkých Egyptanů souvisela celá řada úkonů a předmětů, ovšem protože se ve své práci zabývám esoterikou, je vhodné zmínit právě magické amulety, jejichž oblíbenost trvá napříč staletími

¹⁹ Tamtéž, s. 25

²⁰ viz. kapitola „Hermes Trismegistos - Hermes Tříkrátnejvětší

²¹ Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I., Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, s. 25

²² Jakýsi otisk jeho právě skončeného života, pro nějž byla zbudována hrobka a právě jemuž byly určeny všechny obětiny

²³ Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I., Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, s. 42

až do dnešních dnů, kdy esoterické směry a vše co k nim patří, zažívají svou druhou renesanci.

V rámci zádušních obřadů se dají používané amulety rozdělit do dvou skupin. Tu první tvoří amulety a symbolická zobrazení, jež jsou používána během předčítání jednotlivých textových amuletů a skupinu druhou tvoří amulety, které byly přímo vloženy do těla nebo zamotány do obinadel mumie na přesně daná místa.²⁴

Kvalita a počet amuletů se liší podle majetnosti zesnulého a snad i podle náboženských představ místa a doby, kde žil. Je vcelku pravděpodobné, že starověké zádušní obřady byly v průběhu dějin vykonávány stále více nekvalitně, což bylo v přímé závislosti na tom, jak přesné významy jednotlivých úkonů upadaly v zapomnění.

Dnes prodávané amulety, součást současného komerčního trendu, jímž je esoterika silně poznamenána, jsou jakousi *sbírkou symbolů*, které mají svému nositeli zajistit štěstí ve všech důležitých aspektech života.

Níže uvádím výčet tehdy používaných amuletů a jejich význam:

Džed - symbolické vyjádření páteře s hrudními čakrami

Ésetin uzel - krvácející pohlavní orgán Ésety, aby se zemřelý mohl opět zrodit

Podhlavník - měl napomoci zemřelému k probuzení a převtělení (aby se zvedl)

Kříž života - symbol skutečného života, do něhož se zemřelý rodil smrtí - odchodem z hmotného světa

Hórovo oko - ochranný amulet, předloha pro „boží oko“, které dodnes nacházíme v křesťanských kostelech a zednářské symbolice

Supice - aby zemřelý získal sílu Ésety, byl na ní zapsán text 157. kapitoly

Pektorál - aby zemřelý mohl volně pohybovat krkem, s textem 158. kapitoly

Papyrový stvol - pro obnovu mládí a plodnosti, s textem 159. kapitoly

Hypocefalus - panenka oka Bezbřehé záře pro udržování životního tepla v mumii, s textem 162. kapitoly

Semá - průdušnice, aby mohl zemřelý dýchat

Dvě pera - symbol světa a vzduchu

Hadí hlava - ochrana proti pozření hady v Duátu, s textem kapitoly 34 a 35

Menát - k ulehčení nového zrození a podpoře sexuální žádosti

Žebřík - aby mohl zemřelý vystoupit na nebesa

²⁴ Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých II, Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2002, 487 s., ISBN 80-7281-091-X

Dva prsty - aby zemřelý snáze vystoupil po žebříku na nebesa

Kef-peseš - rituální nůž, původně z pazourku, sloužící k otevření úst zemřelého, aby mohl mluvit a dýchat

Jazyk - patrně ochrana před omámením a pojistka, aby zemřelý nikdy neztratil výřečnost

Písařská paleta - symbol dosažení moudrosti ²⁵

Jenom ve studiu systému magických praktik a základů, z nichž se později v dalších staletích vývoje esoterických disciplín vycházelo, by vydalo na velmi rozsáhlou práci s použitím skutečně nepřehledného množství materiálů a různých zdrojů.

Na tomto místě mohu pouze konstatovat, že v odkazech starověkých Egyptanů je stále co objevovat.

2.4 Sýrie

Je poněkud nesnadné oddělit dějiny magicko-náboženských mystérií od dějin tajných společenství zasvěcenců, jejichž iniciační obřady byly ve většině případů převzaty z antických iniciačních ceremonií. Právě syrská mystéria, která ovlivnila celé Středomoří, byla často zaměňována s bakchickými či Hermovými kulty.

Pro zemědělské kultury bylo typické, že se jednalo o učení vyhrazené pouze elitě (tedy veřejnosti ukryté) a vstupující člen se během zasvěcovacího rituálu zavazoval přísahou mlčenlivosti o všem, co mu bylo předáno. ²⁶

Co se týče hermetické symboliky (k postavě Herma Trismegista se váže vznik alchymie) - právě ona se vyskytuje v literatuře čítající tisíce svazků, které bohužel nebyly ve většině případů přeloženy ani nijak systematicky prozkoumány.

Můžeme prohlásit, že je to škoda, neboť právě například takový symbol sirény nemůže být podroben podrobnějšímu studiu bez ohledu na antické tradice, v nichž konkrétně syrský panteon zaujímá velmi významnou roli. ²⁷

²⁵ Tamtéž, s. 257

²⁶ Alleau, R. *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy*, s. 193

²⁷ Tamtéž, s. 193

2.5 Kréta a Řecko

Dalším obdobím a místem ovlivňujícím pozdější směr esoteriky je bezpochyby nejjihněji položený evropský ostrov Kréta.

Francouzský historik Charles Picard podotýká, že krétské náboženství, jež převzalo svou podobu z dórského Řecka, ovlivnilo pozdější podobu esoterních bratrstev nazývaných „thiasos.“ „*Z takových spolků později vykvasilo to, co se stalo pohanským mysticismem.*“²⁸

Z hlediska architektury lze usuzovat, že některé detaily u staveb helénských chrámů, v nichž se slavila různá mystéria, jsou odvozena z předhelénských krétských staveb.

Jedná se např. o přehrazení, vstupy vyhrazené pouze některým vybraným osobám, tzv. „abatas“, posvátné schránky (později přenosné) a vůbec různé předměty a mobiliář sloužící k potřebám při praktikování zemědělského či pohřebního kultu, k uctívání „Země-Matky“, která byla považována za ochránkyni všech živých i mrtvých, či dokonce ploditele (kult „Matky-Země“ bývá častou alternativou za monoteistické náboženství).

Celý starověký svět měl svá mystéria, svá tajná společenství vyhrazená pouze pro určitou skupinu populace. Nejinak tomu bylo i ve starověkém Řecku. Zde vynikaly tzv. eleusínské kultury, jež byly vlastní Athénanům.

Význam tohoto kultu byl tak velký, že prý císař Claudius usiloval o přemístění svatyně, zbudované pro účely jeho uctívání, do Říma. A Augustus, jež prošel iniciačním rituálem

přímo ve svatyni v Athénách, patřil mezi nejvyšší představitele v hierarchii eleusínského kultu. Velkou popularitu si tento směr udržel až do dob Justiniána. Athénská svatyně byla poprvé poničena požárem ve 2. století po Kristu a následně byla roku 396 vypleněna Góty.

Ovšem ještě filosof Synésius se rozhodl vydat se na cestu do Athén, aby byl zasvěcen do eleusínského učení, z čehož lze usuzovat, že se těšilo velkému věhlasu ještě v 5. století našeho letopočtu.²⁹

Zničení svatyně, která byla po celá staletí tajemným svorníkem antické civilizace, je pro historický výzkum velkou ztrátou.

Znamená to totiž, že již nikdy se nelze dozvědět, co to vlastně byly „*tajné knihy, které nejsou vyhrazeny všem smrtelníkům*“, na něž ve svých dílech odkazují např. Plútarchos a Galénos.

²⁸ Alleau R. *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy*, s. 194

²⁹ Tamtéž, s. 195

Ovšem díky práci současných francouzských archeologů lze alespoň částečně rekonstruovat eleusínské obřady, ne-li zcela, alespoň jejich hlavní fáze.³⁰

2.6 Eleuzínská mystéria

Za bližší povšimnutí jistě stojí fenomén tzv. eleuzínských mystérií, která jsou již výše zmíněna.

Na počátku všeho je legenda o bohyni přírody Demeter a její krásné dceři Persefoně, která byla unesena Hádem do říše mrtvých. Pro Demeter to byla natolik velká ztráta, že v důsledku svého truchlení uvrhla na přírodu kletbu, a ta přestala rodit.

Zeus, Demeterin bratr a Persefonin otec, učinil rozhodnutí, že Persefona stráví vždy devět měsíců z roku se svou matkou na zemi a tři měsíce se svým mužem v podsvětí.

Ale protože Persefona ochutnala kouzelné granátové jablko pocházející z říše mrtvých, musel se nalézt kompromis, jelikož po této události nebylo již možné, aby navždy tuto říši opustila.³¹ Naštěstí pro „běh přírody“ se Demeter umoudřila a mohla opět začít fungovat ve svých obvyklých cyklech.

Legenda dále praví, že v dobách svého největšího žalu se Demeter usídlila právě v Eleusíně a proto se na tomto místě začaly na její počest konat zasvěcovací obřady.³² Demeter se nazývá

bohyní včel a obilí, což určuje i charakter eleusínských mystérií, neboť společenství včel představuje jedno z nejstarších matriarchálních společenství na světě.

Zasvěcování do eleusínských mystérií bylo pro muže velmi přísné, ti muži, kteří byli zasvěceni do druhého stupně tohoto řádu se museli stát ženou – tedy alespoň obrazně.³³

Tato podmínka ovšem platila i pro římské císaře, kteří právě velmi rádi toto zasvěcení podstupovali, na mincích se nechávali zobrazovat jako ženy a i svá jména nechávali psát v ženské podobě.

³⁰ Tamtéž, s. 76

³¹ Argoni, A. *Země jako pramatka života*, [online], Dotek-nezávislý měsíčník pro duchovní kulturu, 2004, Ing. Pavel Poles, [citováno 6. března 2007; 14:33 SEČ], Dostupné na: <http://www.casopisdotek.cz/archiv/2004-11.php>

³² pozn. – Demeter bývá zpodobňována jako bohyně se dvěma tvářemi, tzn. jako Demeter a Persefona v jedné osobě, tedy spíše jako dvě sestry, nikoli jako matka a dcera, nebo tuto symboliku také můžeme chápat jako dvě strany téže věci.

³³ Dostupné na: <http://www.casopisdotek.cz/archiv/2004-11.php> – [citováno 6. března 2007; 15:40: SEČ]

2.7 Průběh oslav eleuzínských mystérií

Rituál zasvěcení do eleuzínských mystérií se započínal nejprve několikaměsíčním pobytem v Athénách, kde probíhala příprava na jeho další fáze. Po této přípravě byly Athény opouštěny po mostě³⁴, který byl tak úzký, že po něm nemohl přejet žádný povoz, tudíž všichni putující byli nuceni přejít most pěšky.³⁵

Tato *Svatá cesta* byla asi 20 kilometrů dlouhá a symbolizovala opuštění věcí světských a přechod do oblasti posvátné. Tuto *svatou cestu* musel absolvovat každý, otrok i vysoce společensky postavený člověk. V každé části cesty byla obsažena určitá symbolika vyjadřující nějaký aspekt mýtu o „Matce Zemi“, Deméter, která přišla o svou jedinou dceru Persefonu. Po cestě do Eleuzíny poutníci v noci tančili poblíž posvátné studny na oslavu Dionýsa. Co je důležité – pro každého účastníka bylo pod hrozbou trestu smrti zakázáno cokoli o mystériích prozradit!³⁶

Co se ale z některých anonymních svědectví vědělo, bylo to, že účastníci eleuzínských mystérií měli během obřadů vidiny. Z archeologických nálezů jednoznačně vyplývá, že hala, kde se vše odehrávalo, byla prázdná. Řekové byli v oblasti divadelního umění velice zkušení, nedá se tedy předpokládat, že by vše, co se v Eleuzíně odehrávalo, bylo podvodem. Nehledě na to, že poutníci během svých vidění zakoušeli i fyzické projevy: zalití těla studeným potem, pocity strachu, třes, zvýšený svalový tonus. Ačkoli nikdo nesměl o svých vizích hovořit, všichni konstatovali, že se jim dostalo nepřekonatelného vidění. Z úst jednoho básníka dokonce zaznělo prohlášení, že viděl začátek a konec života a že jsou *Jedno*.

Tyto popisy poukazují na mystické zážitky, nicméně vzhledem k tomu, že těchto mystérií se každého půlroku účastnilo tisíce lidí, je evidentní, že musel být hromadně podáván halucinogen. Někteří historici se přiklánějí k názoru, že se jednalo o opojení vínem, ale protože Řekové ještě neznali destilaci, je nepravděpodobné, že by jejich víno bylo tak silným nápojem, aby mohlo způsobit halucinogenní stavy.³⁷

Tajemství Eleuzínských mystérií tedy spočívalo v symbolickém znovuzrození. Persefona, stejně jako země, se každé jaro navracela z podsvětí. Demeter pověřila

³⁴ Tento most v Athénách existuje dodnes

³⁵ *Eleuzínská mystéria*, [online] Dostupné na: http://www.baraka.cz/baraka/Baraka/b_1/b_1_eleuzinska_mysteria.html – [citováno 12. března 2007; 10:45 SEČ]

³⁶ Tamtéž – [citováno 12. března 2007; 11:02 SEČ]

³⁷ Tamtéž – [citováno 13. března 2007; 9:05 SEČ]

královského syna Triptolema, aby při svých cestách na hadím povozu šířil po světě novou víru a učil lidi umění pěstování obilí.

Co se týče přímo centra mystérií, byla jím samotná příprava nápoje. Nejvyšší kněz, jehož původ byl odvozován již z dob počátků mystérií užil námel, uložený v malé místnosti postavené přímo nad zbytky mykénského kláštera. Během rituálu zpíval vysokým hlasem, aby dal najevo svou asexuální roli – svou mužskou pohlavnost obětoval bohyni. Pohár obsahující zrno námele poté kněz předal ostatním kněžím, kteří s ním vykonali tanec celou halou. Poté bylo zrno ve zvláštní nádobě smícháno s mátou a vodou a podáváno v šálcích ostatním účastníkům mystérií. Na znamení, že jsou všichni připraveni přijmout vidění, hromadně zazpívali píseň o tom, že se napili a přinesli tajný předmět zapečetěný v nádobách.

Je zřejmé, že kněží se v rituálu velmi dobře vyznali, takže vlivem podání nápoje měli na svědomí celou řadu sluchových a zrakových halucinací. Jako „doprovodné efekty“ byla jistě používána hudba a různé vůně. V pravou chvíli byl do haly vrhnut přiměřeně silný proud světla, který značil vizualizaci Persefony.

Je zajímavé, že někteří křesťanští kněží, žijící v posledních staletích slavení těchto mystérií prohlásili, že odhalili tajemství Eleuzíny. Jednalo se prý o materializaci obilí. Částečně pravdu měli, ale ne zcela, poněvadž v té době ještě nebylo nic známo o halucinogenech jako je LSD či houby rostoucí v Mexiku.

Tak jako tak, rituály, které se odehrávaly v Eleuzíně byly velmi slavné a pro tehdejší svět znamenaly jeden z největších zážitků setkání s *věcmi skrytými veřejnosti*.³⁸

2.8 Řím

Origenés se zmiňuje v souvislosti se starověkým Římem o mystériích, do nichž byli zasvěceni pouze členové senátu, Tertullián zase hovoří o mystériích Bellony: na základě toho je vyjádřena domněnka, že gladiátorské zápasy a boje odsouzců se šelmami mají jakýsi mysterijní základ.³⁹

Pro bližší vysvětlení uvádím význam pythagoreismu a dionýského náboženství ve zvláštním období, které se projevilo na počátku 2. století před Kristem, a to po druhé punské válce.

³⁸ Tamtéž: [citováno 13. března 2007; 13:45 SEČ]

³⁹ uvedeno v knize *Tajné společnosti, Jejich vznik a osudy* s odkazem na díla Proti Celsovi, VI, 23 a

Ačkoli dionýský směr byl, oproti asketickému pythagoreiskému, extatický, oba usilovali o probuzení božské síly, kterou v sobě člověk od přírody chová a jež se podobá síle Titánů.

Slavnosti dionýského kultu probíhaly zpravidla v noci a spočívaly v nezřízeném pití a různé zábavě, která měla člověka dovést k extázi projevující Bakchovu sílu. Tento kult byl původem z Východu a do Říma jej zavlekli jihoitalští zajatci z období druhé punské války.

Velké rozšíření tohoto směru se předpokládá v období kolem roku 186 před Kristem.

Historik Titus Livius odhaduje počet mužů a žen pronásledovaných po dekretu, jež byl vyhlášen proti stoupencům Bakchova kultu, na více než sedm tisíc.

Ze záznamů tohoto historika je známo, že pronásledování nebylo u konce ani po pěti letech.

To vypovídá o velké popularitě esoterických a mystických systémů Řecka na území římské říše. Již zmíněný Isidin kult, který se také velmi rozšířil po celém impériu, pronikl do Říma prostřednictvím obchodního přístavu v Pouzsoles a to pravděpodobně díky vlivu egyptských lodivodů. Např. na Délu byl mezi obchodníky a výrobci zbraní velmi oblíben Hermův a Poseidonův kult. Odpovídají tomu názvy kolegií sdružujících zasvěcené přívržence tohoto směru – „hermaistés“ a „poseidoniastés.“

Byla dokonce vyjádřena domněnka, že středověké rozšíření hermetických symbolů velkými obchodníky a finančníky, představuje přežívání antických (potažmo římských) iniciací.

Velmi zajímavá je podle mne níže odcitovaná hypotéza z knihy Reného Alleau *Tajná společnost, Jejich vznik a osudy*, z níž jsou čerpány i předešlé informace. Proto ji uvádím v plném a doslovném znění:

„Magické atributy Januse svědčí o jeho velké starobylosti. Chvalozpěv na něj stojí i v záhlaví úloмок starobylého zpěvu salických kněží-tanečníků z Říma: „Ty jsi sanctus Janus.“ Povšimněte si také, že bůh – vládce všech začátků Janus, od něž je odvozen název prvního měsíce roku, kdy se znovu rodí Slunce, januaris – leden, byl uctíván 9. ledna, na den, kdy nejvyšší představitel kněžské hierarchie Rex Sacrorum obětoval ve jménu krále tomuto bohu berana.

Uvědomíme-li si, že přesný význam slova initium znamená začátek, je zajímavé, že salické sancus Janus se přesně podobá „svatému Janovi“, který je patronem, jak víme, křesťanských hermetických iniciačních obřadů a zednářských oslav zimního slunovratu.

Již jsme zmiňovali, že datum křesťanského Narození Páně, které bylo původně slaveno na Den králů, bylo papežem Liberiem přesunuto na 25. prosince.

A ještě jeden neméně zajímavý detail na mozaikách v Ravenně: Tři králové zobrazení na mozaikách mají na hlavách mitraické čapky zvané „frygické“ a tři různé „pláště.“ Prohlédneme-li si tento výjev podrobněji, zjistíme, že nádoby, které králové přinášejí darem, i jejich symbolické oblečení jsou do nejmenších detailů shodné se zednářskými „třemi stupni.“

Aniž bychom chtěli tvrdit, že jsou tyto prvky jednoznačně známkami starobylosti zednářských iniciačních obřadů, alespoň tuto hypotézu nevyvracejí.“⁴⁰

Náboženská syntéza, která provází konec římského impéria, představuje podobu tehdejší kosmologie a přísné principy astrologie jsou určující pro tehdejší představu lidí o zemi a nebi.

2.9 Hermes Trismegistos

Hermes Trismegistos bývá označován za autora mnoha děl, která vznikla na počátku letopočtu, jako např. *Corpus Hermeticum*. Toto dílo vzniklo pravděpodobně na přelomu letopočtu v Alexandrii a nauka, jež je v tomto díle popsána, byla později označena jako hermetismus.

Hermetismus je druhem esoterismu (chceme-li esoteriky) pocházející ze starého Egypta, ačkoli podle některých pramenů se jeho původ dá řadit až do doby předegyptské. Kromě toho se dá z jiného úhlu pohledu považovat i za filosofický směr, jehož základním principem je jednota všech věcí.⁴¹

Z hlediska esoteriky byl Hermes Trismegistos třetí reinkarnací egyptského boha Thóta a právě jemu bývá přisuzována znalost tajemství tří hermetických nauk: alchymie, astrologie a magie.

Z tohoto důvodu přívlastek *Trismegistos* – *Tříkrát veliký*.⁴²

Jedním z nejzákladnějších a neznámějších souhrnů hermetických tezí je tzv. *Smaragdová deska*, která má být klíčem ke všem třem zmíněným hermetickým naukám a její autorství bývá přisuzováno Hermovi.

Obsah a nauka díla *Corpus Hermeticum* není v žádném případě nic jednoduchého k pochopení a interpretaci. Z hlediska filosofie se sice jedná o středoplatónskou filosofii, ovšem pojmové myšlení zde nehraje vůbec žádnou roli. V těchto spisech jde zcela explicitně o něco naprosto jiného. Zatímco cílem filosofie je porozumění, hermetismus si klade za cíl

⁴⁰ Apologetika, IX

⁴¹ Kozák J. *Hermetismus Tajné nauky starého Egypta*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2007, 327 s., ISBN 80-7281-109-6

⁴² Kozák, J. *Hermetismus Tajné nauky starého Egypta*. Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2007, 327 s., ISBN 80-7281-109-6

transformaci jedince. Celý text do sebe absorboval vše, co se v tehdejší době v Alexandrii vyskytovalo – od židovství přes gnosticismus až po egyptský vliv.⁴³

O životě Herma Trismegista existuje celá řada legend a mýtů, ale nic konkrétního není v podstatě známo, dokonce ani to, zda vůbec skutečně existoval. Přesto se řada autorů pustila do psaní jeho životopisu. Například arabský spisovatel Ibu Arfa Ras žijící ve 12. století, přišel se svou teorií, že Hermes byl synem samotného Adama. Měl se údajně narodit v Číně, odejít do Indie a posléze se usadit na Ceylonu, kde měl také prý objevit jeskyni plnou pokladů. Mezi nimi měla být kromě portrétu jeho otce i *Smaragdová deska*. Podle této teorie by tedy autorství tohoto *základu alchymie* patřilo v přímé linii samotnému Adamovi, což je samo o sobě absurdní.

Smaragdová deska, jejíž autorství, jak již bylo výše zmíněno, je přisuzováno právě Hermovi, je v esoterických kruzích považována za pramen, v němž všechny znázorněné principy jsou zásadními výroky a pravdami.⁴⁴

Kolem objevení desky se také vyskytuje spousta legend. Podle jedné z nich měl být jejím objevitelem přímo v hrobce Herma Trismegista velký makedonský dobyvatel Alexandr Veliký, měla být objevena též v útrokách Cheopsovy pyramidy, jiná legenda je ve svém vyprávění ještě odvážnější když říká, že opět v hrobce Herma Trismegista v Hebronu, desku objevila Abraháмова žena Sára.

Latinský text *Smaragdové desky* pochází z 12. až 13. století a svůj původ má zřejmě ve starších řeckých a arabských textech ze 7. až 9. století. Samotný text desky se skládá ze třinácti vět – zvaných též zásady nebo pravdy. Nejčastěji bývá citována hned první věta znějící: „*To, co jest dole, je jako to co je nahoře, a to, co jest nahoře, jest jako to, co je dole.*“⁴⁵ Tento výrok má znázornit spojení mezi materiálním a duchovním světem, vztah mezi mikrokosmem a makrokosmem.

Domnívám se, že již samotný fakt, že neexistují přímé a spolehlivé důkazy o skutečné historicitě postavy Herma Trismegista, vrhá poněkud stín pochybností na základ celé nauky, jejíž jednotlivé nejznámější směry jsou popsány níže.

⁴³ Tamtéž, s. 45

⁴⁴ Tamtéž, s. 65

⁴⁵ Kozák J., *Hermetismus Tajné nauky starého Egypta*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2007, 327 s., ISBN 80-7281-109-6

3 Neznámější esoterické disciplíny

3.1 Alchymie

„Alchemy – a medieval chemical science and philosophy aiming to achieve the conversion of base metals into gold, the discovery of a universal cure for disease, and the discovery of means to indefinitely prolonging life. A power or process of transforming something common into something precious. /Mediavel Latin *alchymia*, from Arabic *al-kimiyá*, „the alchemy“, from Late Greek *chémēia* „alchemy“ /⁴⁶

Tato definice velmi stručně popisuje co se skrývá pod pojmem alchymie. Podstatou a historií alchymie se můžeme zabývat hned z několika hledisek. Vzhledem k tomu, že se ve své diplomové práci zabývám pohledem latinské západní církve na esoteriku, rozhodla jsem se nezápadní kořeny pouze nastínit, naproti tomu západní větev popsat důkladněji.

V souvislosti s alchymii se dá také hovořit o jejím zaměňování s okultismem, magií a čarodějnictvím. Jiná představa o alchymii vypovídá jako o nauce, která je souborem protochemických řemeslnických technik, jejichž cíl spočívá v míchání tinktur a syntetické výrobě vzácných kovů a drahokamů.

Výše zmíněné interpretace ovšem nejsou ve vystižení podstaty alchymie zrovna správné. Tyto omyly vyplývají z obtížné interpretace alchymistických textů a obtížnosti dešifrovat symbolické texty alchymistů. To souvisí s esoterickou podstatou této nauky. Již samotná četba traktátů byla jakousi iniciační zkouškou. Mistři usilovali o to, aby jejich žáci

zmobilizovali všechny své intelektuální a duševní schopnosti, kromě toho ale i jasné a temné síly, aby dosáhli iluminace.⁴⁷

Alchymii můžeme přirovnat k fyzikální a chemické vědě, ale zároveň je také jakousi experimentální mystikou. Její přirozenost je současně materiální i spirituální, neboť je zaměřena zvláště k pozorování vztahů mezi životem kovů a univerzální duší. Touží po osvobození ducha prostřednictvím matérie a matérii prostřednictvím ducha. Usiluje o vítězství člověka nad časem - je hledáním absolutna.⁴⁸

Samotný název *alchymie* pochází z arabského slova *al-kímijá'*, které se dochovalo v provensálském **alkimia** a španělském *alquimia*. Německé a anglické názvy uchovávaly

⁴⁶ *Websters New Encyclopedic Dictionary*, s. 25

⁴⁷ Alleau, R. *Hermés a dějiny věd, Studie k archeologii a etnologii vědění se zřetelem k historii alchymie a hermetické tradici druhé, rozšíření vydání*, Praha: MALVERN, 2005, 249 s., ISBN neuvedeno

⁴⁸ Tamtéž, s. 40

středověkou podobu, kterou nalézáme také ve starofrancouzských slovech *alquémie* a *arkémie* ze 13. století.

Alchymii nemůžeme chápat - jak již bylo zmíněno- jako vědu o chemii. Její teorie a praktiky mají smysl jen v rámci světa a vesmíru, který si sami alchymisté pro sebe vytvořili - je to jejich uzavřený svět. Jeden z prvních historiků alchymie Lenglet-Dufresnoy se o mistrech alchymie vyjádřil jako o „*největších snílících, jaké lidstvo kdy poznalo.*“⁴⁹

Alchymisté tvořili v historii málo početnou skupinu lidí, která byla pro své okolí i značně podezřelá. Tito lidé se ukryvali v poustevnách, měli svůj vlastní žargon a kód, svá znamení, mýty i tajemství. Byli to často potulní solitéři, kteří se rádi nazývali „obyvateli vesmíru a kosmopolity“, skrývali svou skutečnou totožnost. Je pravděpodobné, že v moderní době se identita alchymistů ještě více rozplynula ve společenské lhostejnosti. Dnes je skutečně málo pravděpodobné, že by někdo něco očekával od alchymistického výzkumu...

Alchymie díky svému univerzálnímu rozptýlení teorií a praktik v antických a středověkých civilizacích, dlouhému trvání svých ústních a psaných tradic, rozsáhlému dokumentačnímu souboru literatury, mýtickému a symbolickému charakteru své řeči a iniciační hodnotě svého učení, vybudovala v průběhu staletí mocnou syntézu esoterického vědění a představuje tak „hledání absolutna“ na skutečně vysoce propracované úrovni.⁵⁰

3.2 Čínská alchymie

V Číně prakticky nenastalo přerušení kontinuity mezi technicko-magickým stadiem metalurgie a objevením alchymie. Bratrstva čínských kovářů, držitelů nejvíce prestižního magického umění, působila přímým a hlubokým vlivem na první alchymistické koncepce taoistů. Tyto teorie a praktiky svými základními aspekty sahají až do hluboké a vzdálené historie. Umění ohně formovalo v průběhu tisíciletí podstatu a úroveň lidského vědění. Bratrstva zpracovatelů kovů a později i bratrstva kameníků si iniciačně předávala magické a technické dědictví převzaté od předků.⁵¹

Esoterici věří, že existují tři druhy postupů jak odstranit příčiny sešlosti a smrti, stejně jako zárodek nesmrtelného těla - a) vyživovací a zdravotní, b) dechové a mimetické a c) alchymistické. Poslední uvedené postupy jsou údajně nejsilnější. Ovšem obtížnost a také

⁴⁹ Tamtéž, s. 42

⁵⁰ Tamtéž, s. 45

⁵¹ Tamtéž, s. 47

finanční náročnost alchymistických operací později snížily praktickou, a tím také částečně i teoretickou závažnost těchto technik.

Vývoj čínské alchymie se rozvíjel podobným způsobem jako alchymie evropská, ačkoli se evoluce odehrávala v jiné epoše. Od 6. století po Kristu se taoistická alchymie orientovala směrem k mysticismu, který byl již značně vzdálený pozitivním a konkrétním praktikám prvních *mistrů*. V 11. století po Kristu se mystická alchymie orientuje v kontemplativním směru, aby se poté ve 13. století přerodila - a to především pod vlivem zen buddhismu - v asketickou techniku.⁵²

3.3 Indická alchymie

Ačkoli alchymie coby spirituální technika založená na zvláštních psychologických, původně tantrických praktikách, byla v dávné Indii patrně známa již v době, kdy ještě neexistovala čínská alchymie, nebyla otázka její historie definitivně rozřešena.⁵³

Slavný historik náboženství Mircea Eliade popisuje indickou alchymii takto: „*Zcela nejprve zde nacházíme evidentní analogii mezi jogínem, jenž působí na své vlastní tělo a na svůj psychomentální život, a alchymistou, který pracuje se substancemi: jeden i druhý usilují o purifikaci nečistých materiálů, o jejich zdokonalení a konečně o jejich transmutaci ve zlato. Neboť zlato, to je nesmrtelnost, opakují indické texty, je to dokonalý kov a jeho symbolismus je spojen se symbolismem čistého, svobodného a nesmrtelného Ducha, jehož chce jogín prostřednictvím askeze extrahovat z psychomentálního, nečistého a podmaněného života.*“⁵⁴

V indické alchymii je tedy zřetelná paralela mezi úsilím vysvobodit člověka ze zákonů času a z nevyhnutelnosti jeho existence, aby získal absolutní svobodu.

Již na tomto místě v pojednání o principech alchymie mohu konstatovat, že lze skutečně jen velmi těžko hledat jakoukoli analogii ke křesťanství.

3.4 Alexandrijští alchymisté

Někdy bývají počátky alchymie datovány do období mezi 3. až 8. stoletím po Kristu, do helénistického Egypta. Ve skutečnosti se ale jednalo o ukončení vývoje alchymistických a metalurgických komunit hlubokého starověku. Stopy tehdejšího úpadku jsou patrné již u

⁵² Tamtéž, s. 50

⁵³ Tamtéž, s. 53

⁵⁴ Tamtéž, s. 54

Zósima z Panopole, který je považován za nejplodnějšího autora alexandrijské hermetické literatury 4. století našeho letopočtu. V této literatuře se snoubí nuznost i pompéznost, postrádá koherenci. Jména jako je Agathodémon, Hermés a Thovt, Isis, Osiris a Horus, Orfeus, Ostanés či Mojžíš, Marie Židovka, Kleopatra, Démokritos atd. nám napovídají mnohé o jejím kulturním původu - Alexandrijské knihovně. Kromě toho celá historie alchymistické literatury je provázena čilým padělatelstvím, které se praktikovalo velmi poctivě, až virtuózně.⁵⁵ Tento fakt dle mého názoru také zpochybňuje základy této nauky. Vždyť co všechno se s jejími prameny mohlo během času stát, když byla opakovaně „kopírována?“

Je ale třeba dodat, že úpadek řecké alchymie měl na svědomí také jev obecnější, jímž byl postupný rozklad sociálních struktur antického světa. Každá změna v řádu hodnot společnosti se také odráží na jejích představách o zobrazení vesmíru. U řecké společnosti 3. století po Kristu došlo ke zvýšenému zájmu přijetí pseudo-alchymistického mysticismu, protože tato společnost byla sama pseudo-helénistická.

Bylo by tedy nesprávné směšovat alchymistické literární zpracování alexandrijského *hermetismu* s islámskou alchymistickou gnozí, která představovala univerzální syntézu, téměř až *svatou válku* za vysvobození duše.⁵⁶

3.5 Arabská alchymie a islámská alchymistická gnóze

Ačkoli Syřané hráli velkou roli jako prostředníci mezi řeckou a arabskou vědou, přesto se prvními mistry islámské alchymie stali Peršané.⁵⁷

Předání nauky je možno umístit do let 750 až 800, kdy předek dynastie Abbásovců, jenž tehdy vládl, byl nositelem dědičného titulu velkého kněze buddhistického chrámu v Balchu. Tento chrám byl roku 726 velkolepě obnoven a byl nositelem tradic jak řeckých, tak křesťanské nestoriánské tradice, stejně jako tradice zarathuštrovské a manichejské.

Složitost přínosů a vlivů učinila z arabské alchymie esoterickou a iniciační gnozi velké šířky a hloubky, jež se dá jen velmi těžko porovnávat s poněkud pochybným synkretismem alexandrijského hermetismu.

Je důležité upozornit na fakt, že by bylo omylem přisuzovat souboru poznatků, jenž byl předán křesťanskému středověku, řecký nebo egyptský původ, protože iniciační počátky tohoto souboru jsou nesporně islámské. Protože je-li magicko-experimentální část alchymie

⁵⁵ Právě tato činnost byla jedním z hlavních zdrojů obživy antických a středověkých písařů.

⁵⁶ Tamtéž, s. 55

⁵⁷ Dnešní Íránci

archaická a pokud odkazuje k protohistorii, je její gnostická část v takové podobě, v jaké byla uchována v západní tradici, relativně současná. A pokud byla islámská alchymie podrobena převážně íránskému vlivu, jak to ostatně dokazuje četný výskyt perských slov, jež slouží pro označení elementů a chemických prvků, lze usuzovat na to, že nikoli Řecko, ale Írán představoval strážce esoterických tradic, které mají patrně mezopotámský původ.⁵⁸

Arabská alchymie si udržela mimořádnou pověst po celé období středověku, za což vděčí Geberovi, neboli Abú Abdalláh Džábír ibn Hajján al-Súfí, tzv. králi Arabů a vládci filosofů.

Skutečnost, že jeho díla nelze s jistotou připsat jednomu autorovi, zřetelně poukazuje na existenci jakéhosi iniciačního řetězce, jež byl umístěn pod „svatou gnostickou ochranu.“

Rozsáhlé dílo Džábira ibn Hajjána, latinsky zvaného *Geber*, čítá na tři tisíce traktátů, pokud budeme věřit údajům, jež uvádí někteří orientalisté. Vycházelo se z předpokladu, že Džábír, jehož narození a smrt se obvykle situuje mezi léta 730 až 804, byl jménem vybraným *Bratry Čistoty a Věrnosti*. Členové tohoto společenství sepsali ve svém středisku v Basře v 10. století encyklopedii, která byla přeložena do perštiny a turečtiny a měla později značný vliv na všechny islámské myslitele a mystiky.⁵⁹

3.6 Kořeny západní alchymie

Obecně se uznává hypotéza, že stejně jako v případě lékařství či matematiky a astronomie se prvními důležitými milníky pro západní alchymii staly překlady arabských děl, jakými byla například Geberova *Kniha Sedmic* nebo *Turba philosophorum*.

Cesty, kterými se arabská alchymie dostala do křesťanské Evropy, byly pravděpodobně tři a vedly přes Španělsko, Provence a Sicílii.⁶⁰

Kromě toho již před pravděpodobným objevením arabské alchymie ve 12. století byly západní metalurgické vědomosti rozvinutější, než by předpokládala současná historie. Slavný traktát *Schedula diversarum artium* od mnicha Theophila obsahuje nejstarší známý doklad západní alchymie. Tato sbírka technik, jež představuje jeden z nejvzácnějších souborů celého středověku, je datována do konce 11. století. Zmiňuje se o zpracování kovů, jehož cílem byla výroba „arabského“ a „španělského“ zlata. Ve skutečnosti ale uvedený postup nebyl vůbec

⁵⁸ Tamtéž, s. 56

⁵⁹ Tamtéž, s. 58

⁶⁰ Přestože překladatele arabských alchymistických děl většinou neznáme, řada indicií poukazuje na to, že důležitou roli v jejich rozšiřování hráli židovští mudrci, kteří se usídlili v Provinci, poté co byli vyhnáni z Cordoby fanatismem almohadeské dynastie.

alchymistický, ale spíše chemický - jednalo se o slitiny. Každopádně podává důkaz o tom, že tento obor výzkumů byl řemeslníkům znám již velmi dlouho před tím, než byly pořízeny první překlady arabských děl.⁶¹

Západní alchymii můžeme rozdělit na tři základně větve. První je aristotelská, která rozvíjela aplikace antické teorie čtyř živlů na transmutaci kovů. Jednalo se o nauku předchemickou, relativně racionální a související spíše s experimentálním směrem.

Druhá představovala pohled na svět jako na rozsáhlý živý a oduševnělý organismus, vypovídala o stoických teoriích o sympatii a antipatii jsoucen a hledala vztahy mezi životem kovů a univerzální duší. Třetí větev, která je takřka neznámá nejen pro historiky, ale dokonce pro alchymisty samotné, nezanechala žádnou výraznou stopu. Byla předávána vždy jen formou ústní tradice a není výrazně odlišná od čínské archaické tradice. Není ani předchemická, ani filosofická či mystická. Dá se víceméně nazvat „magickou“ a to stejně pouze v případě, že přistoupíme na existenci přírodní magie, která ovšem postrádá jakékoli vztahy k čarodějnictví.⁶²

Rozdílnost těchto třech větví alchymie se dá analogicky porovnat i s rozdíly v jejich technikách. První, která má za cíl metalickou transmutaci, užívala běžné slévačské nebo sklářské pece, topila dřevěným uhlím nebo při malých množstvích matérie olejovou lampou, kvasící hnůj používala k dlouhým digescím ve stálé teplotě nebo vystavovala slunečnímu teplu zalutované tedy hermeticky uzavřené nádoby. Této první větvi západní alchymie můžeme vyhradit název „chemie starověku.“

Druhý, především filosofický a mystický směr, si kladl za úkol zhotovení tzv. „filosofického kamene“, jeho operace měly symbolicky korespondovat s transmutací duchovního řádu. Materiálně byl tento směr založen na experimentálním archetypu, který spočíval v purifikaci, oživení a poté exaltování metalického a minerálního subjektu, ochotně popsaného všemi adepty, kteří na oplátku skryli jeho jméno, jeho principiální přípravu a esenciální agens jeho „oživení.“⁶³

Třetí, ve svém principu magický směr, se technicky podobal směru předchozímu, nicméně po pravdě začínal tam, kde tento končil. „Filosofický kámen“ byl jistou prvotní materií této „vysoké vědy“, jejíž nesčetné aplikace se vztahují k celku lidského poznání. V tomto smyslu nacházíme symbolický cíl této nauky v nalezení *Absolutna* nebo *Univerzálna*.⁶⁴

⁶¹ Alleu, R. *Hermés a dějiny věd*, s. 61

⁶² Alleau, R. *Hermés a dějiny věd*, s. 62

⁶³ Alleau, R. *Hermés a dějiny věd*, s. 62

⁶⁴ Tamtéž, s. 63

3.7 Vývoj alchymie

Ve stejné podobě, v jaké se v islámské džábírské filosofii stala alchymistická gnoze „vědou rovnováhy“, dosáhla univerzality, která umožňovala, aby rozsah jejích teorií pokrýval nejen tři říše přírody, ale také pohyby hvězd a sahal až k hypostazím spirituálního světa. V dobách kdy byly na Východě ustanoveny první rytířské řády, byla tato gnoze esotericky a iniciačně předána západní elitě.

Je pravděpodobné, že tyto znalosti byly rozšiřovány jen v úzkých kruzích, jednak aby byly uchráněny před neopatrným rozhlašováním, dalším důvodem byl i obtížný přístup k těmto doktrínám. Od 15. století tyto doktríny prakticky upadly v zapomnění.

Převrat v perspektivách alchymistického symbolismu představovalo 16. století, především v té části Paracelsova⁶⁵ díla, která dává vyniknout přírodovědným a lékařským aspektům alchymie. Tradiční lékařství technicky spočívalo na *kompozici* ingrediencí, zatímco paracelsovska farmacie byla založena na separaci zvláštních sil, „arkán“, které vykonávají svůj specifický vliv na jednu nebo více nemocí. Tehdy se objevuje *spagyrie*, umění oddělovat a spojovat, pozitivní pramen moderní chemie, která se rozvíjela od 17. století. Vycházela z lékařských a farmaceutických iatrochemických výzkumů, tedy z aplikace chemie na léčbu nemocí.

Úpadek alchymie, který byl patrný již od 18. století, byl v století 19. uspišen „teorií jednoduchých prvků.“ Až do konce 19. století pozitivistická chemie odsuzovala nebo znevažovala „pověřivá snění“ alchymistů. Objevení se „okultismu“ ještě více napomohlo k diskreditaci této nauky.

3.8 Astrologie

Dá se říci, že pro značné množství lidí je astrologie jejich prvním setkáním s oblastí *esoteriky*. To také naznačuje samotný historický vývoj, neboť jedním z prvních pokusů člověka o získání orientace v jeho kosmickém životním prostředí bylo pozorování pohybu hvězd a vesmírných těles.

Astrologie se jako obor příklání k holistickému pojetí světa. Podle tohoto pojetí probíhají veškeré životní pochody podle totožných zákonů a podléhají témuž řádu, jemuž je podřízen i vesmír coby celek. Tento pohled zcela logicky osvětluje proč astrologie bedlivě

⁶⁵ lékař a alchymista Theophrastus Bombastus von Hohenheim (1493-1541)

sleduje dění v makrokosmu, to znamená v té části kosmu, která je větší než člověk, a snaží se z tohoto dění odvozovat to, co se odehrává na užší rovině lidského života.⁶⁶

Představíme-li si situaci pravěkého člověka, který opustil svůj sběračský a lovecký způsob života, aby se začal věnovat zemědělství, je pochopitelné, že se musel více zaměřit na dění v přírodě jako takové. Potřeboval zjistit, kdy je vhodná doba pro setí, neboť to pro něho bylo životně důležité. V případě, že se tehdejší člověk řídil pouze podle svého citu a počasí, mohlo velmi snadno dojít k tomu, že zasel příliš brzy, nebo že úrodu zničil mráz.

Tehdejší člověk byl tedy nucen najít způsob, jak spolehlivě určit kdy je v průběhu ročních období vhodný čas pro setí. Objevil, že je možné pomoci si pozorováním pohybů hvězd na obloze. Např. když budeme pozorovat Slunce ze Země, zjistíme, že i v průběhu roku stojí stále na stejném místě. Při takovém pozorování si pravěký člověk promítl na oblohu kruh, který mu umožnil tyto pozice spolehlivě určit. Na základě toho zjistil, že v den, kdy byly noc a den přesně stejně dlouhé, spojnice ke Slunci směřovala k určitému souhvězdí, kterému bylo později dáno jméno Beran. Právě tento den, 21. březen, pak byl považován za začátek jara, tedy doby setí.⁶⁷

V důsledku zemské precese už dnes Beran na tomto místě není, ale úhel a směr jsou stále přesně stejné a název znamení Berana také zůstal zachován, i když se už neshoduje se stejnojmenným souhvězdím.

Musím konstatovat, že ať se člověk bude stavět do řad příznivců, či odpůrců astrologie, nemůže nikdo popřít vliv na naše životy, jaký určuje postavení hvězdy zvané Slunce. Právě její pozice, pod či nad obzorem, vzhledem k průběhu roku, vystupuje-li za dne výše či níže nad obzor, určuje klimatické podmínky, které naše životy bez pochyby ovlivňují.

Z výše uvedeného se dá jasně usuzovat, že lidstvo coby druh, si jednoho dne položilo otázku zda je možné na základě pohybu hvězd sledovat a hodnotit i jiné, méně zjevné, aspekty lidského života. Tato úvaha pravděpodobně vedla ke vzniku astrologie jako směru, jak ho dnes známe, totiž jako prostředku k pochopení života každého lidského jedince a to ve vztahu k velkému kosmickému řádu.⁶⁸

Zde se pochopitelně vynořuje otázka, zda astrologie může v tomto smyslu vůbec působit. Stejně tak ale není snadné na tuto otázku dát jednoznačnou odpověď, protože základní podmínkou důkazů, které vyžaduje oficiální věda, totiž pokus, který je možné za stejných podmínek opakovat, astrologie zkrátka splnit nemůže.

⁶⁶ Leuenberger, D.H., *Co je to esoterika*, Přel. PhDr. Anna Kunstová, Praha: MELANTRICH, 1992, 181 s., Přel. z: Das ist Esoterik. ISBN 32-024-92

⁶⁷ Tamtéž, s. 117

⁶⁸ Tamtéž, s. 121

Nabízejí se nám dvě hlavní hypotézy, které se snaží objasnit způsob, jakým astrologie funguje. Jedna z nich popírá přímý fyzikální vliv hvězd na rovinu lidského života. Tato *symbolická astrologie*, k níž se v současné době přiklání většina *astrologů*, pohlíží na oblohu jako na jakýsi gigantický ciferník kosmických hodin, který informuje o stavu cyklického kosmického dění, jemuž svým vlastním způsobem podléhá i každý jednotlivý člověk.

Druhá hypotéza zase předpokládá souvislost mezi magnetickým polem Země, jež se vlivem pohybu hvězd neustále mění, a lidskou reakcí na tyto změny. Podle této teorie je každý člověk, který se v určitou dobu narodí na určitém místě, jaksi poznamenán magnetickým polem, které v té době a tom určitém místě existovalo a působilo. Tato charakteristika poté stále vytváří měnící se napětí ve vztahu ke stavu magnetického pole v určitém okamžiku, čímž je ovlivněno chování jedince.⁶⁹

Technickou pomůckou, kterou astrologie používá pro vyjádření svých závěrů, je horoskop. Jedná se o nákres, který, podobně jako mapa, zachycuje postavení hvězd, s nimiž astrologie pracuje. Moderní astrologie bere v úvahu stálici Slunce a planety Měsíc, Merkur, Venuše, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun a Pluto, jakož i matematické body Ascendent⁷⁰, Medium Coeli (MC) a měsíční uzel. Každé zvířetníkové znamení má svou specifickou energii, což platí i o každé planetě (pro zjednodušení se i Slunce považuje za planetu). Jestliže planeta stojí v určitém znamení zvířetníku, mísí se její energie s energií příslušného znamení.

K tomuto dále ještě přistupuje vliv *domů*, což je dvanáct úseků horoskopu, které lze přirovnat k různým dekoracím, v nichž se odehrává divadelní hra. Významný vliv mají také aspekty, vzájemné úhlové vzdálenosti jednotlivých prvků horoskopu.

V posledních letech astrologie prodělala velkou změnu a to pod silným vlivem rozvíjející se humanistické psychologie. Existují různé astrologické školy a směry, které se často vzájemně ostře kritizují. Ačkoli tyto jednotlivé školy vycházejí z různých pramenů a zdrojů, jejich závěry jsou v podstatě totožné.

Stejně jako má kalendářní rok dvanáct měsíců, je i znamení zvěrokruhu (zodiaku či zvířetníku) dvanáct. Jsou to:

Aries - Beran (21. března - 20. dubna),

Taurus - Býk (21. dubna - 21. května)

Gemini - Blíženci (22. května - 21./22. června)

Cancer - Rak (21./22. června - 22. července)

⁶⁹ Tamtéž, s. 122

⁷⁰ Ascendent (ASC), označovaný také jako vycházející znamení, je znamení zvěrokruhu, které při narození člověka právě vychází na východním obzoru-horizontu. Ascendent je považován za základ snad každého horoskopu narození a za nejdůležitější bod ekliptiky pro výpočet horoskopu.

Leo - Lev (23. července - 22. srpna)
Virgo - Panna (23. srpna - 21./22. září)
Libra - Váhy (22. - 23. září)
Scorpio - Štír (23. října - 22. listopadu)
Sagittarius - Střelec (23. listopadu - 21. prosince)
Capricornus - Kozoroh (22. prosince - 20. ledna)
Aquarius - Vodnář (21. ledna - 19. února)
Piscis - Ryby (20. února - 20. března)

Příslušnost k určitému znamení zvěrokruhu určuje období, v němž se člověk narodil. Např. mé datum narození je 25. listopadu, podle této typologie jsem se tedy narodila ve znamení Střelce.

3.9 Astrologie a křesťanství

Po dlouhé roky byli vůdčí teologové - tak jako už v počátcích křesťanství - nejednotní v tom, zda má být astrologie vyslechnuta coby potřebné obohacení církevního učení, nebo zda má být odsouzena jako čarodějnictví. Jan ze Salisbury (1115-1180) rozhodl velmi pádně, že nárok na předpovědi je v rozporu s privilegiem Boží vůle.

Albert Veliký (1193-1280) - jeden z nejvýznamnějších myslitelů středověku, který vyučoval po celé Evropě - připustil, že hvězdy sice nemohou ovlivňovat duši člověka, ale tělo a mysl snad ano.⁷¹

Albertův nejproslulejší žák Tomáš Akvinský (1225-1274) naproti tomu objasnil astrologii jako důstojný předmět studia a viděl v ní na základě jejich kosmologických představ dokonce doplněk k teologii. Ve svém slavném díle *Summa Theologiae* uvádí: "...hvězdy dávají poukazy, když jsou příznivé, avšak nejsou nutné, když tomu tak není...".⁷²

V oblasti severní Evropy docházelo po dlouhý čas k izolaci, germánsko-keltský kulturní okruh byl seznámen s učením o vládě hvězd až v době římského obsazení. Teprve až zprávy římského spisovatele a dějepisce Tacita (asi 50-116) se zmiňují o těchto kontaktech,

⁷¹ Berling, P. *Dějiny astrologie, Živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*, Přel. Lenka Adamová, Bratislava: SLOVART, 2004, 423 s., Přel. z: Zodiak, Die Geschichte der Astrologie. ISBN 80-7209-584-6

⁷² Berling, P. *Dějiny astrologie, Živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*, Přel. Lenka Adamová, Bratislava: SLOVART, 2004, 423 s., Přel. z: Zodiak, Die Geschichte der Astrologie. ISBN 80-7209-584-6

ovšem poněkud nevýrazně. Následně byzantský historik Prokopius (490-562) vylíčil vystřídání starých bohů Vanů Odinem.⁷³

Během svého postupu se křesťanští misionáři také dozvěděli, které země leží z druhé strany *limes romanus* (římských opevnění), nejprve to byl britský ostrov a Skandinávie, nejnověji Přední východ. Tito muži se daleko na severu setkali s vyhraněnou představou putování duše se zřetelem na věštbou činnost spojenou se zvířaty a přírodou. Snahy o provázání alespoň učení o zvěrokruhu a působení planetárních bohů nebyly příliš plodné. Teprve když - především irští - mniši poznali pro ně neznámý příběh o stvoření a zániku a Odina srovnali se starozákonním Jahvem, zahlédli připravenou cestu k blahodárnému monoteismu v trojjedinosti. Mnoho misionářů z těchto raných dob zaplatilo za toto nedorozumění životem.⁷⁴

K evropským předchůdcům a průkopníkům astrologie jako vědy patřil anglický přírodovědec a filosof Roger Bacon (1214-1294). Ve svém hlavním díle *Speculum Astronomiae* se astrologie vehementně zastává jako nauky, která je založená na zkušenosti a experimentu, tudíž je odůvodnitelná.

Scholastický učenec Johannes Duns Scotus (1266-1308) zaznamenává: „*Každý astrolog je hoden slávy a pocty, protože našel před Bohem, svým tvůrcem, jeho milosti. Prostřednictvím učení jako jeho Astronomia pravděpodobně zná mnohá boží tajemství a věci, které jen nemnozí vědí.*“⁷⁵ Nominalista Scotus⁷⁶ byl pověřen dohledem nad překladem Aristotela z arabštiny pořizovaným pro německého krále Richarda Cornwallského. Scotovým nejznámějším žákem byl William Occam (Ockam), kterého proslavil také román Umberta Eca *Jméno růže*, jehož děj se odehrává asi kolem roku 1327.⁷⁷

S příchodem konce středověku se učení o hvězdách nejen prosadilo, ale také našlo formy, které nyní byly konečně všeobecně a nadnárodně přijaté jako závazné. Rozčlenění zvěrokruhu, jeho žvlů, vztahy jednotlivých znamení navzájem a jejich vliv prostřednictvím sedmi planet byly v principu pevně stanoveny a znázornily ve své struktuře, vyžrálý systém, který se nyní přes staletí udržel již téměř beze změny. Se svou nepřekonatelnou směsicí mytologie, zkušenosti, poznání a intuice by se měl také v dohledné době udržet, pokud ovšem nebude docházet ke zbytečnému přetěžování a zneužívání tohoto systému.

⁷³ *odin* znamená rusky *jeden*

⁷⁴ Tamtéž, s. 144

⁷⁵ Tamtéž, s. 144

⁷⁶ nezaměňovat ho s učencem Fridricha II. Michaellem Scotem

⁷⁷ Berling, P. *Dějiny astrologie*, s. 144

3.10 Tarot

Slovo tarot je dnes tak často skloňováno v tolika pádech, že by bylo až těžko uvěřitelné, že by existoval ještě někdo, kdo se s tímto pojmem nikdy nesetkal.

Tarot je v současnosti znám především jako karetní hra, ovšem tuto formu je nutné považovat spíše za pozdější, úpadkový jev. Tarotová hra se skládá ze 78 karet, které se dále dělí na arkány - 22 velkých (tajemství) a 56 malých. Z těchto malých arkán se později vyvinuly naše dnešní karetní hry.⁷⁸

Podstatou tarotu jsou jeho obrazy, které fungují na principu oslovení nevědomí člověka. Obrazy jsou vlastně takový archaický jazyk nevědomí, jenž vychází z jeho nejhlubších vrstev, a právě na tyto vrstvy působí obrazy tarotu. Každý obraz tarotu zahrnuje dvě roviny: jednak vyjadřuje jakousi objektivní informaci, která odpovídá kolektivní zkušenosti západního člověka, jednak tyto obrazy mají schopnost vyvolat v nevědomí jejich pozorovatele příslušné energie. Takto je prezentována „magická“ stránka tarotu.

Samotný původ tarotu je dosti nejasný. Existují různé teorie, jenže jejich historicitu stále zůstává na úrovni pouhé hypotézy. Vzhledem k tomu, že se tarot objevil v Evropě současně s cikány, uvádí se často do souvislosti s tímto kočovným národem. Ale přitom je často přehlížena skutečnost, že obrazová symbolika existovala již před příchodem cikánů, ačkoli ne jako karetní hra. Jedna z hypotéz se přiklání k názoru, že 22 velkých arkán pochází z nástěnných obrazů chrámu v Memfidě, které sehrávaly velkou úlohu během egyptských zasvěcovacích obřadů. Další z tezí považuje tarot za souhrn esoterického vědění národa, jenž kdysi žil v horských údolích Himálaje a později byl v důsledku politických událostí donucen k emigraci, aby se později jako národ cikánů objevil v Evropě...⁷⁹

Esoterický název tarotu je *Knihla Thotova* a je odvozen od egyptského boha vědy a magie. Tento název napovídá, že tarot podle této teorie obsahuje veškeré vědění světa a všechny zákony, které platí ve vesmíru. Zde si kladu otázku zda může soustava obrázků různých lidských archetypů ve svém sdělení zastoupit Písmo a Zjevení...?!

Malá arkána tarotu se skládají ze 40 číselných karet a 16 dvorních. Číselné karty v tomto systému představují objektivní kvality energie⁸⁰, dvorní karty označují místo, odkud tyto kvality energie působí, 22 velkých arkán vyjadřuje subjektivní zkušenosti jednotlivce nebo celého lidstva získané při styku s těmito kvalitami energie.

⁷⁸ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 131

⁷⁹ Tamtéž, s. 132

⁸⁰ malá arkána rozděluje svou symboliku na čtyři symboly - Hole, Poháry, Meče, Mince či Pentakly

Tarot se všeobecně používá k divinačním účelům, což je použití, které je sice možné, avšak podle *esoteriků* je toto použití jen nepatrným zlomkem toho, co je v tarotu obsaženo a co jeho symbolika umožňuje.

Souborů tarotových karet je velké, až nepřehledné množství. Lidé pracující s těmito kartami říkají, že je víceméně záležitostí osobního vkusu, který druh si člověk vybere. Začátečnickům bývá doporučován soubor A. E. Waita, který je nejrozšířenější a bývá také nejčastěji popisován v příručkách.⁸¹

Proniknutí do problematiky tarotu podle slov *esoteriků* vyžaduje dosti obtížné a časově náročné studium, proto se v posledních letech počal rozšiřovat nový směr, který bývá označován jako „intuitivní tarot.“ Zatímco *esoterický tarot* si klade za cíl vyčíst z obrazů tisíce let staré informace předávané obrazovými symboly a naučit se jim rozumět, intuitivní tarot pracuje metodou projekce. Zpracovává materiál a obsah osobního nevědomí, který se vyvolává prohlížením tarotových obrazů. Tarot se tak stává téměř přesnou obdobou barevných skrvn tzv. Rorschachova testu, i výsledky bývají podobné povahy jako při tomto testu. Tím bychom ale zabrousili do oblasti psychologie, což není cílem této práce.

Vznik intuitivního tarotu umožnil již zmíněný Waitův soubor tarotových karet. Waite jako první nahradil abstraktní symboly na kartách malých arkán Marseillského tarotu konkrétními obrazovými motivy. Vzápětí tak přišla na svět celá záplava nových druhů tarotových her, z nichž ovšem některé druhy mají s původním tarotem společné pouze jméno.⁸²

Jako ve všech oblastech lidských činností je i zde nutné oddělovat zrna od plev a především vždy mít na paměti, že i ve svém prapůvodu nejlepší myšlenka, se může nebezpečně zvrtnout a začít být zneužívána, jak je to patrné především u magie

3.11 Chiromantie

„Chiromantie oder chiromantik ist die Praxis und Kunst des Hand-Lesens. In der Chiromantie wird aus bestimmten Formungen oder sonstigen Eigenschaften der Hände Rückschlüsse auf den Charakter einer Person, oder Vorhersagen für die persönliche Zukunft

⁸¹ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 134

⁸² Tamtéž, s. 134

*dieser Person gezogen, indem wesentliche Grund-Konstellation dieses Menschen aus den Hand gelesen werden“.*⁸³

Již pět tisíc let lidstvo přisuzuje čarám na dlani mystický význam. Záznamy, které se zmiňují o věštění z ruky lze nalézt již ve védských spisech nejstarších indických kultur, což bylo v období kolem roku 1500 př. n. l., kdy se této nauce věnovali bráhmani.

V Číně byla chiromantie provozována již v době kolem roku 3000 př. n. l. Zejména u Číňanů a Japonců se toto učení dochovalo v téměř nezměněné podobě a je tam podle původních přísných zvyklostí a starobylých tradic provozováno dodnes.⁸⁴

Starí Římané měli věštění z ruky dokonce jako součást oficiálního náboženství a obvykle se bez něj neobešla ani volba nového senátora. Dokonce vznikla legenda, že sám Aristoteles předal svému slavnému žákovi Alexandru Velikému celé pojednání o věštění z ruky.

Ve starém Řecku se o rozmach nauky o věštění z dlaní zasloužili lékař Galénos, zakladatel experimentální fyziologie, a Hippokrates.

Rok 400 př. n. l. znamenal objevení dalšího pojednání o chiromantii věnované Belinovi, třiadvacátému králi starověké Británie. Ve středověku tuto nauku tehdejší učenci jako Johann von Hagen a Paracelsus⁸⁵ opět oživili a zavedli v ní ucelený systém. Tenkrát se věřilo, že jednotlivá vesmírná tělesa nebo antická božstva jako je Mars, Venuše, Jupiter, Saturn, Apollón, Merkur a Měsíc ovlivňují jednotlivé čáry v dlani a že každý člověk může z konfigurace těchto čar vyčíst osud, jaký je mu předurčen.

Středověk vůbec přál rozvoji chiromantie ve všech velkých evropských městech. Na všech univerzitách byla přijímána jako nový myšlenkový směr. Německý lékař Rothman zavrhl četné nejasnosti a pověry kolem věštění z ruky a zavedl systém, který byl dokonce později začleněn do učebních osnov lékařských fakult.

Casimir D'Arpentigny, francouzský vědec žijící v 19. století, modernizoval chiromantii na základě celoživotního bádání zaměřeného na zmapování všech statisíců čar, nacházejících se v lidských dlaních, a popsání jednotlivých charakteristických znaků. Kromě tohoto vědce, byl další významnou osobností ve výzkumu chiromantie Desbarrolles, který v

⁸³ *Chiromantie* [online] Dostupné na: <http://www.g-orgus.de/esoterik/chiromantie.html> – [citováno 9.7. 2007; v 13:29:08 SEČ]

⁸⁴ Damon, L. *Čtení z ruky aneb mapa života v dlani*, Přel. P. Kaas, Frýdek-Místek: ALPRESS, 2003, 241 s., Přel. z: Instant Palm Reader-a Road Map to Life ISBN 80-7218-860-7

⁸⁵ slavný lékař, též významná postava v alchymii

roce 1879 odhalil metodu získávání dlaňových otisků. Tato metoda mu umožnila studovat a odhalovat neustále se měnící, objevující se a mizící splet' čar v jedné dlani téhož člověka.⁸⁶

Dvacáté století s sebou přineslo celou řadu změn v postojích a psychice lidí. *Esoterici* vyjadřují své stížnosti, že stále se progresivně rozvíjející technologie změnily naše životy natolik, že ve světě západních tradic získalo věštění z ruky spíše nádech jakési zábavy, než nauky, která by měla být brána vážně, a měli bychom se jejími radami řídit.

Vědění, jimž chiromantie disponovala, bylo zaznamenáváno již od roku 1500 př. n. l. a chiromanté měli snahu chovat se jako vědci, neboť své poznatky vydávali za empiricky ověřené. Na rozdíl od tradičních věd, jejichž poznatky mají sloužit všem, byl kolem chiromantie stále vytvářen nádech tajemna a veškeré informace byly před veřejností pečlivě střeženy. Ostatně jako u všech ostatních *esoterických nauk*.

V současné době se problematikou genetických faktorů, které ovlivňují tvar pahorků na lidských dlaních, zabývá vědní obor zvaný dermatoglyfie. V této souvislosti by se dalo k systému, který chiromantie představuje přistupovat jako k jednomu z oborů, který se zabývá typologií lidského druhu.

Rozhodně se ale nedá nauka, která je v podstatě založená na věštění považovat za cosi co by dokázalo naše životy směřovat stejně hluboce a smysluplně jako mystérium obsažené v křesťanství.

3.12 Magie a magické praktiky

Magie vyvolává snad téměř u každého jedince značně dvojnásobné asociace. Na jedné straně jí mohou být lidé fascinováni, protože je (a to právem) spojována s odvěkou lidskou touhou po moci a jejím uplatňování. Po schopnosti dokázat něco, co je přirozenými cestami prakticky nemožné, překročit hranice, které jsou člověku stanoveny a proniknout do oblastí nových zkušeností.

Na straně druhé magie dokáže vyvolávat i strach ze setkání s nekontrolovatelnými silami, jejichž obětí se člověk může stát, a také se nakonec zpravidla i jejich obětí stává.

Stejně jako již bylo zmíněno u tarotu, i na magii se dá pohlížet z psychologického hlediska, jak řekl slavný psycholog Carl Gustav Jung: „*Magické je jen jiné slovo pro psychické.*“ Pokud bychom zastávali toto pojetí, znamenalo by to pouhou znalost sil lidské

⁸⁶ Damon, L. *Čtení z ruky aneb mapa života v dlani*, s. 3

duše a způsobu jejich vědomého používání. Tímto ono „magické“ tak nějak ztrácí na své nadpřirozenosti.

Ovšem jako esoterická disciplína uznává magie základní zásadu, že všechno ve vesmíru, energie i hmota, pochází z jediné prvotní energie.⁸⁷ Samotný člověk je souborem různých energií, ovšem ve většině případů člověku chybí schopnost těchto energií vědomě a kontrolovaně využívat. Magie má dokázat pomocí určitých technik vytvořit spojení s psychickými energiemi, které jsou za normálních okolností pro vědomí člověka nedosažitelné, a aby bylo možno tohoto potenciálu vědomě a na základě vlastní vůle využívat. Nejúčinnějším prostředkem, který k tomuto magie používá je *rituál*.

Dá se předpokládat, že již pravěký člověk objevil, že pokud působí na své smysly různými vnějšími podněty, zmobilizují se a soustředí se v něm určité energie. Poté asi již nebylo daleko k nápadu vyvolávat tyto energie umělými podněty. Právě tato myšlenka je základem *magického rituálu*. Tento princip se dá přiblížit i na nástěnných malbách v jeskyních pravěkých lovců. Na těchto malbách nacházíme nejstarší spodobnění zvířat, která člověk vytvořil. Tyto obrazy zvířat měly v člověku vystupňovat jeho agresivitu potřebnou k lovu, na který se psychicky připravoval tím, že se na ně soustředěně díval. Veškeré magické rituály, i ty nejsložitější, jsou ve své podstatě založeny na stejném principu. Slouží k maximálnímu soustředění psychických sil člověka za spoluúčasti smyslů: zraku, sluchu, čichu, chuti a hmatu. Cílem magického rituálu je tedy rozšíření vědomí.⁸⁸

Esoterici uvádí tři základní zákony magie:

- 1) Zákon vůle. Síla lidské vůle je reálnou silou, je-li správně aktivována a používána. Je pak stejně účinná jako jakákoli jiná fyzikální energie, zásadně se však liší od neurčitého „chtěl bych“, jež u většiny lidí převládá. Sílu vůle je proto nutno příslušně cvičit.
- 2) Zákon astrálního světla. Všechny věci vznikly z jedné základní podstaty, která se označuje různými názvy (prima materia, éter, akáša atd.). Jestliže mág pochopí princip této základní podstaty, může ji používat a formovat.
- 3) Zákon shody. Tento zákon je založen na hermetické zásadě „Jak nahoře tak dole.“ Člověk jako mikrokosmos je modelem makrokosmu, vesmíru. Vesmír je utvářen stejnými principy a je proniknut a ovládán stejnými silami, jaké jsou také v každém člověku. Jestliže člověk těmto zákonům a principům porozumí a jestliže

⁸⁷ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 124

⁸⁸ Tamtéž, s. 125

ví, jak je s nimi nutno zacházet, může tyto síly v sobě vědomě vyvolat a užívat jich podle vlastní vůle.⁸⁹

Aleister Crowley⁹⁰ shrnul tentýž princip větou: „*Pomocí vůle vědomě vyvolat změnu.*“ Tato věta zbavuje magii vší záhadnosti a tajuplnosti. Jako „magická záležitost“ pro nás může být ve svém důsledku například i žádost o zaměstnání, jestliže mág (žadatel) použije správné magické zaklínací formule (písemná žádost), aby tak žádoucím způsobem vyvolal a usměrnil energie příjemce.

V minulosti byla magie považována za něco zázračného, protože z velké části chyběly předpoklady, které by umožňovaly pochopit její působení. Moderní psychologie nám dnes umožňuje dozvědět se velké množství informací o psychických energiích člověka, což jsou znalosti, které dříve spadaly do kompetencí mágů. V současné psychoterapii se např. používají techniky, které se velmi podobají starým magickým postupům a rituálům, aniž by je někdo považoval za cosi magického. Toto můžeme nalézt především ve směru zvaném gestaltismus (tvarová psychologie).

Právě tato moderní renesance staré magie pod jinými názvy poukazuje na fakt, jak a proč magie účinkuje, proto je nutné k ní skutečně přistupovat s maximální obezřetností, protože závisle na způsobu jejího (zne)užití může působit ne zcela neškodně. V magii byly vždy rozlišovány dva směry - bílá (dobrá) magie a černá (zlá).⁹¹

Ať ale magii rozdělíme na jakékoli druhy a směry, stále se jedná o jistý druh manipulace a zčásti také lidské hry „na boha“, neboť z jakého titulu má lidská bytost právo klást si nárok ovlivňovat události (potažmo druhé lidi) kolem sebe?! Hranice mezi *bílou* a *černou* magií je dle mého názoru až nepostřehnutelně tenká. Podle jakých kritérií je možné hodnotit, že mé konání není pro někoho škodlivé, ať už by bylo případně podloženo dobrými úmysly?

Nezřídka jsou známy případy tzv. bumerangového efektu, kdy se energie, kterou mág vyvolal, nedají patřičným způsobem usměrnit, tak jak si mág představuje a naprosto neočekávaně a většinou bohužel ničivě dopadnou zpět na něho samotného. Proto je tak důležité chápat princip magie a nepodceňovat sílu lidského konání spojenou se silou lidské vůle. Neboť právě Bůh dal člověku v jeho svobodě a rozumu velkou sílu, s níž se ještě stále nenaučil správně zacházet...

⁸⁹ Tamtéž, s. 126

⁹⁰ Velká osobnost hnutí „Zlatého úsvitu“, esoterik a mág žijící v letech 1875-1947

⁹¹ Tamtéž, s. 127

4 Vznik křesťanství a jeho vliv na svět

Ačkoli na vznik a vývoj křesťanství se dá nahlížet z různých pohledů, pro nás, coby křesťany a římské katolíky, je počátek církve datován od spásonosných činů Ježíše Krista, který církev před dvěma tisíciletími založil.

Samotná historicitá Ježíše Krista není dokazována pouze křesťanskými prameny, které by mohly být nekřesťanskou částí populace napadeny jako příliš subjektivní. Např. římský historik Kornélius Tacitus líčí ve svých Análech Nerovo pronásledování křesťanů, když na tehdy vznikající a utlačované společenství svedl zapálení Říma.⁹²

Historik Tacitus uvádí jako dějinný fakt, že zakladatel křesťanství Ježíš Kristus byl popraven prokurátorem Pilátem Pontským za vlády císaře Tiberia. Pokud by se v případě Ježíše Krista jednalo o osobu smyšlenou, Tiberius by tento fakt vzhledem ke svému odporu ke křesťanství jistě neopomněl zmínit. Kristovu historicitu potvrzují i jiní pohanští autoři, např. historik Suetonius a místodržitel v Bithýnii Plinius.⁹³

„Historicitu Ježíše Krista nedokazují pouze pohanské prameny, ale také židovské, ačkoli Židé Krista coby očekávaného Spasitele neuznali. Dějepisec židovsko-římské války Josephus Flavius, jenž zemřel někdy po roce 100, píše o Kristu takto: „V této době žil Ježíš, člověk moudrý, můžeme-li ho vskutku nazývat člověkem, konal totiž neuvěřitelné skutky a učil lidi, i kteří s potěšením přijímají pravdu. Získal si mnoho Židů, též i mnohé z Řeků. On byl ten Kristus. A když ho Pilát odsoudil na kříž na základě obžaloby předních lidí mezi námi, ti, kteří ho od počátku milovali, se ho nevzdali. Zjevil se jim totiž znovu živý třetího dne, jak toto i tisíce dalších mocných věcí o něm předpovídali Boží proroci. A ani nyní kmen křesťanů, tak po něm nazvaných, dosud nevyhynul.“⁹⁴

Iniciativa apoštolů se postarala o velice rychlé šíření křesťanství. Na základě Skutků apoštolů se dá předpokládat, že již v polovině 1. století v každém větším městě Římské říše fungovala křesťanská obec. Ačkoli se ještě tehdy nedalo mluvit o nárůstu počtu křesťanů geometrickou řadou (na konci 1. století to bylo kolem jednoho procenta obyvatelstva), přesto si toto nové náboženství začalo razit svou cestu ve světě, který byl do té doby ovládán různými polyteistickými kulty, včetně esoterických.

Nicméně život raných křesťanských obcí nebyl nijak jednoduchý a to z důvodu známého pronásledování křesťanů. Toto období se dá rozdělit na tři epochy:

⁹² Malý, R. *Církevní dějiny*, Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ, 2001, 283 s., ISBN 80-7266-083-7

⁹³ Tamtéž, s. 6

⁹⁴ Tamtéž, s. 7-8

- období přibližně mezi lety 60 až 113 - dá se mluvit o divokém pronásledování bez jakéhokoli zákonného rámce
- období přibližně v letech 113 až 202 - v této době se pronásledování odehrávalo na základě ediktu císaře Trajána, toto období se vyznačuje spíše popravami jednotlivců než pronásledováním celé skupiny
- období přibližně mezi 202 až 313 - jde o státem nařízené hromadné pronásledování křesťanů v masovém měřítku na základě ediktu císaře Septimia Severa.⁹⁵

Dá se říci, že samotní křesťané byli v dobách starověkého Říma *utajovanou společností*, nikoli ale v duchu zasvěcování do různých okultních praktik, ale ve jménu dalšího zvěstování všeho co Kristus lidem na zemi předal a na čem vyrostla a stojí římsko-katolická církev dodnes.

Tím se dostáváme k zásadnímu roku 313, kdy byl císařem Konstantinem vydán tzv. Milánský edikt, jímž byla křesťanům udělena svoboda. K této události došlo po bitvě u Milvijského mostu blízko Říma na místě zvaném Saxa rubra, kde císař přemohl svého protivníka Maxentia. Legenda totiž vypráví o tom, že císař spatřil na večerním nebi zářící kříž a zaslechl hlas: „*V tomto znamení zvítězíš!*“ Konstantin dokonce údajně nechal svým vojákům připevnit kříže na jejich oděv.⁹⁶

Tím se skončila epocha pronásledování, která mohla odstartovat další vítězné tažení křesťanství napříč staletími. V době, kdy již společnost podlehla silné degeneraci v důsledku absence potřebných morálních hodnot, bylo právě křesťanství se svým Zjevením to co lidé tolik potřebovali. Jediný pravý Bůh mohl prostřednictvím svého Syna ukázat, že jedinou správnou cestou je cesta Lásky, nikoli jakási životní mozaika z nauk, které mají z člověka dělat jediného pána nad svou vlastní existencí ve vesmíru.

Silný myšlenkový rozkol mezi křesťanstvím a esoterikou (všemi směry, které tato nauka zahrnuje) se stal ustavičnou třecí plochou, jejíž vrcholné projevy přineslo období středověku.

4.1 Křesťané versus pohané

Má-li jakékoli společenství skutečně získat na síle, je třeba jeho myšlenky předávat dále světu. V dobách kdy již křesťanství spolu s Církví upevňovalo své pozice, byla stále ještě

⁹⁵ Malý, R. *Církevní dějiny*, s. 25

⁹⁶ Malý, R. *Církevní dějiny*, s. 51

v Evropě nedotčená území. A dá se říci, že veškeré pohanské kultury měly silný základ v okultismu, měli tedy esoterický charakter. Nastal čas pro křesťanské misie.

Na vzniku a vývoji středověké křesťanské Evropy se vedle Germánů a Románů podíleli také Slované. Po přesunech slovanských kmenů z oblastí mezi Dněprem a Odrou se v 5. a 6. stol. po Kr. jako velmi početný lid rozšířili také na západ do Pobaltí a Polabí. V 7. století vznikla v důsledku dalšího seskupování slovanských kmenů Sámova říše. Po jejím zániku se v téže oblasti vytvořil další významný státní útvar - Velkomoravská říše.⁹⁷

Chtěl-li se ve středověku některý z evropských národů řadit ke vzdělaným a kulturním, bylo pro něj takřka nutností přijmout křesťanství. Pro nás Slované byla nejzásadnější misie soluňských bratrů Konstantina a Metoděje, která se uskutečnila v 9. století na popud velkomoravského knížete Rostislava. Křesťanství přinášené z Franské říše přinášelo problémy nejen z hlediska politické závislosti, ale také především zde byla jazyková bariéra, kterou v jeho šíření tyto dva bratři díky své znalosti slovanské řeči (ovládali jihomakedonský dialekt) odstranili.

Prací Konstantina, Metoděje i jejich žáků vznikla celá řada. Jedná se o vsutku rozsáhlou literaturu v církevněslovanském jazyce, původní i překladová, především náboženská - pravděpodobně celý překlad Písma svatého, spisů svatých Otců, díla dogmatická, hagiografická, příručka pro zpovědníky atd. Tito dva „slovanští apoštolové“ pracovali se schválením Říma a přitom nechtěli zprerthat své svazky s Byzancí, čímž vytvořili živoucí symbol jednoty církve ještě před schizmatem... Papež Jan Pavel II. tyto dva muže prohlásil spolu se sv. Benediktem za spolupatrony Evropy.⁹⁸

V souvislosti se zásluhami v šíření křesťanství mezi pohany nelze nezmínit postavu svatého Vojtěcha, druhého pražského biskupa (kolem 956-997). Vojtěch byl příznivcem clunyjského hnutí a přítelem císaře Oty III. Poznal celou západní Evropu a měl styky s takřka všemi významnými muži tehdejší doby. Pro své opravné snahy ovšem nenalézal pochopení a byl dvakrát nucen opustit svůj biskupský stolec (mezitím se stal mnichem římského kláštera na Aventinu) a nakonec našel svou smrt jako mučedník v Prusích. Vojtěch je vzorem pro všechny, kteří chtějí svou vnější akci směřovanou do světa podložit hlubokým vnitřním životem.

Misijní činnost Vojtěchova a také jeho přátel a pokračovatelů byla vedena zcela jinou myšlenkou, než byla mocenská „říšská misie“ císaře Oty I. Vojtěchovo dílo proměnilo

⁹⁷ Franzen, A. *Malé církevní dějiny*, Přel. B. Smékal, Praha:ZVON, 1992, 333 s., Přel. z: *Kleine Kirchengeschichte*, ISBN neuvedeno

⁹⁸ Franzen, A., *Malé církevní dějiny*, s. 291

poměry na východě a prospělo zejména Polsku a Uhrám. Zakládal benediktinské kláštery, které mu byly oporou. Boleslav Chrabrý (992-1025) budoval svůj stát po církevní stránce s Vojtěchovou podporou. Maďaři, kteří do Evropy vpadli jako kočovníci koncem 9. století a stali se pro ni postrachem, počali až po roce 955 přecházet k usedlému stylu života a budovat svůj státní systém. Jeho tvůrcem byl Štěpán (995-1038), který přijal z Vojtěchova kruhu křesťanství, a v Ostřihomu bylo zřízeno arcibiskupství.

Nad Vojtěchovým hrobem v Hnězdně bylo roku 1000 zřízeno arcibiskupství - Polsko tím dostalo vlastní církevní organizaci, která i později, za rozkladu polského státu, fungovala jako pouto jednoty.⁹⁹

Z výše uvedených faktů lze zcela snadno usoudit, že rozšíření křesťanství po Evropě znamenalo její kultivaci. V tomto světě již nebylo místa pro uctívání různých bůžků, jejichž existence a údajná moc byla podložena prakticky pouze legendami, nebylo místa pro pěstování pohanských kultů, jejichž praktiky měli až animální charakter. Křesťanství se počalo snoubit se vzdělaností, což měl později dokázat i rozkvět evropských univerzit.

Ale ani tento vývoj nezabránil v pokračování pěstování různých magických praktik a esoteriky vůbec a to nejen v řadách prostého lidu.

5 Období středověku

5.1 Středověk a magie

Součástí kulturního dědictví, které zanechala antika středověké Evropě je i magie a její pojetí jako činnosti, jíž se zabývají pouze určití jedinci. Pokud bychom se ale zaměřili na lidi věnující se magii jako na společenskou skupinu, zjistili bychom, že se nejednalo o jednotné a vymezené sociální skupiny, nýbrž okruh *mágů* byl velice široký. Jednalo se o léčitele, porodní báby, lékaře, různé ranhojiče, věštce, obyčejné muže a ženy, ale dokonce i mnichy a faráře. Mniši a faráři, kteří byli seznámeni s magií díky svému vzdělání, dokázali o svých znalostech zanechat i písemné záznamy. Tato skutečnost ale samozřejmě nepoukazuje na to, že by se bývali magií a obdobnými praktikami zabývali o něco intenzivněji než ostatní lidé a laici.¹⁰⁰

⁹⁹ Franzen, A., *Malé církevní dějiny*, s. 294

¹⁰⁰ Kieckhefer, R. *Magie ve středověku*, Přel. K. Jirsová, Praha: ARGO, 2005, 252 s., Přel. z: *Magic in the Middle Ages*, ISBN 80-7203-660-2

Stejně tak magie neexistovala v různých typech podle odlišnosti sociálních vrstev. Mniši získávali znalosti o léčivých a kouzelných bylinách od obyčejných lidí, stejně tak jako od antických autorů, laikové měli možnost se naučit zaklínadlům od mnichů a farářů a v dobách, než se z medicíny stala univerzitní disciplína, se dal jen velmi těžko určit rozdíl mezi lékařem a lidovým léčitelem. Dá se tedy hovořit o „společné lidové tradici středověké magie.“

V období mezi 12. až 15. století bylo křesťanství, ač prostoupeno dědictvím lidové kultury, přijímáno celou Evropou. Většinou z 15. století se zachovaly četné rukopisy, které mají slušnou vypovídací hodnotu o podobě tehdejší magie.

Existuje velké množství důkazů o tom, že mniši v kláštorech studovali medicínu, konkrétně jejich znalosti byly nabývány na základě doporučení studovat díla Hippokratova, Galénova či herbář připisovaný Dioskoridovi. Při kláštorech začaly vznikat špitály, kde byla poskytována péče tehdejším společenským outsiderům.

V takové míře, v jaké antická medicína obsahovala magické prvky a v jaké si mniši osvojovali nové formy lékařské magie z kultury, která je obklopovala, praktikovali tito mniši léčebné kúry. Přesněji řečeno, dělali to, co pozdější autoři nazývali magií. Raně středověcí mniši by si ale o sobě sotva mysleli, že se věnují magii. Přesto ale užívali mandragoru kvůli jejím tajemným léčivým účinkům a také recitovali zaklínadla, aby zahnali elfy, kteří způsobují onemocnění.¹⁰¹

Co je zmíněno o mniších, se dá aplikovat i na duchovní, přinejmenším kněze, kteří měli nějaké systematické vzdělání. Ačkoli Hrabanus Maurus prosazoval, aby měli všichni tito duchovní lékařské vzdělání, skutečnost byla poněkud jiná. Pravděpodobně pouze menšina duchovních měla nějaké oficiální vzdělání a nejméně do 13. století provozovali venkovští duchovní místní zažitá rituála. Mniši ale nebyli jedinými léčiteli v raně středověké Evropě. Existovali také praktici, v Anglii známí jako „felčáři“, o nichž se toho ale příliš neví.

Další problém představovala zaklínadla a modlitby. Jestliže je hranice (z hlediska možného zneužití) mezi přírodní magií a náboženstvím někdy těžko postihnutelná, je nasnadě, že samotná modlitba a zaklínání jsou též ve vztahu, kdy může být modlitba zneužita. Z wolfsthurnského rukopisu je patrné, jakým způsobem mohou modlitby hrát určitou roli v magických praktikách. Často se jednalo o útržky křesťanské liturgie, vytržené ze svého původního kontextu a užití bez vědomí jejich skutečného významu.¹⁰²

¹⁰¹ Tamtéž, s. Kieckhefer, R. *Magie ve středověku*, Přel. K. Jirsová, Praha: ARGO, 2005, 252 s., Přel. z: *Magic in the Middle Ages*, ISBN 80-7203-660-2

¹⁰² Tamtéž, s. 130

Zneužívání modliteb a liturgických prvků se objevovalo především v souvislosti s léčbou nemocných. Např. v německém rukopise ze 12. století se doporučuje napsat modlitbu na pět hostií. Pacient, který musí být bosý, vezme hostie a sní je, posléze pronese další modlitbu. Co se týče zaklínadel, ty vyžadují již bližší prozkoumání a jsou problematictější. Někdy byly tvořeny krátkými opakovanými rozkazy. Jedno anglosaské zaklínadlo zní: „Odleť ďáble, Kristus tě pronásleduje. Když přijde Kristus, bolest musí pryč.“ Germánské zaklínadlo adresované cizopasníkovi nařizuje „vyjít“ z pacientových kostí do jeho žil, potom ze žil do svalů a tak dále, až úplně opustí tělo. Síla zaklínadla má mít větší moc pomoci odvolání se na posvátné osoby, věci nebo události. Nemoc nebo démon je zaklínán ve jménu kříže, Kristovy krve nebo jeho hrobu či Posledního soudu.¹⁰³

Původní zaklínadla bychom našli u pohanů v severní Evropě, a jak v těchto oblastech docházelo postupně ke konverzím ke křesťanství, zaklínadla začínala být zapisována a adaptována. V pozdější etapě, kolem 11. století, už vznikají nová zaklínadla neodvozená od pohanských vzorů. Ještě pozdější fáze přišla ve 14. a 15. století, kdy se počal znovu prosazovat světský vliv. Určité základní formule byly skládány přímo v lidových jazycích anebo alespoň našly své vyjádření v poetické podobě, která byla v lidových jazycích už dlouho populární. „Zaklínadlo tří květin“, poprvé nalezené ve francouzsko-švýcarském rukopise z roku 1429, vypráví o třech růžích, které rostou v zahradě nebo možná na Kristově náhrobku.¹⁰⁴

Zaklínadla, která pramenila z lidové kultury a byla, jak je výše popsáno rozvinuta i mnichy, mohli ovšem používat také lékaři. John z Gaddesdenu (asi 1280-1361), dvorní lékař Eduarda II., dokonce tyto metody doporučoval. John z Mirfeldu, působící v nemocnici svatého Bartoloměje, přestože měl k celé věci spíše skeptický přístup, převzal několik zaklínadel, to pro případ, že by měly jakýkoliv užitek.

Zajímavé je i si povšimnout, že rituál exorcismu býval např. delší než zaklínadla a často obsahoval komplikovanou směsici liturgických a folklórních prvků. Neexistovala žádná pevná dělicí čára mezi oficiálním exorcismem, který používalo vyšší duchovenstvo a lidovým exorcismem, praktikovaným nižší vrstvou duchovenstva, a dokonce i laiky. Církev dosud neměla ustálenou univerzální verzi exorcismu a podle tehdejší přirozenosti se exorcismy směšovaly nebo čerpaly nápady jeden od druhého. V některých případech připomínaly běžné křesťanské obřady, ačkoli se i do nich vloudily folklórní prvky.¹⁰⁵

¹⁰³ Tamtéž, s. 132

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 133

¹⁰⁵ Kieckhefer, R. *Magie ve středověku*, s. 140

V období pozdního středověku se tehdejší učenci zabývali přírodní magií, kladli si otázku, zda slova samotná, stejně jako určité rostliny a další objekty v přírodě, v sobě mají nějakou zvláštní moc. Mnoho lidí žilo ve víře, že zaklínací formule mohly mít velkou vrozenou moc. Někteří středověcí lidé by tedy zaklínadla do kategorie magie rozhodně zařadili. Jiná skupina by jen velmi těžko sledovala nějaký rozdíl mezi kouzly a čistě náboženskými rituály. Většina by s největší pravděpodobností o této otázce ani neuvažovala, protože účel zaklínadel a to, že fungovala, bylo důležitější než to *jak* fungovala.

Postoj vůči magii se ale ve středověku zvrátil spíše v odpor a k tomuto odporu vedlo několik důvodů. I zjevně nevinné a zábavné formy magie byly přinejmenším lehkomyšlné. Magie s sebou mohla nést troufalé zasahování do stvořitelských Božích pravomocí, neboť hlavní cíl magie - ovlivňovat okolní svět - je minimálně troufalý, ne-li nebezpečný. Součástí magie tvořily domněnky o démonech a jejich moci. Tyto argumenty zachycuje středověká polemika o magii.

Zákonodárství ale přihlíželo k velmi důležitému a prostému faktu, že magií lze citelně ublížit druhým lidem. Další dva důvody k mravnímu a teologickému odsouzení zněly: dokonce i když se zdálo, že magie pracuje s přírodními silami, mohla se ve skutečnosti opírat o pomoc démonů a za druhé to bylo svatokrádežné zneužívání posvátných předmětů nebo blasfemické míšení svatých a ďábelských slov.

Vzájemné prolínání mravního a právního aspektu efektně ztvárňuje německý dřevořez z roku 1487, který varuje před kouzelnictvím. Uprostřed je znázorněna čarodějnice obklopená démony, v ruce drží láhev pravděpodobně naplněnou kouzelným lektvarem. V samostatných kruzích stojí různé osobnosti, které odsoudily magii, a jejich slova a zkušenosti před ní mají varovat: král Saul, apoštol Pavel, Izajáš, papež Jan XXII., svatý Augustin, pařížští teologové aj. Spodní část dřevorytu zachycuje samotného ďábla držícího otevřenou knihu.¹⁰⁶

Za jeden z nejpřísnějších světských zákoníků raně středověké Evropy lze pokládat zákoník Karla Velikého. Výnos, věnovaný nedávno podmaněným Sasům, uvádí, že všichni, kteří budou usvědčeni z kouzelnictví nebo věštění, mají být postoupeni církvi jako otroci, zatímco oběti ďáblu (germánským bohům) mají být trestány smrtí. Do královských ustanovení z roku 789 zahrnul Karel nařízení proti čarodějům a jiným mágům, tato opatření převzal z raných církevních zákoníků, které mu poslal papež Hadrián. Zde se Karel dokonce doslova odvolává na přísné Mojžíšovo odsouzení kouzelnictví.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 142

Dá se říci, že problém magie byl odvěký, stejně tak i boj proti ní. Když se ve 13. století objevili v rolích lidových kazatelů františkáni a dominikánští mniši, zavržení magie se stalo jedním ze stěžejních témat jejich kázání.

Nebezpečnost, jaká se skrývá v démonické magii, nebyla jedinou starostí, která zaměstnávala středověké teology i mravokárce. Pokud v lidových zvycích nebyla přímo obsažena démonická magie, mohly být její součástí i nepravdivé výroky a moci slov, předmětů a gest, což bylo autory z dob pozdního středověku nazváno jako *pověra*. Pokud došlo k obvinění z pověřených praktik, úzce to souviselo s obviněním z magie. Dokonce i když se pověra neobracela přímo na samotné demony, mohla jimi být inspirována.

Protože doba skutečně nepřála tzv. ženské otázce, byly to především ženy, které byly považovány za pověřivé bytosti, zvláště náchylné k magii a to pro jejich údajné mravní a intelektuální slabosti. Poté, co Ulrich Molitoris končí své sáhodlouhé pojednání o démonech a jejich moci, uzavírá jej varováním určeným zejména ženám. Zdůrazňuje, že jsou to především ony, kdo se má mít na pozoru před ďáblými úskoky.¹⁰⁷

Bohužel intenzivní zanícení všech reformátorů vedlo až k velkému fanatismu, ačkoli pramenil z čistého nadšení, které bylo považováno za dobré. Důsledkem toho vznikl dobový a společenský fenomén, dodnes vyvolávající řadu bouřlivých diskusí - *inkvizice*.

5.2 Inkviziční procesy - nejotevřenější boj proti čarodějnictví

Vývoj právního řádu, jak jej známe z dob starověkého Říma, procházel několika stadii: jedním z nejstarších způsobů právního postupu bylo tzv. *legis actio*, kdy jeden občan žaloval jiného před preatorem, který z alba soudců - v zásadě soukromých osob, jež se těšily ve společnosti vážnosti - vybral jednoho (*iudex* nebo *arbiter*), aby záležitost rozsoudil. *Inquisitio*, čili doslova *vyhledávání důvodů*, prováděly obě strany ve sporu zúčastněné

posléze je předkládaly soudci prostřednictvím profesionálních oratorů. Arbiter, a to pouze on, měl právo vynést rozsudek.¹⁰⁸

Kacířství jsou stejně stará jako církve sama. Již svatý Pavel píše v I Kor 2, 18: „Předně slyším, že jsou mezi vámi roztržky, když se v církvi shromažďujete, a jsem nakloněn tomu věřit. Neboť musí mezi vámi být i různé skupiny, aby se ukázalo, kdo z vás se osvědčí.“ Titovi, svému „vlastnímu synu ve společné víře“, který zůstal na Krétě jako představený nově

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 143

¹⁰⁸ Ryš, G. *Inkvizice*, Přel. M. Moravec, Praha: MLADÁ FRONTA, 2004, 112 s., Přel. z: *Inkwizycja*, ISBN neuvedeno

založené obce radí: „*Sektáře jednou nebo dvakrát napomeň a pak se ho zřekni, je jasné, že takový člověk je převrácený, hřeší, a tak sám nad sebou vynáší soud.*“ (Tt 3,10 - 11)

Roku 382 odstranil Gratianus ze senátu sochu Vítězství, před kterou senátoři, vcházející do poradní síně, pálili kadidlo. O deset let později, na základě konstantinopolského výnosu, byly na území celého císařství zakázány jakékoli formy pohanského kultu. Tento zákaz se týkal i soukromých domů. Ovšem ještě předtím, roku 376, byl vydán zákaz *tajných* shromáždění heretiků. Ve státě, jehož jednotu garantovalo náboženství, byly přestupky vůči všemu, co by tuto jednotu narušovalo, kvalifikovány jako zrada. V důsledku toho Codex Theodosianus z roku 439 a Justiniánův Corpus iuris civilis předpokládaly trestat kacířství obdobně jako nejvýznamnější kriminální zločiny. Tzn. konfiskací majetku, zbavením dědického práva, vyhnáním, deportací nebo dokonce smrtí.¹⁰⁹

Pokud jde o teologické zdůvodnění používat ve vztahu k heretikům *vykupujícího násilí*, objevil jej Augustin v Kristově podobenství o pozvaných na hostinu (Lk 14, 15-24). Evangelijní Hospodář, znevážený pozvanými hosty, přikazuje nejprve otevřít své dveře „chudým, zmrzačeným, slepým a chromým“, a když se ukazuje, že „je ještě místo“, posílá svého sluhu: „Vyjdi za lidmi na cesty a k ohradám a přinuť je, ať přijdou, aby se můj dům naplnil.“ Role prvních připadla apoštolům, ti další jsou následně povoláni k vykonání druhého příkazu. Zbývající argumenty čerpá Augustin z příkladů práv vydávaných starozákonními králi: Ezechiáše, Joziáše, krále Ninive, perského Dáreia a babylonského Nebúkadnesara.¹¹⁰

Dá se říci, že dějiny středověké západní církve jsou i dějinami evropského společenství. Základním znamením středověku je ztotožnění církve s celkem organizované společnosti - církev byla zároveň i státem, byla to taková lidská *societas perfecta*. Již v šestém století vydávají vizigótské králové na Iberském poloostrově přísná nařízení proti heretikům. Následují je další vládcí a ve stejném duchu se historie odvíjí dál: Karel Veliký otevírá tradici tzv. *leges ecclesiasticae*, v jejichž vydávání pokračují další středověcí vládcí jako Knut Veliký, sv. Štěpán, sv. Eduard Vyznavač a český Břetislav.¹¹¹

V době církevního schizmatu ve 12. století je Fridrich, poražen v bitvě u Legnana Lombardskou ligou, donucen zahájit vyjednávání s papežem. 24. července 1176 byl v Benátkách Alexandr III. uznán za právoplatného papeže. Schizma sice skončilo, nicméně na skutečné stvrzení změny ve vzájemných vztazích mezi papežstvím a císařstvím bylo nutné počkat do smrti Alexandra III. Poté se jeho nástupce Lucius III. (1181-1185) na podzim roku

¹⁰⁹ Ryš, G. *Inkvizice*, s. 21

¹¹⁰ Tamtéž, s. 23

¹¹¹ Tamtéž, s. 54

1184 setkal ve Veroně s Fridrichem. Výsledkem jejich rozhovorů byl mj. i dekret, určený pro boj s herezí *Ad abolendam*, někdy také nazývaný „Zakládací chartou inkvizice“.

Ustanovení IV. lateránského koncilu a ještě předtím zmíněný dokument *Ab abolendam*, pověřovala místní biskupy *inquisitio* - hledáním a vyšetřováním kacířů. Během pontifikátu Řehoře IX. bylo ustanoveno, aby odhalováním a souzením kacířů byli pověřeni náležitým způsobem připravení lidé, vybavení zplnomocněním papežských delegovaných soudců. První jmenování proběhlo roku 1231 v listě *Ille humani generis*, zasláném převorovi kláštera dominikánů v Řezně. Za dva roky nato byli Řehořem IX. podobně delegovaní soudci vysláni na území Languedocu. Zrodila se tak středověká inkvizice.¹¹²

Pro vykonávání úřadu inkvizitorů se zdáli být hned z několika důvodů ideální dominikáni (a později rovněž františkáni). Byli vzdělaní, zcela podřízeni papežskému stolci a jako členové řádu neměli vazby na místní společenství, kam byli vysláni. Byli také známi a všeobecně vážení jako kazatelé a zpovědníci. Inkvizitor měl splňovat dvě funkce v jedné osobě, být nejen soudcem, ale současně také duchovním pastýřem.

Bohužel již první generace inkvizitorů ukázala, jak je snadné podlehnout svěřené moci. V některých případech se jednalo až o ohromující způsoby jejího zneužití, zvláště dostal-li se úřad do rukou lidí skutečně zapálených pro věc.¹¹³

První inkvizitoři se setkali s občasnými zvěstmi o čarodějnictví již nedlouho po svém jmenování. Roku 1245 přivedli před inkviziční soud v Le Mas Saintes-Puelles ženu známou jako „věštkyně.“ Sousedé jí platili za kouzelné amulety na šaty, které měly fungovat jako určitý druh milostné magie. S pomocí kouzel rovněž léčila nemoci. Celý případ skončil tím, že se jí podařilo přesvědčit inkvizitora, že nepatří k heretikům, v průběhu procesu se přiznala, že dokonce ani nevěří tomu, že její kouzla mají nějaké účinky. Z mého pohledu jistě zajímavý případ - dotyčná žena sama popřela, že by měla víru v účinky prostředků, které používala...S největší pravděpodobností se ale jednalo o případ zdařilé manipulace s druhou osobou. Jedno z velkých nebezpečí magie.

Velký nárůst procesů s čaroději a čarodějnicemi se započal již ve 14. století, ale mnohem dramatičtějšího rozsahu doznal ve druhé a třetí čtvrtině 15. století, a to především ve Francii, Německu a Švýcarsku. Hlavním znakem těchto procesů byla jejich proměna v masové stíhání.

¹¹² Ryš, G. *Inkvizice*, s. 56

¹¹³ Velmi věrně a působivě popisuje z pozdějších období inkvizice průběh procesů Václav Kaplický v knize *Kladivo na čarodějnice*

Termín *čarodějnictví* byl užíván v různém významu, včetně kouzelnictví a dalších forem magie, ale v pozdním středověku byla čarodějnice bytost, která překračovala pouhé kouzelnictví a ve spolku s ostatními ženami rituálně uctívala d'ábla.

Do stereotypu čarodějnice se vplétaly mnohem starší motivy. Představa o paktu s d'áblem byla založena na raně středověké legendě o Theofilovi a teologické teorii (kterou zastával také Tomáš Akvinský) podle níž magie může fungovat díky dohodě nebo „smlouvě“ mezi kouzelníkem a démony a která stanovuje symbolický rozměr různých magických činností. Účast na nočních orgiích v přítomnosti démona reprezentovala ve vrcholném středověku standardní obvinění proti heretikům. Od konce 15. století se pro shromáždění čarodějnic počal užívat termín *sabat*. Velmi časté bylo též tvrzení, že čarodějnice létají vzduchem, což mohlo pocházet z různých folklorních pramenů nebo z návodů pro věštce. Teologickým důkazem pro možnost takového letu, bylo odvolání se na biblické prameny: proroka Habakuka nesl anděl vzduchem (Daniel 13-14) a démoni, vlastně padlí andělé, si tuto schopnost podrželi.¹¹⁴

Také koncepce pohlavního styku s démony¹¹⁵ se asi inspirovala z četných pramenů. Například Merlinův otec byl démon, také v Bibli se píše o vztazích mezi syny Božími a dcerami lidskými (Genesis 6:1), což pozdně středověcí vykladači uváděli do souvislosti se stykem s incuby. Teologové ve 13. století, včetně Tomáše Akvinského, ještě dále rozvíjeli a vysvětlovali celou řadu představ, jaké o čarodějnicích tehdejší lidé měli.

Důležitý byl také čarodějnický stereotyp, v němž byly na prvním místě ženy. Klasickým příkladem misogynického čarodějnického spisu poskytuje *Malleus Maleficarum* (*Kladivo na čarodějnice*). Ve starší literatuře byly ženy zřídka označovány jako bytosti zejména náchylné k čarodějnictví, ale počínaje *Kladivem* silně narostla tendence trestně stíhat právě ženy.

5.3 Malleus maleficarum

Kladivo na čarodějnictví, čarodějnice a jejich kacířství hubící, z různých autorů složené a do čtyř svazků správně rozdělené,

Z nichž první dva se nehmotností d'áblů zabývají, šálením jejich vidin, pověrečnými čarodějnickými obřady, příšernými s nimi spojenými shromážděními, nakonec i přesným

¹¹⁴ Kieckhefer, R. *Magie ve středověku*, s. 151

¹¹⁵ pokud měl podobu muže, nazýval se incubus, a pokud ženy - succubus

vyšetřováním tohoto moru a jsou ukončeny jeho trestáním. **Třetí** se zabývá způsoby vymítání d'áblů a zapuzováním kouzelnického čarodějnictví z Krista od věřících. **Čtvrtý** zajisté obsahuje umění jak učit, žehnat a vymítat.

Vydání nejnovější, bezmezně lží uvnitř zbavené, čímžto k útěku d'áblů přispívající a umění vymítání ucelující.

„*Muž či žena, v nichž by byl duch věštecký nebo jasnovidický, musejí zemřít smrtí.*“

Bible, 3. Mojžíšova, kap. 20

Vydáno v Lyonu Claudiem Bourgeatem pod znamením Merkura galského

1669

S KRÁLOVSKÝM SVOLENÍM ¹¹⁶

Tak zní úvodní strana *Kladiva* vydaného roku 1669. Protože ovšem ve středověku nebývalo zvykem označovat knihy rokem jejich vydání, není naprosto zřejmé kdy bylo *Kladivo* poprvé vydáno.

Autory *Kladiva* jsou Jakob Sprenger (1436?-1495) a Heinrich Kramer (1430?-1505), dominikánští mniši, doktoři teologie a inkvizitoři. Na sepsání díla měl větší podíl H. Kramer, který působil jako převor dominikánského konventu v Schlettstadtu a jako inkvizitor, aktivně, i když ne příliš úspěšně, vystupoval i v Čechách proti husitům a příslušníkům jednoty bratrské. Druhý, méně aktivní, autor J. Sprenger, se nakonec stal profesorem a děkanem kolínské univerzity.

Oba inkvizitoři během své činnosti naráželi na různé překážky. To je vedlo k důrazné stížnosti adresované papeži Inocenci VIII. Nepřímo tím přispěli roku 1484 k vydání papežské buly nazvané podle jejich prvních slov *Summis desiderantes affectibus* ¹¹⁷ potírající čarodějnictví. Oba inkvizitory v ní mj. papež jmenuje jako své „milé syny“ a jejich již stávající pravomoci jsou dále podpořeny samotnou papežskou autoritou. Vydání buly bylo nejspíše pro oba dva autory velkým motivem ke zpracování příručky pro boj s čarodějnictvím, známé jako *Malleus maleficarum*. ¹¹⁸

¹¹⁶ *Kladivo na čarodějnice, Malleus maleficarum*, Přel. Jitka Lenková, Praha: Levné knihy, 2006, 646 s., ISBN 80-7309-361-8

¹¹⁷ překl. Veškerou žádoucí dychtivostí

¹¹⁸ *Kladivo na čarodějnice, Malleus maleficarum*

Pokud ale někdo očekává krvelačné dílo plné popisů tortury, jeho očekávání nebude naplněno. Kladivo se zabývá scholastickým dokazováním teologických pravd a to v co nejpřísnějším právnickém popisu správného postupu soudního řízení s čarodějnicemi.

Kromě jiného jsou zde uvedeny i příklady z praxe.

Níže uvádím krátký výňatek z obsahu druhé části Kladiva:

Otázka:

I. Koho dobří andělé nadali tím dobrodiním, že nemůže být očarován čarodějnicemi a d'ábly v šestnácti kapitolách.

První hlava o různých prostředcích, kterými d'áblové i prostřednictvím čarodějnic svádějí nevinné a počestné dívky.

II. Zda je zákonné vyhlašovat čarodějnictví prostřednictvím jiného, i nezákonného čarodějnictví, v osmi hlavách.

První hlava o církevním prostředku proti sukubům a inkubům.¹¹⁹

Pro pochopení tohoto, z dnešního pohledu poněkud kontroverzního díla, je nutné uvědomit si dobový kontext, v němž přišlo Kladivo na svět.

V každém případě ale potírání Zla za užití podobných prostředků pouze rozšířilo po Evropě strach a církvi je tento způsob boje proti herezím dodnes vyčítán. Uvědomíme-li si, že celé masové potírání čarodějnictví skončilo až v roce 1793 v Polsku, kdy byl vynesena pravděpodobně poslední rozsudek nad dvěma stařenami, zasáhl tento fenomén do historie velmi výrazně.

Esoterici se ale rozhodně nestali utlačovanou skupinou obyvatel. Naopak renesance těmto směrům velmi přála, jak je popsáno v další kapitole.

6 Renesance - zlatá éra esoteriky

Na konci 15. století vzešlo z Itálie nové duchovní hnutí, které se rozšířilo do celé Evropy a je označeno jako *renesance*. Význam tohoto slova je *znovuzrození*, neznamená to ovšem znovuzrození přímo ve smyslu, který by se týkal výhradně esoterního učení, nýbrž se jednalo o znovuoživení duchovního světa antiky a jako pokus probudit ho k novému životu.

Jako dějinný podnět zafungovalo dobytí staré byzantské, původně východořímské říše mohamedány. Byzantští učenci a filosofové se před válečným náporom dali na útěk směrem

¹¹⁹ *Kladivo na čarodějnice, Malleus Maleficarum*

do západní Evropy a umožnili tak tamním lidem znovu navázat kontakt s řeckým duchem a myšlením.¹²⁰

Tato vlna vyvolala v tehdejší společnosti velké nadšení. Takřka po celé Evropě se v knihovnách a klášteřích začalo s vyhledáváním a shromažďováním antických pokladů. V této souvislosti byla především angažovaná bankéřská rodina Mediciů z Florencie, která financovala opravdové lovce knih, kteří nelitovali žádné cesty k nejdlehlšímu klášteru, aby se plni naděje pustili do vyhledávání ztraceného či zapomenutého rukopisu.

Mediciům se podařilo shromáždit ve Florencii celou řadu největších učenců tehdejší Evropy, kteří se věnovali hodnocení a překladům různých vzácných knih. Kromě Platóna byly přeloženy také tzv. hermetické spisy, jejichž autorství bylo přiřknuto Hermovi Trismegistovi.¹²¹ Se znovuobjevením Hermových spisů přišla i obroda starého esoterního učení o duchu a o světě.

Změny se ale neodehrávaly pouze na poli kultury. Ke slovu se začala hlásit i reformace církvi. Reformátoři, kteří byli typickými současníky renesance, ztratili svou víru v instituci církve a spoléhali se již pouze na to, co bylo psáno.

Ruku v ruce s tím se počala měnit i věda. Stále více se odvracela od pouhého filosofování a soustřeďovala se na přímé pozorování přírodních úkazů. I do oficiálního myšlení přitom začaly stále více vstupovat a pronikat esoterní a magické prvky.

6.1 Paracelsus

Živoucím dokladem toho byl Paracelsus (1493-1541), jeden z nejvýznamnějších esoteriků té doby, známý též pod jménem Theophrastus Bombastus z Hohenheimu. Svým zdůrazňováním univerzálního myšlení vybočoval z rámce renesanční vědy, která stále více směřovala k výrazné specializaci. Současně byl bystrým pozorovatelem přírody, kterou označil za nejvyšší autoritu. Podle Paracelsa je příroda naprosto dokonalá a tvoří s Bohem jednotu, totéž platí o lidském těle a duši. Pokud vznikne narušení této jednoty, přichází nemoc.¹²² Je třeba podotknout, že tato myšlenka byla velmi moderní, neboť nejnovější výzkumy jí v podstatě dávají za pravdu.

¹²⁰ Leuenberger, D. H. *Co je to esoterika*, s. 73

¹²¹ V současnosti je již známo, že autorem těchto spisů nebyl Hermés, nýbrž různí autoři z prvního století

¹²² Leuenberger, D. H. *Co je to esoterika*, s. 75

Paracelsus říkal, že příroda je řízená „božskými silami“, přikládal proto nesmírný význam poznání této kosmické celistvosti v přírodě. Jako pomůcky k tomuto poznání měly sloužit různé esoterní disciplíny, např. astrologie a alchymie. Zejména hvězdy, podle této teorie, mohou být pro člověka obrazem, symbolem „božských energií“, které jsou obsaženy v přírodě. Člověk je součástí přírody a Bůh mu dal veškeré potřebné síly, které mu umožňují žít v této přírodě v souladu s vesmírem. Dá se říci, že Paracelsus sám svou vlastní cestou dospěl ke starému známému hermetickému zákonu, který praví: „Jak nahoře, tak dole.“

Mj. ale dokázal také dospět k závěrům, na něž by dnešní věda asi jen ztěží přistoupila. Věřil v existenci přírodních duchů a domníval se, že pomocí alchymických technik se dá skutečně vyrobit zlato. Paracelsus v sobě nechoval příliš mnoho důvěry k tehdejšímu lékařství. Velmi si ale vážil staré tradice lidového léčitelství a upřednostňoval jeho jednoduché prostředky před složitými mixturami lékárníků a lékařů.

Vzhledem k tomu, že Paracelsus byl skutečně úspěšným lékařem, jeho metody měly evidentně své opodstatnění.

Na okraj je o jeho osobě možné i zmínit, že byl v podstatě zakladatelem psychosomatiky, což je disciplína, která sleduje úzkou souvislost mezi tělem a duší při vzniku a průběhu nemoci. Snad v jistých ohledech předjímal i Freudovy objevy, to nicméně ale patří spíše na pole psychologie.

Jako člověk byl tento lékař velmi složitá osobnost a jeho život byl pravděpodobně spíše plný sporů a konfliktů. Ani jeho jmenování profesorem lékařství v Basileji nepřispělo v jeho životě k žádné podstatné změně. Údajně zemřel v Salzburku násilnou smrtí, byl zavražděn.

Po dlouhou dobu byla postava Paracelsa, jednoho z nejslavnějších lékařů, považována za spíše bizarní postavu. Dnes, pro esoteriky v souvislosti se vstupem do astrologického věku Vodnáře, jsou jeho objevy znovunalezeny a nově hodnoceny.

6.2 Rosikruciáni

Roku 1614 vyšel anonymní spis s názvem *Obecná a generální reformace celého širého světa, Fama Fraternitatis* s podtitulem *Zpráva bratrstva vznešeného Řádu Růžového Kříže všem učencům a hlavám Evropy*. Jádrem této knihy bylo vyprávění o Otcích Rosencreutzovi. Je v ní vylíčeno jak se Christianus Rosencreutz jako šestnáctiletý vydal na

Blízký východ, navštívil Svatou zemi, Turecko a Arábii a seznámil se tam s tajnými hermetickými vědami. To, co se naučil, sepsal latinsky v knize „M.“¹²³

Na radu svých arabských učitelů poté odešel do města Fezu v Maroku, které bylo tehdy střediskem islámské učenosti a kultury. Tam mu bylo pod pečeti mlčenlivosti zjeveno nejtajnější a nejvyšší učení. Jádro tohoto učení tvořila shoda a harmonie mezi člověkem a vesmírem. Obohacen o toto esoterní učení se Rosencreutz vrátil zpět do Evropy, aby v naději, že vylepší poměry, zpřístupnil toto vědění také Západu. Prý sám Paracelsus knihu „M.“ četl a vyjádřil se o ní s neskrývaným nadšením.

Ovšem pro ocenění poznatků zaznamenaných v knize „M.“ ještě neuzrála doba, proto se Rosencreutz vrátil zpět do Německa, kde žil v ústraní a věnoval se už pouze svým studiím. Údajně dokonce vlastnil kámen mudrců, ale pomocí něho zlato nevyráběl, neboť necítil potřebu vlastnit hmotné statky.¹²⁴

Rosencreutz měl tři žáky, jejichž počet se později zvýšil na osm. Společně si stanovili tato řádová pravidla: Členové měli používat svých schopností k bezplatnému léčení nemocných. V každé zemi, v níž se usadili, se měli oblékat podle místního obyčeje a dodržovat místní zákony a zvyky, to znamená, že neměli být ničím nápadní a v ničem odlišní. Jednou v roce měli členové bratrstva scházet. Každý člen byl povinen zvolit si svého nástupce. Bratři se měli navzájem poznávat podle znamení R. C. Sto let mělo bratrstvo pracovat v tajnosti a teprve pak mělo znovu vystoupit na veřejnost.¹²⁵

Bratři tohoto společenství procestovali mnoho zemí a všude se snažili o konání dobrých skutků. Roku 1484 Christianus Rosencreutz zemřel ve věku 106 let a byl pochován na tajném místě. Rosikruciánské bratrstvo působilo již 120 let, když byl náhodou objeven Rosencreutzův tajný hrob a v něm bratři našli symboly figury spolu s Rosencreutzovými spisy. Pozoruhodné je, že mrtvola se zachovala v nezměněném stavu. Bratři spisy z hrobky odnesli, uveřejnili je a pokračovali ve své dosavadní činnosti. Tato kniha vzbudila po celé Evropě velký rozruch. Mnoho lidí se vydalo tajné bratrstvo hledat, ale tato organizace byla velmi utajená, nehledě na to, že vůbec není jisté, zda ve formě společenství či řádu někdy existovala.¹²⁶

Ústředním tématem rosikruciánů byla všeobecná reformace světa. Myšlenka reformace, jak s ní přišli v církevní oblasti Luther a další reformátoři, měla být znovu oživena

¹²³ Tamtéž, s. 75

¹²⁴ Tamtéž, s. 76

¹²⁵ Tamtéž, s. 77

¹²⁶ Tamtéž, s. 77

a rozšířena, tentokrát se ale nejednalo o reformu církevní, ale světa vůbec, a to podle esoterních zásad. Z hlediska duchovního vývoje se mělo jednat o vytvoření nového globálního pojetí světa, které mělo oproti středověku rozšířený obzor a zahrnovalo nové objevy a poznatky vědy.

Jak bylo již zmíněno, není jisté, zda rosikrucianti vůbec někdy existovali jako organizace či řád. Jednalo se spíše o ideu, která se vědomě zříkala jakékoli viditelné organizace. Tehdy tuto skutečnost ovšem lidé nepochopili a křečovitě lpěli na hledání viditelné a konkrétní existence rosikruciantů. Ovšem toto bezúspěšné hledání spolu se zmatky třicetileté války přineslo ochabnutí počátečního nadšení i zájmu o rosikruciantskou myšlenku.

Přesto rosikrucianti neupadli nikdy úplně v zapomnění a jejich vliv se výrazně projevil zejména v 19. století, které opět přineslo druhou renesanci esoteriky.¹²⁷

¹²⁷ Myšlenky rosikruciantství stály u zrodu pro esoteriku 20. století velmi významného řádu „The Golden Dawn“ - překl. Zlatý úsvit

6.3 Duchovní ve službách magie

Pro objektivní popis dějin esoteriky nelze vynechat zmínku o angažovanosti samotných příslušníků kléru. Chci tím spíše zdůraznit, že nebezpečí magie by skutečně nemělo být podceňováno a že ani samotní duchovní nebyli vůči magii imunní.

Velmi známým případem byl skandál z dob panování krále Slunce, spojený se jménem markýzy de Montespan. Dámy z královského dvora velmi rády navštěvovaly obskurní uličku Beauregard, ve které bydlela známá a vyhledávaná travička a *královna čarodějnic* Voisinová. Služby, poskytované touto ženou přesahovaly rámec běžných služeb kartárek a věštkyň. Voisinová opatrovala pro své zákaznice abortiva, nápoje lásky nebo naopak manželům svých klientek pomáhala do hrobu. Jejím obchodům byl učiněn konec na náměstí Greve.¹²⁸

Právě prostřednictvím Voisinové se markýza de Montespan spojila s odpadlým a zpustlým knězem Guibourgem, který na její žádost celebroul černou mši, aby si Montespanová udržela královu přízeň.

Jak taková černá mše probíhala? Markýza ležela na improvizovaném oltáři, nechala Guibourga nad sebou číst černou mši, vložit si na břicho kalich a nezalekla se dokonce ani oběti novorozeného dítěte! Když bylo dítě zabito a kalich naplněn krví, markýza učinila pakt s ďáblem. Údajný úspěch, který de Montespan sklidila, učinil Voisinové nemalou reklamu.

Co je zajímavé je fakt, že ženy se obracely výhradně na profesionály a že mnozí kněží byli v té době zároveň také čaroději. Abbé Guiborg nebyl zdaleka jediný, kdo celebroul černé mše na nahých tělech dam. Tento muž byl ovšem zřejmě velmi zběhlý v oblasti černé magie, protože zpravidla čítával jinou formu mše, známou jako *la messe du sperme*.¹²⁹

Na druhé straně si s ním ale nezadali ani další kněží, což svědčí o žalostných poměrech v tehdejší kléru. Znáám byl mj. abbé Beccarelli a abbé Tournet, který zašel tak daleko, že sloužil černou mši na břicho čtrnáctileté dívky, s níž zároveň kohabitoval. Tento muž ostatně sám skončil na popravišti.

Oproti těmto děsivým skutečnostem se zdá náklonnost renesančních papežů k astrologii spíše jako pouhá forma zábavy, která byla jakýmsi znamením doprovázejícím dobu.

¹²⁸ Wolf, J. a kolektiv *Člověk ve světě magie, O historii a současnosti magie v lidské společnosti*, Praha: UNITARIA, 1992, 113 s., ISBN 80-900305-9-9

¹²⁹ Při této černé mši byly přijímány hostie s příměsí semene

6.4 Astrologie a věda

Jak již bylo zmíněno výše, renesance znamenala znovuobjevení antického vědění, jehož součástí je i astrologie. Tento silný společenský proud nemohl pochopitelně existovat zcela odděleně od křesťanství.

Zejména astrologie si v době renesance prožila svůj zlatý věk. Konkrétně u této esoterní disciplíny došlo k oddělení astrologie šarlatánské, s magickými prvky, která byla stále potírána v čarodějnických procesech, od astrologie, která se stala bezmála vědní disciplínou a její studium si našlo své místo na univerzitách.¹³⁰

Komenský zařadil astrologii jako vědu do pátého stupně vševědy, světa lidské dovednosti, *mundus artificialis*. Dále ji rozděluje na tři stupně a to na sestavování efemerid a kalendářů, na prognostiku událostí v nižším světě, kde jde o pravděpodobnostní umění a na astrologii nativitní.

V tomto duchu by měla astrologie fungovat podřízeně Bohu. Tedy to znamená, že hvězdy sice řídí lidi, ale hvězdy samotné jsou řízeny Bohem. Komenský ale referuje, že nativitní astrologové se zdají být špatnými křesťany, protože pro ně už neexistuje ovlivnění života, zdraví a nemoci *prostřednictvím hvězd*, nýbrž oni už jsou ovlivněni a řízeni *přímo Duchem*.

Komenský se také dále zmiňuje o Španělovi Valesiovi, reprezentantovi římského tábora, kde bylo astrologii přáno. Renesanční papežové dokonce podporovali i existenci katedry astrologie, včetně svolavatele Tridentského koncilu Pavla III., kterému připsal své dílo Koperník!¹³¹

Hlavním problémem evropské astrologie, převzaté od Arabů, bylo sloučit ji s křesťanstvím. Tedy rozřešit dilema mezi fatalismem a svobodnou vůlí. Podporou pro to, aby se mohla astrologie dále rozvíjet bez odporu církve, bylo stanovisko, které zaujal Tomáš Akvinský. Narozdíl od sv. Augustina astrologii nezatratil a připustil její vypovídací hodnotu. Toto tvrzení opřel o argumenty, že nebeská tělesa vládnou lidským tělesným žádostivostem a většina lidí tyto pohnutky neumí ovládat. Pouze málo vyvolených, kteří se tomuto dokáží postavit, není pod vlivem hvězd a planet.¹³²

¹³⁰ Wernisch, M. *Vztah křesťanské teologie k astrologii v dějinách*, [on-line], Praha:Evangelická teologická fakulta, poslední aktualizace 23. dubna 2007[citováno 24.4. 2007; 12:22 SEČ] Dostupné na: <http://www.etf.cuni.cz/-moravec/texty/astrologie/06mw.html>

¹³¹ Tamtéž – [citováno 24.4. 2007; 12:32 SEČ]

¹³² *Dějiny astrologie od starověku po osvícení-zlatý věk* [online], Dostupné na: <http://www.inext.cz/astrologician/staroast.htm> [citováno 24.4. 2007; 14:04 SEČ]

Jak jsem se již zmínila – astrologie si vydobyla své místo i na předních evropských univerzitách a to zejména v Bologni, Padově a Mediolanu, později prorazila i do Královské akademie. Celá řada učenců, jejichž jména jsou v dějinách spojena s rozvojem vědy se zabývala astrologií – studoval ji Roger Bacon, zakladatel experimentální vědecké metody, Albert Veliký, považovaný za největšího učenice své doby, a také Grosseteste, první rektor univerzity v Oxfordu. Dnešní odpůrci astrologie vyjadřují svůj údiv nad tím, jak je možné, že tito lidé neodvrhli něco tak pověrečného jako je astrologie, ale naopak tomuto oboru zasvětili většinu svého života.

Již zmíněné hermetické spisy¹³³ měly nebývalý vliv na obrozené hnutí. Filosof Marsilius Ficinus (1433-1499) ve svém lékařském traktátu *Liber de Vita* popisuje vlivy znamení zodiaku na jednotlivé části těla. Astrologie zasáhla do všech oblastí života a stala se rádcem nejen pro státníky, ale také takřka pro všechny renesanční papeže.

William Lilly, anglický astrolog 17. století, který prováděl širokou praxi, si opatřil záznamy o své klientele, z nichž vyplývá, že měl kolem tisíce klientů ročně. U 683 případů si dokonce poznamenal i povolání dané osoby, což ukazuje, že víra v astrologii převládala u všech vrstev tehdejšího obyvatelstva – od šlechty až po žebráky.¹³⁴

Zároveň ale v době, kdy se mnoho astrologů zabývalo honorovaným sestavováním horoskopů, existovali také jedinci, kteří měli za cíl zdokonalit astrologii vyšší úrovně. Jejím symbolickou a hermetickou stránku zkoumali představitelé hermetických věd, ve snaze sjednotit do jednotného kompaktního celku zlomky tradic, které k nim pronikly z arabských, byzantských a neoplatónských pramenů.

Další velkou postavou astrologie byl slavný astronom Tycho de Brahe (1546-1601). Byl jako astrolog velmi žádaný a sestavoval horoskopy pro dánskou královskou rodinu a císaře Rudolfa II., který proslul tím, že esoterika byla jeho velkou vášní.

Johannes Kepler (1571-1630), autor Valdštejnova horoskopu, byl obviňován z toho, že se zabýval astrologií pouze pro účely zisku. Je pravdou, že se živil sestavováním jakýchsi astrologických ročenek, ale jeho přístup k této činnosti vyjádřil svým výrokem: „Astronomie je moudrou matkou a astrologie hloupou dcerkou, která aby svou matku udržela při životě, se prodává každému zájemci, který chce a může zaplatit.“¹³⁵

¹³³ viz kapitola „Renesance – zlatá éra esoteriky“

¹³⁴ *Dějiny astrologie od starověku po osvícení-zlatý věk* [online] Dostupné na: <http://www.inext.cz/astrologician/staroast.htm> – [citováno 24.4. 2007; 14:28 SEČ]

¹³⁵ Tamtéž – [citováno 24.4. 2007; 14:40 SEČ]

Ačkoli se v době humanistického obrození a renesance zvedla velká a silná vlna snahy učinit z astrologie vědeckou disciplínu, toto postavení se jí nepodařilo udržet. Do dnešních dnů přežila jako *esoterická*, sice stále hojně využívaná, ale už ne nikdy jako seriózní disciplína, kterou je prakticky nemožné jakkoli s křesťanstvím slučovat.

7 Období novověku

7.1 Ztráta křesťanské religiozity - kult rozumu

Současný dějepis označuje období 18. století jako dobu rozumu a osvícenství. Tyto trendy se počaly rozvíjet již v období renesance, tedy návratem ke starým duchovním tradicím a dědictví. Po překonání středověku lidé nastoupili cestu k novému vědomí, které se právě v 18. století s konečnou platností prosadilo a upevnilo. Pro společnost měly tyto skutečnosti jasný dopad - silné působení církve v duchovní oblasti, které tak dlouho utvářelo život v Evropě, ztratilo na svém vlivu a síle.¹³⁶

Všeobecné křesťanské vědomí a religiozita byly na ústupu a otevřela se volná cesta pro nové myšlenky a poznatky, které se opíraly pouze o rozum a pozorování přírody. Ačkoli by se dalo očekávat, že zdůrazňování rozumu, racionálního myšlení a logiky povede i k ústupu esoteriky, opak byl pravdou. Právě v tomto věku se hojně pracovalo s alchymistickými pomůckami, pořádaly se různé seance a vyvolávali se duchové. Lidé objevili kabbalu a pokoušeli se proniknout do jejích tajemství, všude začaly vznikat tajné spolky a lóže, z nichž všichni o sobě prohlašovali, že jsou minimálně na nejlepší cestě k odhalení kamene mudrců. Tito představitelé opačného pólu věku *rozumu* tvořili pestré skupiny lidí, kteří hodně cestovali po Evropě a na všech místech, ve městech či u dvorů, dokázali u znuřených lidí vyvolat podlehnutí jejich kouzlu. Esoterika pomalu ale jistě nastoupila dráhu ke své podobě jak ji známe dnes. Z tajného vědění vyhrazeného jen pro hrstku zasvěcených se stala všeobecně dostupná zábava.

Pokud bychom zpětně hodnotili tuto dobu, bylo by velmi obtížné stanovit přesnou hranici mezi šarlatánstvím a pravým věděním. Jsou to ostatně otázky, které se kolem esoteriky vynořují prakticky neustále. Rozlišit v esoterice mezi pravdou a mezi lží a podvodem bývá pro nezasvěcené velmi obtížné. 18. století poskytovalo živnou půdu pro

¹³⁶ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 79

různé *esoteriky*, kteří se rádi přižívovali na lidské hlouposti a neznalosti. Stejně tak ale žili různé osobnosti, které esoteriku pojímali jako vědění nikoli coby lacinou kratochvílí. Ovšem stahování se do Versailles, kolem něhož se tehdy vše soustředilo, dokázalo tyto lidi postavit do poněkud podivného světla.¹³⁷

Jedním ze třech známých postav tohoto období je lékař Franz Anton Mesmer, který se narodil roku 1734.¹³⁸ Deset let studoval teologii a poté se věnoval lékařství. Esoterika ho zřejmě ale přitahovala již dříve, protože svou doktorskou práci zpracoval na astrologické téma. V jeho díle ho ovlivnil Paracelsus a rosikrucianství. Mesmer vyslovil tezi, že celý vesmír je prostoupen dosud neobjevenou energií, kterou nazval magnetismem. Nemoc u člověka propukne porušením rovnováhy této energie a k uzdravení může dojít pouze když je tato neznámá síla dodána tělu nemocného zvenčí, což je úkolem magnetizéra.

Mesmer se dostával kvůli svým tezím často do rozporu s oficiální lékařskou vědou. Své poznatky zveřejňoval vědecky nepodložené a v nesprávnou dobu. V důsledku toho se svou metodou neprorazil. Teprve dnes došlo k jakési renesanci jeho myšlenek, i když v jiné formě a pod jiným jménem.¹³⁹

Výrazným typem hermeticko-okultního dobrodruha 18. století byl Guiseppe Balsamo, známý též pod jménem hrabě *Cagliostro*. Balsamo se narodil roku 1743 v Palermu a prožil velmi dobrodružný život. Během svých cest po Evropě založil společně se svou ženou Lorenzou Felicianiovou nesčetné tajné lóže, v nichž slavil mystéria ve svém vlastním pojetí. Jeho obřady byly odvozeny od učení Herma Trismegista a ze staré egyptské tradice.

Balsamo byl ale jednoznačně charismatickým člověkem, který měl kontakty s řadou význačných osobností kulturního života.¹⁴⁰ *Cagliostro* byl kromě jiného považován za jasnovidce a proroka, ale byl spíše dobrým psychologem, než že by skutečně disponoval nějakými magickými schopnostmi.

Další významnou osobností své doby, s níž byl dokonce spřátelen, byl i kardinál Rohan. Jenomže kardinál byl zapleten do tzv. náhrdelníkové aféry, která odstartovala pád francouzské monarchie, tím pádem začala zapadat i *Cagliostrova* hvězda. Vrátil se zpět do Itálie, kde byl v Římě zatčen a stanul před inkvizičním soudem. Roku 1795 umírá ve vězení.¹⁴¹

¹³⁷ Leuenberger, D. H. *Co je to esoterika*, s. 80

¹³⁸ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 81

¹³⁹ Tamtéž, s. 78

¹⁴⁰ J. W. Goethe o něm napsal drama *Veliký Kopta*

¹⁴¹ Leuenberger, D.H. *Co je to esoterika*, s. 83

Nemálo diskutovanou osobností epochy 18. století je muž, který vystupoval pod jménem *hrabě ze Saint-Germain*. Datum jeho narození ani datum jeho úmrtí není spolehlivě známo.

Kolem jeho osoby se soustřeďují různé legendy. Údajně ovládal několik jazyků a to včetně sanskrtu a arabštiny. Měl rozsáhlé okultní, především alchymistické znalosti. Celá řada současných zpráv se na mnoha místech shoduje na faktu, že nebylo možné určit jeho věk. V období přibližně sta let se různé osobnosti žijící v 18. století zmiňují o setkání s ním, přičemž prý byl vždy ve věku mezi čtyřicátkou a padesátkou. Byl důvěrníkem Ludvíka XV. i Ludvíka XVI. a jeho manželky Marie-Antoinetty. Prý podnikl celou řadu dalekých cest, do zemí Dálného východu, byl spatřen i v Indii a Číně. Jako jeho narození a původ, stejně tak jeho *odchod* nebyl nikdy zcela uspokojivě objasněn.^{142 143}

Neopominutelným fenoménem se stali svobodní zednáři, jejichž lóže fungují do dnešních dnů.

7.2 Svobodné zednářství

Ve svobodném zednářství existovaly a prakticky se stále objevují pokusy o to, aby byla doložena jeho souvislost s antickými kulty mystérií a aby mu z toho odvozeně byl připsán mystický základ, případně aby bylo dokonce úplně uzpůsobeno jako tajuplný kult.

Svobodné zednářství vzešlo ze stavebních hutí katedrál a ze stavebních společenství středověku a renesance. Určitě se ale předchůdci takových organizací vyskytovali již v antice.

Byla to např. kolegia řemeslníků u Římanů, se stálým zvláštním postavením, protože v nich se sdružovali stavitelé chrámů, pokládaných za příbytky bohů.¹⁴⁴

Od těchto kolegií vedly cesty ke spojení se stavebními sdruženími a zvláště k hutím stavitelů dómů v křesťanském středověku, v době, kdy se začalo se stavbou dómů, katedrál a velechrámů a jiných velkých kostelů. Stavební řemeslníci - zedníci, vytvářeli gildy, které měly zvláštní výsady a byly chráněny papežskou bulou. Tím pádem mohly bez zábran překračovat hranice a také si tyto výsady vůči ostatnímu obyvatelstvu chránily a rozvíjely exkluzivní formy sdružování v chrámových stavebních hutích, když jako stavitelé chrámů hledali a nalézali novou vlast. Tyto huti se vyvíjely ve společenství stavebníků zvláštního

¹⁴² Leuenberger, D. H. *Co je to esoterika*, s. 85

¹⁴³ Srov. - v knize Richarda Cavendishe *Dějiny magie* jsou jak Cagliostro, tak také Saint-Germain označeni za směšné figurky, které vystřídali skutečně velké mágy renesančního období

¹⁴⁴ Kischke, H., Andicz, H. Haubelt, J., *Svobodní zednáři, Mýty, výmysly, skutečnost a výhledy*, Přel. J. Haubelt, Praha: ETC PUBLISHING, 1997, 174 s., Přel. z: neuvedeno, ISBN 80-86006-55-7

druhu, v nichž se předávaly odborné znalosti architektů, stavebních inženýrů, staticů, kameníků a jiných, k takovým velkolepým stavbám nutných řemeslníků, a to v odpovídajícím stupňovitým rozlišení: učedníci, tovaryši, mistři.

Tyto organizace postupem času přejímaly také stále více sociální úkoly, tím, že v rámci svých možností pomáhaly při nemocech a při nezaměstnanosti. Navenek byly izolované a užívaly poznávacích znamení, jimiž byla slova, pokyny a stisky rukou. Chtěly střežit své vědění a schopnosti před zneužitím ze strany těch, kdo byli bez kvalifikace.

Do dnešních dnů stále přetrvává myšlenka, že zvláště ve stavebních hutích, se jakoby rozvíjely zvláštní mystické kulty, případně jakoby v nich měly směřodatný význam mystériím podobné tendence. Z toho se posléze začalo vyvozovat, že svobodné zednářství bylo dědictvím těchto mystérií, a jakoby bylo povinno je pěstovat a rozvíjet. Mnoho stavebních hutí bylo zpočátku, a také později, přimknuto ke klášterům, které nabízely útočiště vědění i tradici. Kostely měly moc a peníze a nabízely ochranu. Kromě toho byly jako zadavatelé zainteresovány na zdatu díla a garantovaly příjmy, výsady a svobody stavitelům chrámů a katedrál.

Mysterizace svobodného zednářství je ale v podstatě neospravedlnitelná. Nejedná se o cosi co by vedlo k transcendentnu, nýbrž cílem svobodného zednářství je etické a morální zkvalitnění anebo dokonce zdokonalení člověka pro pozemský život.¹⁴⁵

Svobodné zednářství má svou kolébku v Anglii a jeho vznik se oficiálně datuje na 24. června 1717, což byl den, kdy se v Londýně spojily čtyři lóže svobodných zednářů v první velkolóži na světě. Ovšem již dříve, v 17. století, se uskutečňovaly proměny katedrálních stavebních hutí anebo organizací stavebních řemeslníků v lóže svobodných zednářů. V tomto století totiž začaly některé stavební huti podivuhodně přijímat nové muže, kteří ovšem neměli se stavbařskými řemesly nic společného. Jednalo se o šlechtice, spisovatele, důstojníky a jiné osoby, které nejprve získávaly stupeň čestných hostů. Netrvalo dlouho a členové bez stavbařských povolání byli v převaze. Tyto proměny nastaly ve druhé polovině 17. století. Poté již byly zakládány nové, symbolické lóže svobodných zednářů, bez základu stavebních řemeslníků.

Svobodné zednářství se rozšiřovalo dále do Evropy a do světa. Do Německa vstoupilo již v roce 1737 ustavením nové dodnes existující lóže „Absalom u tří kopřiv.“ V matrice „Spojené Velkolóže Německa“ má přiděleno číslo 1.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 14

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 17

Pro vznik pojmu „svobodné zednářství“, anglicky „freemasonry“, existují hned dvě vysvětlení, v nichž dosud nebylo dosaženo úplné shody. Jeden směr objasňuje, že pojem „svobodné zednářství“ byl odvozen od pojmu „freestonemasonry“. Dříve se totiž v Anglii činil rozdíl mezi pojmy „roughstonemason“ a „freestonemason“, tedy zedníky, kteří pracovali s hrubými, tvrdšími kameny, druzí s měkčími, k uměleckým účelům vhodnějšími kameny. Ke druhé skupině tedy byli počítáni kameníci s uměleckými výkony, kteří např. opracovávali a sochařsky utvářeli volně vystupující kámen (freestone) k výzdobě zvláště kostelů. Je ale sporné, vzniklo-li slovo „freemason“ vybroušením slova „freestonemason“. Jiní badatelé zastávají mínění, že jako „svobodný zednář“ byl označen ten, kdo mimo úzké hranice své profesní organizace působil jako svobodný umělec, čímž odvození pojmu nevyplývalo z kamenického materiálu, nýbrž z pojmu svoboda.¹⁴⁷

Pojem „lóže“ (anglicky „lodge“) znamená v této souvislosti huť. U kameníků byla stavební huť, dílnou, učebnou, také však místem pro pobyt, shromaždištěm a místem pro jednání, a nadto se tento pojem během času stal organizátorským pojmem pro instituce stavebních spolků, které přijaly podobu bratrstev, jako byly např. katedrální stavební huťe.

Pojmy „svobodné zednářství“ a „lóže“ nejsou zákonem chráněny. V principu je může používat kdokoliv. Proto je pro nezasvěcené vždy důležité zjistit, zda byla lóže uznána ze strany velkolóže, a nejedná-li se tak o jakýsi pokoutní spolek. Přijetí svobodní zednáři symbolicky používají kamenické nástroje. Např. úhelník, nástroj k měření nebo stanovení pravého úhlu, se stal symbolem pro poctivost. Přejímají také princip bratrstev, používaný ve starých dómových stavebních hutích.¹⁴⁸

Svobodné zednářství má dvě roviny - racionální vycházející z principů osvícenství, nového osvícenství a etiky a rovinu iracionální, která zahrnuje symboliku svobodného zednářství, rituály, mytologii, mystiku a v neposlední řadě také esoteriku.

Symbolika svobodného zednářství má etický charakter. Jejím účelem je vyvolávat v člověku vědomí etických hodnot, vést k moudrosti, případně aktivovat a nechat u svobodného zednáře tyto elementy vyzávat. Symbolika svobodného zednářství se skládá ze znaků (znamení), slov (symbolických výroků, ustálených rčení, slovních obrátů) a činů. Níže uvádím malý přehled zednářské symboliky:

Tři velká světla - bible - úhломěr - kružítko

Tři malá světla - svíce na sloupech moudrosti, síly, krásy

Hrubý kámen - je znamením nedokonalosti člověka

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 18

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 110

Kladívko, lžíce, malta - kladívko slouží k opracování hrubého kamene, lžíci se nahazuje malta, spojovací úlohu malty přebírá láska

Olovnice - vyjadřuje, že člověk musí být vůči sobě samému i vůči ostatním vždy upřímný a přímý, tváří v tvář i za zády, bez postranních úmyslů

Geometrie- je nepostradatelným předpokladem pro stavebnictví, mohla se proto pokládat za harmonickou zprostředkovatelku a spojovací článek mezi hmotou a duchem

Libela - vodováha je symbolem rovnosti před zákonem, žádná hodnota ani žádný stav nejsou vyzvedávány jeden nad druhý

Krátká a malá zástěra - je symbolem práce, její původ vychází z pracovní zástěry kameníků a zedníků

Kladívko - ve velmi starých kulturách bylo Fallovým symbolem a znakem plodnosti, později se proměnilo v symbol výkonné moci a proto je např. v Anglii nebo USA v rukou předsedajících

Meč - symbolizuje rytířskou, řád a zušlechtění vlastního Já, v chrámových pracích je znamením toho, že mistr hodlá ctít a ochraňovat práva a řád bratrstva

Světlo, světlo svíce - světlo je znamením života, touha po světle je zároveň touhou po míru, moudrosti a osvětlení

Pracovní koberec - symbolizuje půdorys našeho života, půdorys Šalamounova chrámu a obsahuje symboly, které poukazují na duchovní svět a na transcendenci (slunce, měsíc, světlo, měřítka jako symbol času, půdorys koberce jako symbol prostoru)

Vysoký klobouk, cylindr - dříve byl pokládán za symbol svobody a rovnosti, nosí se v německých lóžích, nikoli však všemi členy

Mozaiková dlažba - stará prostorová míra kameníků poukazuje na stálé střídání světla a stínu, radosti a bolesti, vzniku a zániku

Dva sloupy - symbolizují bipolaritu života

Růže - již v antice byla růže symbolem lásky a nesmrtelnosti, ztělesňuje touhu člověka po životě ve světle vyššího poznání

Povinnosti - „Staré povinnosti“ jsou trvale zaznamenány jasným výkladem a s některými nutnými změnami platí dodnes, tam, kde už neodpovídají dnešku, mají symbolickou hodnotu¹⁴⁹

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 111

Ve svobodném zednářství neexistuje jednota v obřadech (rituálech), avšak neexistuje ani úplná rituální volnost. Rituály náleží k symbolice, mají symbolický význam. V základních principech, tedy v úsilí o poznání smyslu života a smrti, je shoda v tom, že všechny velkolóže na světě musí především dodržovat požadavky, které obsahují *Basic Principles* londýnské „Spojené Velké Lóže Anglie“, jinak je tato velkolóže neuzná za pravidelné. Svoboda tvoření, která stále trvá, má ovšem i tak dostatek prostoru. Není například jednota v počtu symbolických stupňů. Vyskytují se početné varianty jednotlivých prvků obřadů. Většina lóží se přihlásila k učení o stavbě tří symbolických stupňů, které tvoří učedníci (stupeň I.), tovaryši (stupeň II.) a mistři (stupeň III.). Každý stupeň je vždy předmětem jemu odpovídajícího obřadu - rituálu. Nový bratr nejprve získává se svým přijetím stupeň učedníka, po určité době se stává tovaryšem a později mistrem, to ovšem vždy na základě hlasování (balotáže) spolubratrů.¹⁵⁰

Esoterika je v Dudenově slovníku překládána jako tajné učení. *Arkanum* znamená tajemství nebo také tajné prostředky. Oba dva pojmy - esoterika a tajemství - jsou ve svobodném zednářství často a s oblibou používány. Na druhé straně ale svobodní zednáři stále prohlašují, že svobodné zednářství není tajným spolkem a nemá žádné tajné učení. Důvody těchto rozporů spočívají v mýtických a mystických elementech učení, které někteří svobodní zednáři rádi vidí a záměrně zesilují.

Jedná se o pozůstatky vlivů z dob politické nesvobody, z časů založení svobodného zednářství (koncem 17. a počátkem 18. století), kdy nebylo příliš radno otevřeně hovořit o svobodě a toleranci občanů státu. To byly důvody proč zednáři potřebovali ochranu lóží, aby neupadli do potíží. V těchto dobách také nebylo určitě účelné se otevřeně hlásit ke členství v některé z lóží, proto se jednoduše převzal tajný charakter starých kamenických hutí, které k tomu měly rovněž své praktické důvody, a to ochranu svých řemeslnických a teoretických znalostí před nezasvěcení.¹⁵¹

Míru esoterických proudů s mýtickými a mystickými výstřelky ve svobodném zednářství nelze vyjádřit, protože bez empirických výzkumů, které ovšem neexistují, jsou kvantifikující výroky bezcenné. Ale každý, kdo se dostane do styku se svobodným zednářstvím si může sám na tuto organizace utvořit svůj názor.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 113

¹⁵¹ Tamtéž, s. 122

Níže ale připojuji pro téma práce relevantní stanovisko Církve, jak jej vyjádřil v rozhovoru pro rádio Vatikán augsburský biskup Dr. Josef Stimpfle.

Na otázku proč není z hlediska stanoviska zaujatého dne 12. května 1980 Německou biskupskou konferencí možné být současně příslušníkem Církve i svobodného zednářství, uvedl biskup Stimpfle tyto důvody:

- 1) Svobodné zednářství odmítá náboženské poznání pravdy s jeho objektivní i subjektivní odpovědností, zvláště pak dogmata katolické Církve
- 2) V základě svobodného zednářství je světový názor, jenž se obecně vnímá jako relativizace pravdy. To vyjadřuje např. následující zednářská výpověď: „Absolutní pravda by zamezila cestu pokroku“ (Lenhoff-Posner, Mezinárodní zednářský lexikon, Mnichov 1980, odst. 1665). Následně by musel a musí nárok katolické Církve na pravdu narazit na rozhodný odpor zednářů. Teprve teď byl ze zednářské strany nově formulován v „Tézích do roku 2000“. Již v první tézi se říká: „Filosofické ideje a systémy světonázorově náboženského druhu, které by mohly požadovat výhradní závaznost, neexistují.“ (humanita 1, 1980)
- 3) Svobodné zednářství požaduje od svých členů totální nárok, který je neslučitelný se společenstvím pokřtěných v Ježíši Kristu. V oficiálním rituálu druhého stupně se zednářskému učedníku naléhavě vštěpuje do vědomí totální odevzdání se zednářství tělem i duší.
- 4) Zednářský pojem Boha „velký architekt universa“ je způsobem vyjádření prázdným slovním pojmem, který je každému možné vyplnit libovolnou představou - až k animistickým a čistě materialistickým. Modlíci se křesťan, který uznává osobního Boha jako Stvořitele a Pána, jako milosrdného Otce a spravedlivého soudce, se nemůže vřadit do zednářské koncepce.
- 5) Svobodní zednáři při své „práci v templu“ vylučují hovor o náboženství. Ve „Starých povinnostech“ z roku 1723 požadují od svých členů uznání každého náboženství, jehož členové jsou zajedno. Se zjeveným křesťanským náboženstvím je takovýto pojem náboženství neslučitelný. Stojí v protikladu k osobnímu Bohu, jeho nadpřirozenému Zjevení a jeho dějinně spásnému jednání. Více než zřetelně je tato neslučitelnost zviditelněna v samém zednářském rituálu tím, že křesťanství se spojuje s babylónsko-sumerským hvězdným kultem.
- 6) Zednářství se pod zastřešením svého univerzálního sbратění pokouší o čistě humanistickou katolicitu či ekumenu. Pokud by katolická Církev uznala tento koncept, odepsala by se tím sama jako pravdivé a konečné náboženství lidstva.

- 7) Svobodné zednářství je vybudováno na mnoha stupních. Zednáři usilují o povolení vstupu pro Církev pouze do tří nejnižších, učedník, tovaryš, mistr, tzv. janovských stupňů, zatímco u ostatních vyšších stupňů o vstup do Církve neusilují a také jej zřejmě ani nepovažují za možný. Vyšší stupně, jejich cíle, povaha a aktivity se zakrývají do neproniknutelného tajemství. Ještě v roce 1980 požadoval velmistr G. Grossmann posílení charakteru tajemnosti svobodného zednářství (humanita I, 80).¹⁵²

7.3 Spiritismus - nově populární disciplína

Řekne-li se slovo *spiritismus* jen málokomu by se ihned nevybavila asociace vyvolávající představu víry v existenci duchů a možnosti komunikace s nimi.

Samotní příznivci spiritismu ale toto hnutí charakterizují jako „holisticko-ekologický přístup k životu se zvláštním zřetelem k projevu psychických sil všeho druhu.“¹⁵³ Spiritisté tedy to čím se zabývají prohlašují za jakýsi *výzkum* psychických sil a jejich rozličných projevů. Z čeho ale spiritismus vzešel a jaká je jeho podoba?

Spiritismus je starý jako lidstvo samo. Primitivní národy hledali kontakt se svými předky, a také mnohá nekřesťanská náboženství znají spiritismus. Objevuje se již ve staré Číně a Indii. Řecký básník Homér nechal svého hrdinu Odyssea vyvolávat jistého ducha, aby ho požádal o radu. Kolumbus objevil, že Indiáni jsou obeznámeni se spiritismem. Dokonce i církevní otec Tertulián popsal spiritistickou seanci. V Evropě byl spiritismus potlačen nejprve křesťanstvím a posléze osvícenstvím. To ale netrvalo dlouho. V polovině 19. století znovu ožívá a to na dvou místech.¹⁵⁴

V Evropě zkoumali v letech 1843-1848 Mesmerovi žáci hypnotizované osoby, které se dostaly do transu. Z jednoho z těchto médií se hlásili tři duchové, mezi nimi i sám duch zemřelého dědečka jedné z pacientek. Francouz Kardec publikoval v roce 1857 svou „Knihu duchů“, a tím se stal hlavním zakladatelem spiritistického hnutí na evropském kontinentu.

¹⁵² Baum, H., Prantner, R., *Svobodné zednářství a Církev*, Přel.: P. Horák, Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ, 1999, 116 s., Přel. z: *Freimaurerei und Kirche sind unvereinbar* ISBN 80-7266-012-8, použitý pramen- Informační služba biskupství Augsburg, Würzburg, Deutsche Tagespost z 8.12.1981

¹⁵³ Kozák, J. *Spiritismus Zapomenutá významná kapitola českých dějin*, Praha: EMINENT, 2003, 861 s., ISBN 80-7281-149-5

¹⁵⁴ Dam van, D.C., *Okultismus a křesťanská víra*, Přel.: neuvedeno, Havlíčkův Brod: ICHTHYS, 1991, 112 s., ISBN 80-85397-02-1

Známější jsou ale dějiny znovuoobjevení spiritismu v Americe. Rodina Foxova, která patřila k metodistické církvi, se koncem prosince 1847 usadila ve vesničce Hydesville ve státě New York. Po několika měsících (bylo to 31.3. 1848) obě jejich dcery slyšely klepavé zvuky. Dívky si vymyslely jednoduchý klíč pro komunikaci s duchem, který se představil jako podomní obchodník, jehož zavraždil bývalý obyvatel domu. Případ se začal prošetřovat a pod sklepením domu byly nalezeny kosti. V roce 1904 se našel i zbytek kostry.

Po této události se duchové zemřelých „předháněli“, aby se prostřednictvím sester Foxových projeví. Roku 1848 dali dívkám příkaz, aby začaly světu hlásat o spiritismu.

Ačkoli tato událost byla metodistickými duchovními odsouzena jako satanovo dílo, spiritismus se rychle rozšířil po celé Americe. Již v roce 1851 žilo v New Yorku sto médií. Roku 1852 si spiritismus prorazil svou cestu do Anglie. V současné době se uvádí počet spiritistů na světě mezi 70 až 100 miliony.¹⁵⁵

Ve spiritismu fungují rozličné směry: je rozdíl mezi spiritismem eticky a nábožensky neutrálním a mezi spiritualismem, který klade filosofické a náboženské akcenty. Ve spiritualismu existuje dále odvětví racionální a křesťanské. Racionální odvětví odmítá dědičný hřích člověka, inspiraci Bible, božství Kristovo, smírný charakter kříže, existenci pekla a osobního ďábla. Člověk je zapojen do neustálého procesu sebezdokonalování a přitom prochází rozličnými reinkarnacemi.

Křesťanský spiritismus sdílí mnohé z těchto přesvědčení, ale chce si zachovat Kristovo božství. Podle tohoto směru je Kristus Boží Syn, který nás vykupuje příkladem své lásky. Kříž ale nevykupuje, protože člověk musí své hříchy uvést do pořádku sám a to svou kajícností. Tento směr uznává křest a večeři Páně. Silný důraz je kladen na uzdravování nemocných. Křesťanský spiritismus má svou vlastní mezinárodní organizaci World Christian Spiritualist League, zřízenou roku 1931.¹⁵⁶

Oba výše jmenované druhy spiritismu pohlížejí na všeobecný spiritismus s jistým opovržením a považují ho přímo za bezbožný.

Spiritismus je po praktické stránce nemyslitelný bez mužů a žen, kteří se dávají k dispozici jako média - spojující články. Duchové mrtvých se totiž *projevují* v první řadě prostřednictvím média. Médium během spiritistické seance (jak se nazývá shromáždění spiritistů) upadá do transu, což je stav v němž si taková osoba není vůbec vědoma ničeho co se v místnosti děje. V tomto stavu se médium stává *nástrojem ducha*, který *promlouvá* jeho ústy. Trans se dá označit jako stav, v němž duch obdrží dokonalou kontrolu nad tělem média.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 27

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 28

Když duch-průvodce promlouvá skrz tělo média, jeho hlas bývá trochu nižší nebo vyšší než normální hlasová poloha média. Přesto je pozůstalí dokáží své blízké poznat podle barvy nebo způsobu řeči. Duchům, které připustil duch-průvodce, lze klást i otázky, např. na pachatele nějakého zločinu nebo na osud nějaké pohřešované osoby. Média také, ačkoli jsou v transu, prý často spatřují duchy v oblečení, které zemřelí nosili zaživa.¹⁵⁷

Spiritismus zná také vlastní formu mantiky a vlastní paranormální metody léčení nemocí. Ve spiritismu se ještě dále rozlišuje mezi parapsychickými a parafyzickými jevy, ale toto hledisko zkoumání spiritismu spadá do kompetencí parapsychologů a odborníků zabývajících se příbuznými obory.

7.4 Satanisté- jak silná je jejich hrozba?

V 18. století, době nástupu osvícenství, které položilo základy moderní vědě, došlo ke zlomu člověka v postoji k náboženství. Místo křesťanské pokory a poslušnosti začal být stále více kladen důraz na svobodu myšlení, na individualitu a na plné vyžití člověka. Křesťanství a jeho dogmata počala ztrácet pro řadu lidí svou závažnost.

Kultovní uctívání Satana nebylo v tomto období ničím novým, ale v době osvícenství získalo novou podobu. Důsledkem nových trendů v satanismu bylo zakládání tzv. klubů pekelného ohně, jichž ve třicátých letech 18. století existovalo hned několik. Náplní těchto klubů bylo nejen propagování extrémních podob filosofie individualismu, ale také nejrůznější excesy, provokace a praktikování sexuálních výstřelků všeho druhu. Nejproslulejším z těchto klubů

založil sir Francis Dashwood kolem roku 1745 v bývalém cisterciáckém klášteře v Medmenhan on the Thames v Anglii. Později bylo hlavní sídlo klubu, který měl pobočky i v Londýně a v Dublinu, přesunuto do West Wycombu.¹⁵⁸ Formálně se zde pěstovalo uctívání d'ábla „obscénními ceremoniemi“, ale v podstatě se jednalo o spolek provozující orgie. Zajímavé je, že členy klubu byla celá řada významných osobností, např. tehdejší ministerský předseda lord of Bute, ministr námořnictví lord Montagu of Sandwich, básník Charles Churchill, spisovatel Laurence Sterne, satirik George Selwyn, syn arcibiskupa z Canterbury Thomas Potter nebo prominentní politik, poslanec a hlasatel demokracie John Wilkins.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 29

¹⁵⁸ Veselý, J. *Satanismus*, Praha: VODNÁŘ, 2003, 293 s., ISBN 80-86226-42-5

Dokonce se traduje, že i Benjamin Franklin, který byl Dashwoodovým přítelem, opatství během svého krátkého pobytu v Anglii navštívil.¹⁵⁹

V letech 1745 až 1768 představoval klub významnou sílu v anglické politice a doba jeho trvání dokazuje rozsah, jakého dosáhla v době osvícenství společenská tolerance. Kluby pekelného ohně sice později zanikly, ale svoji historickou úlohu, jíž byla především změna společenského vědomí, v podstatě splnily.

Co to je vlastně satanismus a jaké jsou jeho hlavní myšlenky a principy?

Přestože satanismus je důsledně individualistická ideologie, existují některé body, o nichž panuje jednomyslná shoda. Prvním bodem je přirozené božství člověka, jinými slovy - není jiného boha než člověka. Satan je předobrazem realizovaného, sebeuskutečňujícího božství. Přitom je lhostejno, zdali na Satana pohlížíme jako na bezčasovou inteligenci: je průkopník, přítel a učitel. Klíčovou výpověď o satanistické etice podává myšlenka *Might is right!* „Více“ je lepší než „méně“, „lepší“ je více než „horší.“ Každý druh prospěchu je žádoucí. Satanista nosí ve svém srdci myšlenku růstu a expanze, a proto neustále překračuje hranice. Jeho filosofií je neustálé se pokoušení překračování vlastních možností.

Myšlenky satanistické filosofie vykazují určité paralely s filosofickým učením známým jako existencialismus. Tyto myšlenky formulovali především Martin Heidegger a Jean Paul Satre, nicméně jeho hlavní rysy se objevují již v první polovině 19. století v díle dánského myslitele Sörena Kierkegaarda. Kierkegaard definoval jedince jako osobního ducha, který si je vědom sebe sama před Bohem. Ne v Bohu nebo s Bohem, nýbrž před samotným Bohem! Individuum je totožné pouze se sebou samým jako to, co je a co býti má, a jemuž nic neodmítá břemeno jeho existence.¹⁶⁰

Zajímavé je, že satanismus je tak zatížen naprostým individualismem a natolik razí myšlenku, že je třeba druhé především ovládat, že i samotná esoterika je jakýmsi nepřitelem této ideologie. Satanisté říkají, že zkosnatělé filosofie a morální skřípec náboženství mají právě v esoterice svého spojence. Podle satanismu je esoterika důmyslným vymýváním mozků, neboť je založena na podřízení se autoritám a vzhlížení k *Mistrům*. Ačkoli se pochopitelně nelze přiklonit k esoterice samotné, přece jen tím nejextrémnějším co naprosto neguje křesťanství je rozhodně satanismus, který usiluje o to dělat z člověka *boha*.

Základní praxe moderního satanismu položil A. S. LaVey ve třetím a čtvrtém dílu své Satanské bible (Kniha Belialova a Kniha Leviathanova). Magii rozlišuje na rituální neboli obřadní a na magii nerituální čili manipulativní. Praxe satanské magie zahrnuje tři druhy

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 48

¹⁶⁰ Veselý, J. *Satanismus*, Praha: VODNÁŘ, 2003, 293 s., ISBN 80-86226-42-5

obřadů, z nichž každý odpovídá jinému základnímu typu emočního vzrušení. Tzv. černá mše, která je parodií římskokatolické bohoslužby nebo jiných náboženských obřadů, je podle LaVeye se svým rouháním se ortodoxním rituálům zbytečná. Zdůvodňuje to tím, že bohoslužby všech uznávaných náboženství jsou již samy o sobě parodiemi starých rituálů, prováděných uctívači kultu „Země a těla.“

Magickými pomůckami, které satanisté pro své obřady používají, jsou oděv v podobě černého hávu, který buď může, nebo nemusí zakrývat i tvář. Oltář, který satanisté používají, bývá jednoduše lidské tělo, protože satanisté vycházejí z principů starých pohanských kultů, které vše co pramenilo z lidských tužeb, považovaly za přirozené. Další neodmyslitelnou součástí satanistických rituálů je symbol Bafometu, což je staré znázornění Satana. Bafomet představuje síly pekel, spojené s pohlavní plodností kozla. Pentagram obrácený hrotem nahoru symbolizuje lidskou postavu a duchovní založení člověka. Svíce, které jsou užívány představují Luciferovo světlo, protože Lucifer má být nositelem osvětlení. Při rituálech by se měly používat pouze černé nebo bílé svíce. Zvon označuje začátek a konec rituálu. Kněz devětkrát zazvoní, obrací se přitom proti směru hodinových ručiček a vysílá zvuk zvonu do všech čtyř světových stran. Kalich, který se užívá, by měl být ze stříbra, případně z jiného kovu, ale nikdy ne ze zlata. Zlato bylo totiž vždy spojováno s řádnými náboženstvími a s královstvím nebeským. Elixír popíjený během rituálu má zvýraznit emoce jeho účastníků. Meč, který je symbolem agresivní síly slouží jako prodloužení a posílení paže, jíž kněz gestikuluje a ukazuje. Falus je pohanským symbolem plodnosti a představuje plození, mužnost a agresi. Lze použít libovolný falický symbol ze sádry, dřeva, vosku, hlíny apod. Gong se používá k přivolání temných sil. Vždy, když účastníci opakují po knězi *Sláva Satanovi*, zazní gong. Pergamenu se užívá proto, že jeho organické vlastnosti jsou slučitelné s přírodními živly. V souladu se satanským pohledem na oběť by měl být vyroben z kůže ovce, zabitá z nutnosti kvůli masu. Požadavek vznášený během obřadu je napsán na pergamenu nebo papíru, nahlas přečten knězem a pak spálen v plameni černé nebo bílé svíce - podle povahy prosby. Před započítím rituálu se kletby položí vpravo od kněze, kouzla a požehnání vlevo.¹⁶¹

Stejně jako mají satanisté své mše, mají i svůj satanský křest, kterým do svých řad přijímají nejen dospělé jedince, ale dokonce i děti! Kromě toho mají i svá pravidla tzv. „Satanské devatero“, které pro lepší představu o tomto směru níže uvádím.

Satanské devatero

¹⁶¹ Tamtéž, s. 126 - 129

- 1) Satan znamená ukájení choutek, nikoli odříkání!
- 2) Satan znamená živoucí existenci, nikoli vymyšlené spirituální báchorky!
- 3) Satan znamená neposkvrněnou moudrost, nikoli pokrytecký sebeklam!
- 4) Satan znamená laskavost k těm, kdo ji zasluhují, nikoli lásku, vyplývanou na nevděčníky!
- 5) Satan znamená pomstu, nikoli nastavení druhé tváře!
- 6) Satan znamená odpovědnost vůči odpovědným, nikoli péči o psychické upíry!
- 7) Satan znamená člověka jako pouhé zvíře, někdy lepšího, mnohem častěji však horšího než ti, co krácejí po čtyřech, člověka, jenž se díky „božskému duchovnímu a intelektuálnímu vývoji“ stal nejzkaženějším zvířetem!
- 8) Satan znamená všechny takzvané hříchy, jelikož vedou k fyzickému, mentálnímu nebo emočnímu uspokojení!
- 9) Satan je nejlepším přítelem, jakého kdy církev měla, jelikož ji po celá ta léta pomáhal udržovat v chodu!

Již tento pouhý výčet satanistických pravidel poukazuje na skutečnost, že tato naprostá negace nejen křesťanství, ale vůbec všeho dobrého ve skutečnosti „nepracuje“ pro člověka, jak se snaží satanisté tvářit, ale že svou degradací lidské bytosti na animálního tvora naprosto pošlapává veškeré zásady o lidské důstojnosti. Co z toho všeho může pro člověka v jeho životě vzejít? Tato představa je, mírně řečeno, děsivá.

V 19. století zájem o Boha i Satana nadále klesal. Bylo to vlivem toho, že lidi zajímali spíše politické manifesty, než satanské litanie, případně papežské buly. Zájem o satanismus ale opět ožil počátkem 20. století v souvislosti s vlnou zájmu o magii a hermetismus, kterou odstartovalo již v druhé polovině 19. století tzv. francouzské magické obrození.

Satanismus není mrtvou naukou, naopak se stal přímo fyzickým ztělesněním zla, které mezi lidmi od dávných věků existuje a působí. 20. století pamatuje nejen jeden brutální zločin, který byl spáchán v souvislosti se satanismem. Bohužel nebylo ničím výjimečným, že pachatelé byli mladí lidé, kteří se nechali satanismem strhnout, protože se jim zdálo, že nabízí řešení jejich životů a odpovědi na jejich otázky. Položíme-li si otázku, zdali je vyznávání Satana pouhou módní pózou anebo společenskou hrozbou, dle mého názoru si musíme na druhou variantu odpovědět kladně. Důkazů máme kolem sebe prakticky denně až hrozivě mnoho.

„Immer mehr Jugendliche gehen zum Teufel“ - „Immer mehr suchen ihr Heil in schwarzen Messen“ - „200 000 Diener Satans“ - „Immer mehr Deutsche glauben, dass es den Teufel gibt...“¹⁶²

7.5 Exorcismy

Jestliže by někdo dnešnímu křesťanovi položil otázku, zda věří v existenci d'ábla, pokud se bude jednat o dobrého křesťana, jeho odpověď bude znít „ano.“ Důvod je prostý - každý křesťan by měl věřit tomu, co o zlém duchu praví Boží zjevení. Tedy že d'ábel opravdu existuje, má duchovní přirozenost, a je proto velmi inteligentní a má přesně vymezenou identitu.¹⁶³

O existenci d'ábla není pochyb, neboť sám Ježíš zápasil s démonem, který byl rozumem obdařenou a velmi prohnanou bytostí, ne žádným přeludem. Je třeba pamatovat i na to, že d'áblovo úsilí, aby se lidé co nejvíce vzdálili Bohu, je neutuchající, ačkoli se to může někomu zdát absurdní a jaksi přežitě. Dábel se projevuje mnohými způsoby. Jedním z nich je i tzv. „posedlost“, což znamená, že zlý duch si vybere z řad lidí svou oběť, do níž se v podstatě vtělí. Nebývá vždy jednoznačné, zda se skutečně jedná o projev zlého ducha či duševní chorobu, která může mít obdobné symptomy jako posedlost. Zde ale přichází na řadu spolupráce kněží s psychiatry a lékaři, kteří mají z titulu své specializace k problému co říci a mohou pomoci s diagnostikovaním postižené osoby. Z hlediska Církve ale přicházejí ke slovu duchovní-exorcisté.

Samotné slovo „exorcismus“ je prepisem řeckého výrazu, kterým se označuje činnost, jejímž prostřednictvím je někdo donucen vyjít ven a je zahrán pryč.¹⁶⁴ Když slovo „exorcismus“ aplikujeme na zlého ducha, pak to znamená, že démon je nucen se projevit a nakonec opustit postiženou osobu. Dá se považovat za obecně známý fakt, že postižený člověk je sužován velkými fyzickými obtížemi, k nimž se mohou řadit i halucinace různého druhu, postižený dokonce může promlouvat cizími hlasy a jazyky. Zdravotní problémy mohou postiženého vyčerpat natolik, že zde hrozí nebezpečí smrti z vyčerpání. Problematika posedlostí tedy nesmí být v žádném případě podceňována!

Naštěstí v průběhu staletí nabyla exorcistní praxe velmi dobře propracované podoby. Zásahu na tom mají nejen exorcisté, kteří stále prohlubují své zkušenosti, ale také moudrost

¹⁶² Introvigne, M.; Türk, E.; Verlag, H. *Satanismus, zwischen Sensation und Wirklichkeit*, Freiburg in Breisgau, 1995, 224 s., ISBN 3-451-23749-0

¹⁶³ Proja, B.G. *Lidé, démoni a exorcismy; Pravda o světě temnot*, Praha: PAULÍNKY, 2004, 150 s., ISBN 80-86025-68-3

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 123

biskupů a papežů. Tridentuskému koncilu se podařilo značně projasnit katolickou nauku. Kromě toho došlo k novému uspořádání nauky a praxe týkající se exorcismů, což bylo publikováno v *Rituale romanum* z roku 1614.¹⁶⁵

Papež Lev XIII. roku 1891 publikoval novou formu modlitby na ochranu proti působení satana a jiných odpadlých andělů. Tuto modlitbu můžeme též nalézt v *Rituale romanum*. Smyslem těchto úprav rozhodně nebylo nahradit potridentskou formu exorcismu, ale šlo především o doplnění novou modlitbou za osvobození od zlého ducha. Nenacházíme zde ani nové normy ani předepsaná čtení z evangelia ani žalmy. Na počátku stojí vzývání archanděla Michaela, pak nařizující formule, po ní následuje krátká modlitba a tři vzývání za osvobození.¹⁶⁶

Níže uvádím úryvek ze současného *Rituale romanum*:

*„Církev věří, že jediný pravý Bůh, Otec, Syn a Duch svatý je původcem univerza, že je stvořitelem všeho viditelného i neviditelného. Bůh svou prozřetelností řídí a spravuje všechno, co stvořil (srov. Kol 1,16), a neučinil nic, co by nebylo dobré. Rovněž padlí andělé, tedy d'ábel a ostatní démoni, byli Bohem stvořeni jako dobří, ovšem svým vlastním proviněním se stali zlými. Proto platí, že d'ábel by zůstal dobrý, pokud by zůstal takovým, jakým byl stvořen. Protože však špatně použil své výsadnosti a nesetřval v pravdě (srov. Jan 8,44), nepostihla jej změna přirozenosti, ale vzdálil se od svrchovaného Dobra, k němuž měl povinnost přilnout.“*¹⁶⁷

O vysluhovateli a pravidlech konání exorcismu se hovoří v článcích 12-21. V článcích 22-24 se dozvídáme o obecných pravidlech konání exorcismu, zatímco v článcích 25-63 se hovoří o pravidlech specifických. Jedná se o předepsané úkony a texty: úvodní obřady, litanie ke všem svatým, čtení z evangelia, recitace vyznání víry, modlitba Otčenáše, formule z vlastního exorcismu, závěrečné obřady. Z vlastních formulí je jedna prosebná vzývající Boha a Krista a žádající o přimluvu svatých; tři jsou příkazovací. Exorcista může vybrat tu z nich, která mu připadá nejvhodnější. Poté následuje příloha s texty modliteb, jež lze za dané příležitosti používat.¹⁶⁸

Provádění exorcismů je ze strany církve jasným důkazem toho, že proti skrytým silám bojuje přímo v praxi a nedrží se pouhé teorie vycházející z jejího učení. Na pravidla ohledně provádění exorcismů ostatně pamatuje i církevní zákonodárství.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 124

¹⁶⁶ Proja, B. G. *Lidé, démoni a exorcismy; Pravda o světě temnot*, s. 124

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 125

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 126

„Nikdo nesmí zákonně vykonat exorcismus posedlých, jestliže neobdržel zvláštní a výslovné dovození od místního ordináře.

Toto dovození udělí místní ordinář pouze knězi, který se vyznačuje zbožností, věděním, moudrostí a bezvadným životem.“ (CIC - kánon 1172 § 1-2).¹⁶⁹

8 Dvacáté století - návrat před Krista

8.1 Přerod světa v nové éře

Se vstupem do nového století šel ruku v ruce i velký optimismus lidí žijících na přelomu 19. a 20. století. Hodnotili bychom tuto dobu z hlediska její elegance a jejího působení na dnešního člověka, vesměs by jistě tato představa vyvolávala příjemné pocity. Vše bylo tak líbivé - architektura, móda... I tehdejší člověk žil svůj příběh plný naděje a víry v to, že dvacáté století přinese světu nevídané věci. Bohužel tyto představy se naplnily zcela v jiných rozměrech, než jaké bylo původní očekávání.

Dvacáté století bylo z hlediska hloubky celosvětových proměn nejvíce progresivním stoletím v dějinách lidstva. Vždyť které století změnilo tak výrazně tvář celé planety? Znal někdo na počátku století technologie, které během posledních dvaceti let tak změnilo životy nás všech? Zažilo v jiném století lidstvo hned dvě kruté války, které se týkaly skutečně celého světa? Utrpěla někdy příroda od člověka tolik tvrdých zásahů?

Člověk dvacátého století se naučil nejen ničit jadernými zbraněmi, ale také léčit antibiotiky. Čím dál složitější technologie změnilo požadavky na dnešního člověka, který se může těmito nároky cítit přetíženo. Jaké důsledky ale tohle všechno mělo a má pro religiozitu?

Z logiky věci vyplývá, že jak se změnilo životní podmínky, změnil se i člověk. Velký průlom v charakteru religiozity znamenal již osvícenství, dvacáté století člověka vzdálilo od Boha ještě více. Všudypřítomný sekularismus postavil náboženství, zvláště křesťanství, jaksí na okraj veřejné důležitosti. Dovoluji si prohlásit, že přihlášení se k římsko-katolickému vyznání (nebo vůbec k víře v Boha) je v jistých situacích bráno bezmála jako diagnóza.

Přesto ale ani člověk dvacátého století nemůže popřít svojí přirozenou religiozitu - je stále oním homo religiosus. A tak přestože došlo ke změně ve společenské roli římsko-katolické církve, potřeba transcendence v lidech nevyumizela.

¹⁶⁹ CIC-Kodex kanonického práva. Praha: ZVON, 1994, ISBN 80-7113-082-6 /Codex iuris canonici/

Této role se ujala právě esoterika - tentokrát v roli znovuoobjevení pohanství a vzniku různých nově religiózních organizací a ideologických skupin.

Nesmazatelným způsobem znovuoobjevení svých „kořenů“ ukázali ve dvacátém století nacisté, o čemž je pojednáno níže.

8.2 Okultní základy nacismu

Budeme-li pátrat po kořenech ariosofismu, hledání nás zavede až zpět do 19. století, kdy Německo ještě postrádalo svou jednotu a bylo tvořeno mozaikou partikulárních královstvíček, knížectví a vévodství, která společně s větším pruským a rakouským státem tvořila Svatou říši římskou německého národa až do roku 1806, kdy formálně zanikla. Tento stav nedostal přílišných změn ani po porážce Napoleona, kdy vznikla Německá konfederace, která dovolovala svým členským státům jít svou vlastní cestou. Výsledky Vídeňského kongresu v roce 1815 ale německé nacionalisty zklamaly a ani po revolučním hnutí v roce 1848 se situace nezlepšila.¹⁷⁰

Tato tendence vznikla koncem osmnáctého století, kdy spisovatelé preromantického hnutí *Sturm und Drang* vyjadřovali společnou identitu všech Němců v národních písních, zvycích a literatuře. A aby svá tvrzení o duchovní jednotě měli o co opřít, vytvářeli idealizovanou představu středověkého Německa, ačkoli k žádné politické jednotě vlastně nikdy nedošlo. Zdůrazňovali minulost a tradice a tím dodali snaze o sjednocení silně mytologický charakter. I když Bismarck v roce 1871 prohlásil pruského krále za německého císaře Druhé říše, zdálo se, že národní jednotu konečně zvítězila. Přesto ale nový stát mnohé Němce zklamal. I Rakousko bylo z nové říše, ve které dominovalo Prusko, vyřazeno a v obou zemích zůstali zklamaní nacionalisté. Jejich naděje na Velké Německo pohasly v roce 1866, kdy Bismarck vojensky porazil Rakousko a tím ho donutil, aby ustoupilo německým zájmům. Od té chvíle se němečtí nacionalisté dostali v Rakousku-Uhersku do svízelného postavení. Důsledkem nelehkého postavení rakouských Němců ve státě, kde se navíc mísila německá a slovanská národnost, bylo vzepětí pangermánského hnutí v Rakousku. Na jejich návrhy, aby se rakouské oblasti osídlené Němci odtrhly od polyglotní habsburské říše a aby se přes hranici přičlenily k Druhé říši, vlastně došlo v roce 1938 anšlussem Rakouska ke Třetí říši.¹⁷¹

¹⁷⁰ Clarke-Goodrick, N. *Okultní kořeny nacismu*, Přel.: D. Dvořáková, Praha: VOTOBIA, 1998, 381 s., Přel. z: *The Ocult Roots of Nazism*, ISBN 80-7220-023-2

¹⁷¹ Clarke-Goodrick, N. *Okultní kořeny nacismu*, Přel.: D. Dvořáková, Praha: VOTOBIA, 1998, 381 s., Přel. z: *The Ocult Roots of Nazism*, ISBN 80-7220-023-2

Tímto se zrodila také tzv. *völkisch* ideologie, v níž si své místo našel i rasismus a elitářství.

Skutečnot, že existují rozdíly mezi rasami, byla zneužita pro ospravedlnění pocitů národní výlučnosti a nadřazenosti. Antropologové a lingvisté nabídli empirické normy pro klasifikaci ras a ty se staly ve *völkisch* ideologii opěrným bodem pro velebení árijské rasy. Árijci byli hodnoceni nejen podle fyzického vzhledu (modroocí, blond, s vysokou a souměrnou postavou), ale současně byli také čestní, ušlechtilí a odvážní. Jako důkaz pro to, že nadřazené čisté rasy zvítězí nad podřadnými smíšenými rasami, jim posloužila i Darwinova teorie o evoluci. Od tohoto postoje byl jen krůček k tomu, aby konzervativci začali obviňovat Židy z kolapsu tradičních hodnot a institucí. Židé nebyli jen obyčejnou náboženskou komunitou, ale biologicky odlišnou rasou od ostatních.

Ariosofisté měli své politické kořeny ve zmíněné *völkisch* ideologii z konce devatenáctého století a v rakouském pangermánském hnutí. Pro jejich *völkisch* zájmy jsou typické teorie o árijsko-německé rasové výlučnosti, antiliberalismus a strach ze společenských a ekonomických změn, ale okultismus byl jejich originálním příspěvkem. Okultismus měl za úkol vytvořit zdání, že zastarávající a vratký společenský řád potrvá navždy. Aby dokázali, že moderní svět je založen na falešných a špatných principech a aby popsali hodnoty a instituce ideálního světa, vtěsnali do *völkisch* ideologie myšlenky a symboly pradávných teokracií, tajných spolků a mystickou gnózi rosekruciánů, kabalistů a svobodných zednářů. Poloreligiózní materiály, o které opírali ariosofisté svou legitimizaci, ukazují, jak silně toužili po tom, aby lidé absolutně důvěřovali jejich uspořádání lidské společnosti, kromě toho to byl i příznak hlubokého rozčarování tehdejšími světem.¹⁷²

Ariosofie přežívala ve dvacátých letech v malých klikách, které v naději v národní oživení propagovaly za výmarské republiky rasistická mysteriózní náboženství. Přinejmenším dva ariosofisté byli ve třicátých letech těsně spojeni s Reichsführerem-SS Heinrichem Himmlerem a podíleli se na jeho projektech o prehistorii, ceremoniích pro SS a dokonce i na jeho vizionářských plánech pro velkoněmeckou říši třetího tisíciletí.

Ovšem ještě před první světovou válkou, a to v roce 1912, proběhlo po celém severním a východním Německu rychlé zakládání lóží Germanenordenu. Hlavním cílem těchto lóží bylo monitorování Židů a jejich činnost na základě jakýchsi center, sloužících ke shromažďování veškerého antisemitského materiálu a následné distribuci. Druhořadým cílem byla vzájemná pomoc mezi bratry, co se týče podnikání a financí. Stanovy Germanenordenu

¹⁷² Tamtéž, s. 160

prozrazují zřetelný ariosofický vliv. Všichni příslušníci národa, ať už mužského nebo ženského pohlaví, samozřejmě ryzího germánského původu, měli právo na vstup do řádu. Žádost o přijetí do řádu vyžadovala podrobnosti ohledně barvy žadatelových vlasů, očí a pleti, což se vztahovalo i na podrobný popis žadatelových rodičů, prarodičů a v případě manželství také manželského partnera. Stejně tak odznaky Germanenordenu napovídají, že zdrojem inspirace byla ariosofie. Od poloviny roku 1916 začal oficiální bulletin Řádu, *Allgemeine Ordens-Nachrichten*, otiskovat na titulní straně svastiku s lomenými rameny, navrstvenou na kříži.¹⁷³

Po nějakém čase se v tomto periodiku začaly objevovat i inzeráty na *völkisch* šperky, prsteny, přívěsky a jehlice do kravat, zdobené runami a svastikou.

Obřady a rituál Germanenordenu byly podivuhodnou syntézou rasistických, zednářských a wagnerovských inspirací. Výzva k iniciačnímu obřadu pro berlínskou oblast z 11. ledna 1914 informovala bratry, že mají přijít v redingotu a s bílým motýlkem, a že se všichni noví kandidáti budou muset podrobit frenologickému testu, který bude proveden berlínským specialistou Robertem Burger- Villingem, vynálezcem „plastometru“, schopného určit u dotyčného adepta míru árijské čistoty, a to pomocí měření lebky.

Asi z roku 1912 se dochoval rituální dokument, který popisuje iniciační obřad noviců do nejnižšího stupně Řádu:

Novicové čekali v sousední místnosti a bratři se shromáždili v obřadním sále lóže. V čele místnosti pod baldachýnem zaujal místo Mistr, jemuž stáli po každém boku dva rytíři v bílém šatu a přilbách ozdobených rohy. Před nimi seděl Pokladník a Tajemník se zednářskou šerpou a uprostřed místnosti zaujal místo Herold. Na konci místnosti v hájku svatého grálu stál Bard v bílém rouchu, před ním Mistr obřadů v modrém rouchu obstoupený půlkruhem ostatních bratří, sahajícím až ke stolům Pokladníka a Tajemníka. Za hájkem svatého grálu byl hudební salón, kde zpíval malý sbor „lesních skřítků“ za doprovodu harmonia nebo piana. Obřad doprovázela jemná hudba z harmonia a přitom zpíval Sbor poutníků z Wagnerovy opery *Tannhäuser*. Rituál se započal při světle svící, když se bratři postavili do tvaru svastiky (hákového kříže) a po nich tak učinili Mistři. Potom Mistr obřadů uvedl do sálu novice se zavázanýma očima a oděné v poutnických pláštích. Zde je Mistr seznámil s ariogermánským a aristokratickým *weltanschauungem* a poté Bard zapálil v hájku posvátný oheň a z noviců byly sňaty jejich pláště a byly jim rozvázány pásky přes oči. V té chvíli Mistru uchopil Wotanovo kopí, namířil ho před sebe a dva Rytíři nad ním zkřížili své meče. Pak následovala řada otázek a odpovědí za doprovodu hudby z *Lohengrina* a novicové skládali přísahu. Po

¹⁷³ Tamtéž, s. 163

jejich zasvěcení se ozvaly výkřiky od „lesních skřítků“ a noví bratři byli uvedeni do hájku svatého grálu kolem Bardova posvátného ohně. Rituál personifikující hodnostáře lóže jako archetypy germánské mytologie musel na kandidáty zapůsobit mocným dojmem.¹⁷⁴ Což se jistě podařilo, protože později myšlenky národního socialismu dokázaly silně zfanatizovat nemalý počet lidí.

8.3 Ariosofismus a Adolf Hitler

Reakční politické motivy a revoluční očekávání různých armanistů, ariosofistů a runových okultistů nabízejí srovnání s myšlenkami národního socialismu. Je jasné, že árijští okultisté projevovali nadšení pro nacismus. Původ raného nacismu, pokud jde o sponzory, periodický tisk a symboly jsou patrné ve zmíněné lóži Germanenorden (též spolek Thule se v této činnosti angažoval). Jak na tom ale byl sám Adolf Hitler - pro lidstvo ztělesnění nejbrutálnějšího režimu všech dob?

Adolf Hitler se narodil roku 1889 v Branau am Inn, což je městečko na rakousko-bavorských hranicích, kde jeho otec pracoval jako císařský celník. Mezi lety 1892 až 1895 jeho otec působil v Pasově. Silná katolická atmosféra tohoto města a zde konané okázalé liturgické svátky mohly malému Hitlerovi vstřípnit do mysli náboženství i povědomí tisíciletí, které později byly charakteristické pro jeho emocionální vnímání světa i světový názor. Tento vliv ještě patrně prohloubila skutečnost, že v letech 1897 až 1899 navštěvoval benediktinskou klášterní školu v Lambachu. Údajně se tam cítil spokojený, aktivně se účastnil obřadů a okázalých církevních slavností, které i zde dominovaly tváří města.¹⁷⁵

Hluboký zájem o katolickou kulturu mohl naznačovat jeho budoucí imaginativní sklon k dualisticko-tisíciletým ariosofickým myšlenkám.

Hitlerův pobyt v Linzi v letech 1900 až 1905 byl méně šťastný. Sofistikované městské prostředí vyvíjelo silný tlak na chlapce přivyklého maloměstskému školnímu prostředí a jeho prospěch se tím pádem zhoršil. V tomto městě se Hitler setkal s nacionalismem a pangermanismem. Jeho učitel dějepisu dr. Leopold Pötsch, byl významným činitelem v několika v několika nacionalistických *vereinech* a často uváděl chlapce pomocí představení laterny magiky do impozantních časů německé historie a vyprávěl jim o Nibelunzích, Karlu Velikém, Bismarckovi a založení Druhé říše. Hitler měl tyto hodiny dějepisu velice rád a v

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 168 - 169

¹⁷⁵ Clarke - Goodrick, N. *Okultní kořeny nacismu*, Přel. D. Dvořáková, Praha: VOTOBIA, 1998, 381 s., Přel. z: *The Ocult Roots of Nazism*, ISBN 80-7220-023-2

těchto zážitcích je možné nalézt zárodek jeho víry, že *Německo* je mateřským symbolem romantické *Volk* identity a kontinuity říše.¹⁷⁶

Hitlerův odchod do hlavního města Vídně byl poznamenán fatálními událostmi, jako bylo jeho nepřijetí na akademii výtvarných umění, což se odehrálo v říjnu, a na Vánoce navíc zemřela jeho matka. Ačkoli se rozhodl se svým přítelem Augustem Kubizkem, že se stane soukromým studentem umění, tento způsob života narušil intenzivní pocit, že se umělcem nejspíš nestane. Opustil jejich společný byt a poznal co je to bída a nouze. Silně multikulturní prostředí, chudinské čtvrti a především *podivní* Židé s ještě podivnějšími zvyky, to všechno silně narušilo Hitlerovi představy o mateřském Německu a jeho čisté národní kultuře. Později Hitler ve svém *Mein Kampf* tvrdil, že jeho zkušenosti z Vídně položily základy jeho světovému názoru a že v té době studoval rasistické pamflety.

Když Hitler psal o svých pocitech vůči neněmeckým národům v tehdejší Vídni, uvedl: „*Widerwärtig war mir das Rassenkonglomerat, das die Reichshauptstadt zeigte, widerwärtig dieses ganze Völkergemisch von Tschechen, Polen, Ungarn, Ruthenen, Serben und Kroaten... Mir erschien die Riesenstadt als die Verkörperung der Blutschande.*“¹⁷⁷

Hitler opustil Vídeň koncem května 1913 a vydal se na západ - do Mnichova. Postupně se seznamoval s bavorskou metropolí a jejím okolím, na skromné živobytí si vydělával jako poměrně úspěšný malíř pohlednic. Nicméně není nic známo o tom, že by do roku 1914, tedy před první světovou válkou, byl ve spojení s Germanenordenem, Reichshammerbundem nebo jiným mnichovskými *völkisch* skupinami. Jednou se ale Hitler zmínil, že po svém nástupu do německé armády v roce 1914 jako dobrovolník četl Philippa Stauffa. Ten na něho udělal velký dojem, zejména pokud šlo o jeho názory na židovskou převahu v německém tisku, ale neexistuje žádný důkaz o tom, že Hitler věděl o jeho sektářských a esoterických zájmech.¹⁷⁸

Ariosofie se dá považovat spíše za příznak nežli vliv v tom smyslu, že nacismus anticipovala. Například Guido von List opěvoval starověké Teutony proto, aby posílil německou národní identitu. Asimiloval teosofii a okultismus do své smyšlené prehistorie a vyprávěl o starověkých kněžích-vládcích, jejich pronásledování antigermánskými silami a apokalyptickém proroctví, slibujícím slavnou novou pangermánskou říši. Také Lanz von Liebenfels formuloval svůj politický názor v Schönererově pangermánském hnutí, ale zvolil si obecnější typ rasismu. Smíchal dohromady antropologii, zoologii a Písmo svaté a

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 244

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 28 - 29

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 244

výsledkem byli hrdinní árijští boholidé, kteří stáli na pokraji zániku následkem svodů nižších ras a kteří měli možnost dosáhnout svého obrození prostřednictvím rasisticko-rytířského kultu.¹⁷⁹ Jejich doktríny prosazovaly vládu gnostické elity a řádů: rozvrstvení společnosti podle rasové čistoty a okultního zasvěcení, nemilosrdné porobení a budoucí vymýcení negermánských podřadných ras, a založení velké pangermánské říše, která ovládne celý svět. Přitažlivost nacismu spočívala v tom, že nabízel grandiózní fantastické představy, které poskytovaly úlevu od akutních pocitů strachu a demoralizace. Nacisté tvrdili, že protiněmecké spiknutí Židů a jejich přísluhovačů ohrožuje samotné přežití německého národa. Mýty o spiknutích a miléniu se znovu rozhořely za ekonomického kolapsu a deprese v letech 1930-33.

Hitler, Himmler a mnoho dalších vysoce postavených nacistických vůdců bylo posedlých polonáboženskou vírou v rasu árijských boholidí, úmyslem vykořenit podřadné rasy a představou nádherné tisícileté budoucnosti pod německou světovládou. Když ve třicátých letech pochodovaly pod svastikou nekonečné řady legionářů v ocelových přilbicích při okázalých vojenských přehlídkách, Německo fakticky zdravilo imperátora-zakladatele nové tisícileté říše. Ale tento oslnivý nový řád se opíral o tábory zubožených otroků, v nichž byli *židovští démoni* obětováni jako zápalná oběť - holocaust. Dá se říci, že nacistická křížová výprava měla skutečně v podstatě náboženský charakter v tom smyslu, že přijala apokalyptickou víru a fantazie, například Nový Jeruzalém, což byl Hitlerův plán na nádherné nové hlavní město v Berlíně a zničení *satanských* nepřátel v ohnivém jezeru.¹⁸⁰

Auschwitz, Sobibor, Treblinka - to jsou hrůzná mementa nacistické apokalypsy dvacátého století.

Ačkoli „slavná tisíciletá říše“ skončila v roce 1945 vojenskou porážkou a kapitulací Německa, nikdy nebudou zapomenuty koncentrační tábory, gigantické plány na kolonizaci západního Ruska, šlechtitelské farmy SS *Lebensborn*, které měly za úkol vyprodukovat 150 milionů čistokrevných Němců pro Nový řád... Věřme, že nikdy nebude zapomenuto jakou ránu nacismus v čele s Adolfem Hitlerem světu zasadil.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 245

¹⁸⁰ Clarke-Goodrick, N. *Okultní kořeny nacismu*, Přel.: D. Dvořáková, Praha: VOTOBIA, 1998, 381 s., Přel. z: *The Ocult Roots of Nazism*, ISBN 80-7220-023-2

8.4 Církev za druhé světové války

Bez jakékoliv hlubší úvahy je jistě naprosto zřejmé, že ideologie národního socialismu a křesťanství musely být ve velmi hlubokém rozporu. Sám Adolf Hitler sice ve svém díle „Můj boj“ nevěnuje otázce křesťanství zase až tak rozsáhlou pozornost, ale hlavní šéfideolog národního socialismu Alfred Rosenberg, mu naopak věnuje značnou část svého spisu „Mýtus 20. století.“ Křesťanství nazývá na mnoha místech „morem“, který vznikl v židovském prostředí a Ježíše Krista jako „špinavého židovského podvodníka“, který ve službách Židů „zaneřádl“ Evropu zločinnou naukou o milosrdenství a lásce k nepřátelům, čímž prý ochromil bojeschopnost nadřazené árijské rasy. Tyto názory ale nebyly nijak originální, Rosenberg je převzal od Friedricha Nietzscheho, u něhož získal národní socialismus dobré myšlenkové zázemí.¹⁸¹

Rosenberg ve svém „Mýtu“ doslova napsal, že křesťansko- židovský mor musí být zničen, z čehož jasně vyplývá souvislost nacistické nenávisti vůči Židům se zaměřením proti Bohu Starého zákona.

Nacisté ale museli postupovat takticky. Nemohli před získáním své moci tyto názory hlásat veřejně, protože potřebovali u voleb také hlasy německých křesťanů. U katolíků ale byla situace značně složitější, protože Katolická církev byla světová, nadnárodní a pevně strukturovaná, a to organizačně i věroučně. Její integrace do plánované „německé křesťanské církve“ proto nepřipadala v úvahu a nacisté to dobře věděli. Proto katolíkům v předvolební agitaci adresovali vstřícná slova a nabízeli budoucí „spolupráci“ plánované jednotné evangelické církve s Katolickou církví. Nacisté se zkrátka chovali „nadkonfesně“, což je vylučovalo z účasti na veřejných bohoslužbách, stejně tak je to i vyvazovalo z „náklonnosti“ ke konkrétnímu křesťanskému směru.

Např. když Hitler obdržel jako předseda vlády pozvání na účast na slavnosti posvěcení katolické katedrály sv. Hedviky v Berlíně, omluvil se, že je příliš zaneprázdněný a dokonce neposlal ani svého zástupce. Ani evangeličtí hodnostáři nepochodili, když zvali nacistické představitele na své náboženské akce. Nacisté si udržovali svou tvář sympatiků s křesťanstvím, ale přitom zcela nezávazně.¹⁸²

Tato vlídná tvář nacistů ale brzy ukázala svou pravou stránku a to po roce 1933, kdy se Adolf Hitler stal „Vůdcem a říšským kancléřem.“ Pro německé křesťany nastala doba krutého a nemilosrdného teroru. Ti se v nacistickém Německu dostávali do koncentračních

¹⁸¹ Malý, R. *Katolíci ve stínu hákového kříže*, Frýdek-Místek: MICHAEL, 2006, 121 s., ISBN neuvedeno

¹⁸² Tamtéž, s. 10

táborů a na popraviště, a to nejen za svou odbojovou činnost, ale jen za akt vyznání víry. Způsoby perzekuce křesťanů si nic nezadaly se způsoby sovětských bolševiků, vždyť sám Rosenberg prohlásil, že svůj „Mýtus 20. století“ napsal v Moskvě.

Než se ale započal tento teror, Hitler učinil vůči katolíkům zdánlivý projev dobré vůle a náklonnosti tím, že uzavřel v červenci roku 1933 (zhruba půl roku před převzetím své moci) konkordát se Svatým stolicem. To pochopitelně bývá mnohými odpůrci Církve označováno za souhlas Vatikánu s nacistickým režimem. Je ale nutné pochopit, že Vatikán uzavírá smlouvy a konkordáty s nejrůznějšími vládami, což ovšem neznamená projev souhlasu s režimem toho kterého státu. Navíc obě strany si od podepsání konkordátu slibovaly něco zcela jiného. Nacisté doufali, že tím uklidní německé katolíky, kteří z nástupu Hitlera k moci dávali najevo své obavy a tím pádem se mohli stát potencionálním zdrojem protinacistického odporu. Naproti tomu Svatý stolec spoléhal na to, že nová vláda bude mít konkordátem alespoň částečně svázané ruce a nebude se uchýlovat k drastickému pronásledování Církve. Konkordát totiž stanovoval, že dosavadní práva a svobody Katolické církve nebudou novou vládou nijak omezovány, jednalo se zejména o možnost vyučování náboženství ve státních školách, o volnost působení katolických spolků a organizací, škol a tisku. Jediným ústupkem ze strany Vatikánu bylo zrušení zákazu vstupu katolíků do NSDAP, který vyhlásili roku 1931 němečtí biskupové.¹⁸³

Nacistický režim byl ale postaven na kruté lži a jeho představitelé byli schopni cokoli slíbit, podepsat a vzápětí od svého stanoviska ustoupit. Přesně toto ukázal krátce po podepsání konkordátu. Katolická strana „Centrum“ byla rozpuštěna, její představitelé Heinrich Bruening a prelát Ludwig Kaas museli do exilu, protože jim hrozilo zatčení.

V roce 1935 přistoupil nacistický režim k dalšímu porušení konkordátu – tentokrát se jednalo o úpravy výuky náboženství na státních školách, která byla změněna ve prospěch režimu. Tak se stávalo, že učitelé náboženství byli lidé zcela bez víry, kteří dětem podsouvali Rosenbergovi novopohanské teorie. V návaznosti na to docházelo k propouštění řádových sester, které vyučovaly náboženství, ale i světské předměty. Kromě toho se spustila i lavina vyhazování křížů ze tříd, které visely přímo nad tabulí, aby byly odstraněny veškeré symboly připomínající křesťanství.¹⁸⁴

Proticírkevní boj v nacistickém Německu, ale vůbec na celém území zasaženém válkou a nacismem, byl nemilosrdný a jeho krutost přesně odpovídala ideologii založené na nekřesťanských kultech. Církev a všichni věřící si museli projít skutečným peklem.

¹⁸³ Tamtéž, s. 16

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 19

Po válce se naštěstí již nic obdobného neopakovalo, zato pro křesťanství nastaly zcela nové časy a *nový věk* - lidstvo vstoupilo do tzv. věku Vodnáře.

9 Astrologický věk - od křesťanských Ryb k nově religióznímu Vodnáři

Změny, které lidstvo prodělalo na spirituální úrovni, bývají přičítány nejen společenským změnám jako takovým, ale z hlediska esoteriky se jednalo i o tzv. změnu astrologického věku. Podle astrologie trvá jeden sluneční rok 25 686 let, během nichž Slunce projde všemi znameními zvěrokruhu. Jeden solární měsíc tedy trvá asi 2 100 let a během tohoto období se rozvinou civilizace a kultury, které jsou diametrálně odlišné od civilizací jiných solárních měsíců.¹⁸⁵

Posledních 2000 let bylo obdobím věku Ryby, který začal příchodem Ježíše Krista a jehož hlavním náboženstvím bylo křesťanství. Pro toto období bylo charakteristické hlásání duality (ve zvěrokruhu symbolizované dvěma rybami plujícími proti sobě), jež vedlo k vyhocení protikladů mezi pohlavími, rasami, kulturami, civilizacemi, náboženstvími atd. Slunce však nyní vstoupilo do dalšího znamení a věk Ryby skončil. Nový věk, který astronomicky začal kolem 23. ledna 1997 - věk Vodnáře má být zcela odlišný. Má to být věk jednoty a diverzity, věk spolupráce a globálního vědomí.¹⁸⁶

Jiné prameny ovšem uvádějí o věku Vodnáře toto: *„Myšlenka příchodu Nového věku neboli Věku Vodnáře je založena na astronomické precesi zemské osy, která způsobuje každoroční předbíhání jarního bodu rovnodennosti, takže Slunce prochází světovým rovníkem (jarní bod) vždy o 50,24 sekundy dříve. Díky tomuto pohybu se tak jarní bod dostane zpět do své polohy za 25 725 let. Tomuto období se říká Platonův rok. Ten se podle geologických a prehistorických poznatků dělí na dvě stejné poloviny: prvních cca 13 000 let je vždy studenější severní polokoule a druhých cca 13 000 let je studenější polokoule jižní. Jelikož víme, že konec poslední doby ledové na severní polokouli spadl přibližně do období před 11 tisíci lety, tj. mezi střední a mladší dobu kamennou, předpokládáme, že tehdy muselo dojít k nějaké vážné přírodní katastrofě. Jako první to označil Platon ve své legendě o zničení Atlantidy (proto onen název Platonův rok).*

Teorie epoch rozděluje Platonův rok stejně jako rok solární na 12 dílů, kterým stejným způsobem přisuzuje znamení zvěrokruhu. Před 4 tisíci lety, kdy vznikalo rozdělení

¹⁸⁵ Lužný, D. *Nová náboženská hnutí*, Brno: MASARYKOVA UNIVERZITA, 1997, 182 s., ISBN 80-210-1645

¹⁸⁶ *Nová náboženská hnutí*, s. 93

znamení zvěrokruhu, byl jarní bod ve znamení Berana a vstup Slunce do souhvězdí přibližně odpovídal znamením zvěrokruhu. 30°, které vymezují jedno znamení, uběhne jarní bod za cca 2 144 let. Tak přešel jarní bod ze znamení Berana do Ryb (od roku 160 př. Kristem až do roku 2000 po Kristu) a nyní vstupuje do Vodnáře. I zde je však třeba si uvědomit, že mluvíme stále o znamení Vodnáře, protože ve skutečnosti leží nyní jarní bod stále v souhvězdí Ryb, kde zůstane dalších cca 640 let.

Podle některých představ se tak díky tomuto precesnímu bodu střídají rytmicky entity nazývané duchové času. Po křesťanské anglosaské epoše je např. očekávána epocha Slovanstva přinášející i nový duchovní náboj.“¹⁸⁷

Ať už se k této hypotéze o celosvětových změnách stavíme jakkoli, jistá je jedna věc, lidstvo skutečně nastoupilo zcela novou duchovní cestu, která ale bohužel nejde ruku v ruce s křesťanstvím.

9.1 Nová náboženská hnutí - nová religiozita

Křesťanství i moderní věda představují společnou vizi světa, která vychází na jedné straně z přísného odlišení Boha jako Stvořitele a stvořených bytostí podřízených jeho vůli, a na straně druhé z důrazného rozlišování mezi člověkem - coby myslící a cítící bytostí - a zbytkem veškerenstva. Je zde ale ještě druhá, alternativní vize, která je spjata s mystickými proudy náboženských tradic. Současná nová náboženská hnutí navazují především na tuto bohatou alternativní tradici, která jde od gnosticizmu, magie, hermetizmu a neoplatonizmu přes středověké sektářství, čarodějnictví, kabalou a alchymii k novověkému rosikrucianství a okultizmu.¹⁸⁸

Ačkoliv lze celé dějiny náboženství popsat jako proces nepřetržitého vznikání a zanikání nejrůznějších náboženských proudů, existují určitá zlomová období, ve kterých dochází k výraznému náboženskému oživení, formování velkého množství náboženských hnutí a k výrazné diferenciaci náboženského života. Nová, až do současnosti existující, náboženská hnutí jsou součástí velkého náboženského oživení, které začalo v šedesátých letech dvacátého století. Kořeny velkého sociálního, politického a náboženského vzepětí tohoto období je nutné hledat v celém poválečném vývoji světa a společnosti. Prudký nárůst hrubého národního produktu nejen v USA, ale také ve Velké Británii, Německu, Francii a Itálii ukázala poválečné generaci, že sny jejich otců o životě v blahobytu se dají realizovat.

¹⁸⁷ *Nový věk, New Age* [online], Dostupné na: <http://ceska.mysteria.cz/mir/novyvek.htm> – [citováno 9.7. 2007 v 14:30 SEČ]

¹⁸⁸ Lužný, D. *Nová náboženská hnutí*, Brno: MASARYKOVA UNIVERZITA, 1997, 182 s., ISBN 80-210-1645-0

Dalším významným faktorem ve společenských změnách byl i tzv. baby boom, tedy poválečný ojedinělý nárůst porodnosti v Evropě i USA. V důsledku toho se objevil zcela nový fenomén - sociální, politické a ekonomické zvýznamnění mládeže. Není tedy divu, že poválečná generace byla v mnoha ohledech jiná než generace předchozí.¹⁸⁹

O co ale hlavně během kulturního vření v šedesátých letech minulého století šlo? Především v USA se jednalo o jakousi erozi legitimacy zavedených institucí - vlády, školství, církvi, rodiny, práce apod. Příčinou této eroze byl kolaps dvou základních interpretací světa - biblických náboženství a utilitárního individualismu. Mezi těmito dvěma způsoby interpretace světa existovalo po dlouhou dobu napětí, které bylo dáno tím, že zatímco pro biblickou tradici bylo ústřední kategorií *svědomí*, pro utilitární individualismus to byl *zájem*. Ke zklidnění napětí mezi těmito odlišnými přístupy došlo *korupcí* biblické tradice, což mělo za následek, že se náboženství stalo pro mnohé prostředkem pro maximalizaci jejich osobních zájmů bez vztahu k ctnosti, charitě a společenství. Ta část biblické tradice, která se nedala *zkorumpovat*, skončila v náboženském fundamentalismu.

Krise šedesátých let dvacátého století byla krizí smyslu, tedy náboženskou krizí s řadou politických, sociálních a kulturních důsledků. K formování „nového vědomí“ (new consciousness) došlo v této době za situace, kdy utilitární individualismus a biblická tradice, již nebyly dále schopny poskytovat smysluplný výklad individuální i celospolečenské existence. Výsledkem bylo dramatické hledání alternativ, přičemž v zásadě převládaly dvě cesty tohoto hledání - jedna vedla směrem k socialismu, druhá směrem k mysticismu.¹⁹⁰ Pro hledisko této práce je relevantní cesta druhá. Tu nabídla nová náboženská hnutí - nový způsob religiozity.

9.2 Hnutí New Age

Pro určitou část nově vzniklých náboženských hnutí je typické, že vytvářejí jistý druh náboženské organizace.¹⁹¹ Pro druhou část naopak platí, že žádnou jasně vymezenou organizaci nevytváří a jde spíše o široký proud jednotlivců či menších skupin, které spojuje podobná náboženská nebo světonázorová orientace.

A právě hnutí New Age je příkladem záměrně synkretického hnutí, které nevytváří jednotnou organizaci. Jde o široké seskupení jednotlivců a skupin, které nemá zcela

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 30

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 32

¹⁹¹ např. Scientologická církev, Církev sjednocení, Mezinárodní společnost pro uvědomování si Kršny

jednoznačně definovanou společnou nauku ani praxi, které nevytváří jasně vymezenou organizaci, nemá zakladatele a nemá jasné vůdce. Jde spíše o síť, jejíž uzlové body (jedinci a skupiny) jsou naprosto autonomní, mají však přesto něco společného, bez čeho by nebylo možno o New Age vůbec hovořit.¹⁹²

Základním výhledem, který spojuje různorodé proudy New Age, je myšlenka transformace a vědomí její reálnosti. Tato transformace zahrnuje všechny roviny života - změna musí zahrnout jedince, společnost, kulturu a ve svých důsledcích také celé lidstvo. Tato transformace je vynucena celosvětovou krizí - energetickou, ekologickou, krizí zdravotnictví a samozřejmě krizí morální. Základem této dnešní neuspokojivé situace je podle jednoho z vlivných autorů New Age Fritjofa Capry¹⁹³ krize vnímání, tedy krize určitého obrazu světa.

Jednou ze základních idejí New Age je představa změny paradigmatu - posunu od mechanistické koncepce světa k holistickému a ekologickému pohledu. Holismus, představa, že celek není vysvětlitelný jen svými částmi, nelze ho na jeho části redukovat a že tento celek je obdařen kvalitativně vyššími charakteristikami, tvoří jádro řady koncepcí New Age - např. teorie Gaia, teorie morfických polí či konceptu planetárního vědomí. Holistický přístup je pak základem nového pohledu na život, mysl, vědomí a evoluci, na problematiku zdraví a léčení, je základem pro novou ekologickou a feministickou perspektivu. Kritická situace, v níž jsme se v současné době ocitli, a její adekvátní reflexe projevující se změnou paradigmatu je proklamovaným „bodem obratu“ ke kvalitativně *novému věku*. Přijetí a aplikace holistického přístupu povede podle Capry k zásadním změnám našich sociálních a politických struktur.¹⁹⁴

Základní perspektiva New Age prorůstá podle jeho stoupenců celou dnešní globální kulturou a získává mnoho podob. K základním aspiracím New Age patří spojení vědy, ekologie, psychoterapie a spirituality. Právě spojení těchto oblastí lidské kultury a nových přístupů v nich vymezuje novost *Nového věku*. V těchto koncepcích se také zřetelně projevuje specifičnost náboženské dimenze New Age, tedy určité pojetí nadlidských sil (struktur, jsoucen), z něhož jsou poté v dalších oblastech New Age odvozovány určité náboženské praktiky, jako jsou uctívání, channeling (komunikace s tímto nadlidským apod.).

Podstatné je zmínit dva pilíře učení New Age - což jsou *hypotéza Gaia a teorie morfických polí*. První teorie vychází z přesvědčení, že planeta Země je živoucí bytost, Gaia, obdařená vlastní inteligencí. Pomocí této inteligence Gaia udržuje rovnovážný stav podmínek

¹⁹² Tamtéž, s. 89

¹⁹³ Fritjof Capra je autorem tří klasických knih New Age - Tao fyziky, Bod obratu a Neobyčejná moudrost

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 90

vhodných pro existenci života. Gaia, jejíž název je odvozen od stejnojmenné řecké bohyně země a života, má jediný cíl - udržet život.

Teorie morfických polí a morfických rezonancí je mnohým blízka hypotéze Gaia. Morfická pole jsou neviditelné oblasti, které obsahují kolektivní kumulativní paměť, do níž každý člen druhu svým dílem přispívá a z níž také čerpá. Tato pole shromažďují informace (např. zvyky, ověřené podoby určitého chování apod.) a ty jsou pak dále šířeny. Chování a vlastnosti současných systémů na všech úrovních složitosti jsou výrazně ovlivňovány informacemi uloženými v této kolektivní paměti. Toto ovlivňování, které se děje nezávisle na prostoru a čase, je označováno jako morfické rezonance.¹⁹⁵

Hypotéza Gaia a teorie morfických polí jsou výrazem ústředního konceptu New Age, jímž je planetarizace. Lidstvo v této perspektivě dospělo stadia, v němž se začíná plně rozvíjet vědomí sounáležitosti s vyššími celky - sounáležitost jedince s lidstvem a tedy jednoty s příslušníky jiných ras a kultur, sounáležitost lidstva s dalšími živočišnými a rostlinnými druhy, sounáležitost s planetárním organismem a v posledku s kosmickým univerzem. Tato vzájemná propojenost a vzájemné ovlivňování jednotlivých částí univerza je zřejmá v astrologii, která je v rámci New Age velmi populární.

New Age představuje široký a vnitřně různorodý proud, jenž proklamuje odklon od předcházející dominantní náboženské a kulturní tradice Západu. Jeho výrazným znakem je náboženský universalismus nacházející svůj výraz v hledání společných prvků různých náboženských tradic - pohanství, náboženství přírodních národů, náboženství původních obyvatel Ameriky, šamanismu, náboženství starověkého Egypta a Řecka, východních náboženských tradic apod. Dalším výrazným znakem New Age je význam, který přiřkládá individuálnímu náboženskému prožitku. Jedním z nejčastějších výrazů týkajících se náboženské praxe New Age je channeling - výraz, který poukazuje na význam spojení s mimolidskými sférami a komunikaci s nimi. Těmito sférami ale může být Bůh stejně jako duch nějaké význačné osobnosti, duchovní učitel nebo mimozemská civilizace. Channeling je praxe spojující New Age se západní tradicí okultismu a spiritismu, s tradicí šamanismu a východními technikami meditace.¹⁹⁶

O New Age se dá hovořit jako o jakémsi *výtahu* obsahujícím prvky všech možných známých duchovní cest. Je to směr poplatný době - odkloněný od křesťanství, nicméně nabízející duchovní cestu a obnovu. V podstatě hlásá „máme pro každého něco a to bez

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 91

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 92

závazků“, což je dle mého názoru silně účelové a tím pádem z hlediska křesťanství těžko přijatelné.

9.3 Nové pohanství – neopaganismus

Novodobá podoba pohanství má své počátky pravděpodobně na konci roku 1939, kdy se skupinka londýnských a jihoanglických okultistů snažila zrekonstruovat podobu středověkého čarodějnictví. Vedoucím této skupiny byl Gerald Brosseau Gardner (1884-1964), pod jehož vedením se hnutí zdárně rozvíjelo a jenž inicioval řadu členů.

Nové pohanství představuje hnutí, které se snaží obnovit náboženské tradice předliterárních kultur. Stoupenci tohto hnutí jsou přesvědčeni, že každá náboženská tradice je diametrálně odlišná a že je tedy zbytečné snažit se najít jakési celosvětové univerzální náboženství. Výrazným prvkem nového pohanství je proto snaha rozvíjet regionální náboženské tradice. Pro řadu *nových pohanů* je typická ekologická orientace, kdy se snaží obnovou primitivních náboženství přispět k řešení devastace životního prostředí, včetně duchovní a fyzické devastace samotného člověka.¹⁹⁷

Význačným prvkem nového pohanství je zájem o šamanismus jako specifické techniky extáze a dosažení stavu rozšířeného vědomí prostřednictvím hudby, tance, určitého způsobu dýchání, popř. psychedelických drog. Např. ve Spojených státech působí řada skupin, jejichž nauka a praxe se snaží vycházet z tradic původního indiánského obyvatelstva. Americké čarodějnické hnutí je souhrnně označováno jako Wicca, i když se v současné době spíše preferuje pojem Craft, což je společenství lidí, kteří mají nějaké specifické dovednosti.

V Evropě se tento „návrát před Krista“ projevuje silicím zájmem o náboženství Keltů, a to včetně České republiky. Jako významná posvátná místa jsou uctívána Stonehenge a Glastonburry v Anglii, ale také další místa spojená s keltským osídlením předkřesťanské Evropy, na nichž je nyní organizováno setkání nových pohanů spojených s uctíváním přírodních sil a jevů.¹⁹⁸

Neopaganismus je vnitřně značně diferencované hnutí. Mezi nejznámější skupiny patří Feraferia, která byla založena v roce 1957 a hlásá návrat k předindustriální, zemědělské pospolitosti, dále je to Církev všech světů (Church of All Worlds), založená roku 1967 a propagující kmenová náboženství a Velkou Bohyni – Matku Zemi (Gaia), Církev věčného

¹⁹⁷ Lužný, D. *Nová náboženská hnutí*, s. 98

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 99

zdroje (Church of the Eternal Source) založená roku 1970 a uctívající božstva starověkého Egypta.

Nové pohanství se snaží odpovídat na problémy dnešního světa prostřednictvím starobylé moudrosti, která je podle nových pohanů uložena právě v náboženství starodávných kultur, které měly blíže k přírodě. Další významnou součástí tohoto hnutí je feminismus, jenž je také obecně výrazným znakem New Age. Kritika patriarchátu je spojována s nadvládou jednostranného racionálního myšlení, které je příznačné pro mechanistické paradigma. Racionální myšlení, tedy myšlení patriarchální, je fragmentální a omezené. Oproti němu je zdůrazňováno intuitivní myšlení žen, které má údajně bezprostředně uchopit svět v jeho celistvosti. Pro patriarchát je typické uctívání mužských silných a bojovných bohů, které vede k diskriminujícímu monoteismu. Výsledkem je pronásledování ženských bohyň a omezování plurality. Nové pohanství a také New Age se obecně snaží obnovit tradici ženské spirituality, uctívání ženských bohyň a přírodních sil. Nejvýraznějšími projevy této tendence jsou obroda čarodějnictví, coby formy výrazně ženské a decentralizované spirituality, a uctívání Gaie, jakožto formy tradičního uctívání „Velké Bohyně, Matky Země.“¹⁹⁹

9.4 Je možné vést dialog?

Nová náboženská hnutí se dají jednoznačně klasifikovat jako skupiny, které jsou organizačně, i z hlediska jejich učení, značně odlišné od tradičních křesťanství, které je reprezentováno zejména římsko-katolickou církví. Kromě toho hlavní myšlenkové pilíře těchto směrů zcela odporují obsahu Apoštolského vyznání víry, neboť mají jednoznačně polyteistický základ, navíc silně poznamenaný modlářstvím.

V souvislosti s hledáním postojů a případného srovnání nových náboženských hnutí s křesťanskou tradicí, si můžeme položit hned několik otázek. Například: Jaký je vlastně vztah nových náboženských hnutí k samotnému křesťanství? Jsou členové těchto skupin pravými křesťany, když se častokrát odvolávají na společné prvky jejich filosofii s křesťanstvím? Jaký je jejich postoj k Ježíši? Co je ale nejdůležitější – je vůbec možné tato hnutí považovat za skutečně náboženská, když v řadě z nich nacházíme silný nános okultismu a podobných směrů? Můžeme s těmito hnutími jako křesťané vést seriózní dialog?²⁰⁰

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 99

²⁰⁰ Tamtéž, s. 14

Budeme-li přímo konfrontovat nová náboženská hnutí s křesťanskou doktrínou (s vírou v Boží trojjedinost) a vůbec s hlavními křesťanskými, potažmo katolickými principy, dojdeme v konečném řešení k odmítnutí těchto směrů.

Zcela zřetelně lze totiž v těchto směrech nalézt snahu o reinterpetaci křesťanské nauky, což je ve svém důsledku snad ještě závažnější než její pouhé popírání.

Pokud bychom přistoupili na společný dialog s novými směry religiozity, znamenalo by to pro křesťanství především potvrzení vlastní náboženské pozice. Teologové, kteří připouštějí dialog, si jsou vědomi měnícího se postavení křesťanství, rozkolísání jeho společenské role a snaží se si z této situace nést poučení.²⁰¹

Pokud máme vést skutečný dialog, je potřeba se oprostít od případných sklonů k mocenskému ovládnutí jedné strany druhou. Přesto se ale v žádném případě nesmí jednat o znehodnocování vlastní náboženské tradice. Dialogickou pozicí se vyznačuje hledání společných znaků, hodnot a postojů, což by v tomto případě mělo znamenat chápání nové religiozity jako spíše jiného vyjádření v podstatě společného náboženského základu, což je těžko přípustné, protože to co bylo lidem zjeveno a je v tradici víry stále předáváno je jedinečná a ničím nenahraditelná pravda od Boha.

²⁰¹ Tamtéž, 15

10 Lidé dva tisíce let po příchodu Krista

10.1 Aktuální společenská hrozba esoteriky

Na nebezpečí, které se skrývá v esoterice se dá nahlížet z vícero hledisek. Nejedná se pouze o hledisko samotné Církve, které zahrnuje problematiku vědomého manipulování se zjevenými pravdami, ale v širším celospolečenském hledisku jde především o manipulaci s lidmi vůbec bez ohledu na jejich vyznání a individuální náboženské postoje.

Jak již bylo v práci zmíněno, především magie a magické praktiky jsou charakteristické právě snahou o ovlivňování událostí vnějšího světa, což pochopitelně s sebou nese i snahu o manipulaci s druhými lidmi, protože hlavním záměrem člověka využívajícím těchto technik je ovlivnit věci „k obrazu svému.“ Typickým příkladem je tzv. milostná magie - snad nejpopulárnější a jedno z nejstarších odvětví magie.

Ale pokud se zrovna zoufalá žena nesnaží o ovlivnění ženatého muže a tím ohrožuje (už vůbec samotným záměrem) jednu z největších hodnot vůbec - manželství, můžeme nacházet případy usilování o manipulaci s druhými i *na druhé straně*. Tím je myšlen dnes již čilý obchod a slušně rozrostlý trh se vším co má jen esoterický nádech. Lidé v tíživých životních situacích a krizích hledají odpovědi na otázky, které by jim umožnily lepší orientaci v jejich životech. Protože dnešní společnost již bohužel tyto odpovědi nehledá v Bohu, natož přímo v křesťanství, stává se každý, kdo nabídne pohled na světlejší a nadějnější budoucnost, přesně tím kdo si později zpravidla získává zákaznickou důvěru - takový zákazník se vrátí a vždy (a to je důležité) rád za cennou radu a povzbuzení zaplatí.

Domnívám se ale, že pokud by zůstávalo *pouze* u služeb za úplatu, tak ačkoli ani tento způsob obchodu (dle mého názoru se jedná především o obchod) není zrovna ideální, daleko větším rizikem je zde velmi reálné nebezpečí vzniku psychické závislosti člověka na *jeho věštcích*. Takový člověk ztrácí v podstatě paradoxně kontrolu nad svým životem, o níž původně usiloval. Pro svobodu, kterou lidé od Boha dostali, se zde již příliš prostoru nevytváří. Člověk, který svůj život odevzdal do rukou *esoterika*, neboť měl pocit, že náboženství (v našem případě konkrétně křesťanství) nesplňuje jeho představy o plné „seberealizaci“, sám sebe nakonec ztrácí.

Příklady z reálného života lze s jistou menší či větší pravidelností vysledovat v médiích. Ať už se jedná o oběti „brainwashingu“ vytvářeného sektami nebo o mladistvé vrahy, kteří svým činem splnili „Satanovu vůli“, kořeny tohoto chování jsou téměř vždy

totožné. Hledající člověk na své cestě za objevením sebe sama je nejsnazší kořistí pro všechny kdo hledají spolehlivě fungující článek do svého společenství, které přináší *nové myšlenky*, ale bohužel také nové hrozby pro společnost.

10.2 Komerce či skutečná spiritualita?

Otázka, kterou si zde musím položit zní - kde, a zdali vůbec, je možné v dnešní podobě esoteriky hledat ještě nějaký duchovní a spirituální rozměr? Ačkoli zde nechci obhajovat esoteriku ani v její historické podobě, musím přesto poznamenat, že s čím dál větším nárůstem a rozmachem nepřeborných směrů, které získávají stále novou podobu tím, že na sebe nabalují další a další proudy, začíná být orientace v tom, co bylo alespoň ve svém prvopočátku míněno skutečně jako jakási *duchovní cesta*, a tím co bylo již od samého základu vytvořeno coby programově promyšlený útok na peněženky, značně obtížná.

Za jasný důkaz toho co výše vyjadřuji, považuji snad každodenní inzerce různých *astrologů*, *věštců* a podobných lidí, kteří každému kdo po tom jenom zatouží (a samozřejmě také zaplatí) poskytnou rady jak závratně zbohatnout, zbavit se zdravotních potíží, či potkat vysněného partnera. Pokud by vše takto spolehlivě a jednoduše fungovalo, proč již tedy není naše planeta plná šťastných a bezstarostných lidí, kteří našli cestu ven z útrap, které lidské pokolení provázejí? Proč již tedy nepadla všechna tajemství, která stále lidé neodhalili? Proč již tedy vlastně neztratila lidská existence smysl, když není třeba procházet životními zkouškami a bojovat o svou skutečnou lidskost?

Pro dokreslení podoby současné esoteriky níže uvádím krátké ukázky z některých běžně dostupných publikací. Neuvádím zde tyto ukázky jako součást odborné literatury.

Ukázka č. 1

Tento úryvek je z knihy *Síla je ve vás*, jejíž autorkou je Louise L. Hay společně s Lindou Carwin Tomchin.

Louise L. Hay je považována za světově uznávanou představitelku hnutí New Age a její knihy byly přeloženy do více než dvaceti jazyků. Jedná se o doslovnou citaci úvodu této knihy.

„Nejsem léčitelka. Nikoho neuzdravuji. Vidím se spíše jako příčku žebříku, vedoucího k objevování sebe sama. Vytvářím prostor, kde mohou lidé poznat vlastní nesmírnou krásu. Učím je, jak nalézt lásku k sobě. To je celá moje práce. Povzbuzují ostatní. Pomáhám lidem vzít život do vlastních rukou. Pomáhám jim objevit vlastní sílu a vnitřní moudrost. Pomáhám

jim odstranit bloky a bariéry, aby se mohli mít rádi bez ohledu na to, čím právě procházejí (...)

Ocitáme se uprostřed obrovských individuálních i globálních přeměn. Věřím, že všichni, kdo nyní žijí, se k tomu rozhodli a chtějí se podílet na těchto změnách, napomáhat jim a pracovat na přechodu od starého stylu k existenci, která bude více naplněna láskou a mírem. V průběhu věku Ryb, jsme hledali vně, hledali jsme spasitele: „Zachraň mě, vysvobod' mě! Prosím, postarej se o mě!“ Nyní přecházíme do věku Vodnáře a učíme se hledat spasitele ve svém nitru. My jsme tou hledanou silou. Jsme pány nad svými životy...“²⁰²

V této ukázce je zcela jasně vystižen hlavní myšlenkový pilíř New Age a vůbec směru nové religiozity. Člověk se stává „sám sobě pánem a bohem.“ Naprostá absence pokory vůči Stvoření dle mého názoru poukazuje na skutečně silnou aroganci.

Ukázka č. 2

Tato ukázka je z publikace nesoucí název Magie tarotu, jejíž autorkou je Janina Renée. Na přebalu publikace je v profilu autorky uvedeno, že vystudovala antropologii (bez uvedení univerzity kde své vzdělání získala a akademického titulu, kterého dosáhla) a vědecky se zabývá folklórem, starověkou tradicí, mytologií, magií a jungovskou psychologií. Takovýto profil jistě v případném čtenáři vyvolá dojem, že autorkou je vysoce erudovaná osoba, ačkoli skutečně odborná úroveň publikace je přinejmenším značně spekulativní.

„Tarot je série karet, které se podobají hracím kartám a proslavily se svým použitím při věštění. Tarotové karty skrze své obrázky odhalují mystické a filosofické pravdy. Tato symbolická vyobrazení otevírají dveře k podvědomí tím, že v našich podvědomých myslích odhalují prastaré archetypy, které jsou tam hluboko uschovány. (...)

Tarot má zvláštní využití v magii - umění „jak přimět věci, aby se staly“ - protože nám umožňuje vidět ostatní i sebe ve věčném magickém pohledu. To je obzvláště důležité v tom, co se nazývá „Nový věk.“ Filosofie Nového věku učí, že jako obyčejní lidé můžeme změnit své každodenní životy a dosáhnout svých cílů skrze magické myšlení. (...)

Tato kniha je novým směrem v nesmrtelném tématu. Představuje způsob, jak nahlédnout hluboko do sebe za pomoci prastarých karet a symbolů a mít tak možnost ovlivnit

²⁰² Hay, L.L.; Tomchin, C. L., *Síla je ve vás*, Přel. J. Zavadil, Praha: PRAGMA 1994, 164 s., Přel. z: *The Power is Within You*, ISBN 80-85213-39-7

a změnit tok událostí a svět kolem nás. Magické cesty ke znalosti sama sebe se otevírají skrze rozložení karet, představivost, meditaci, prohlášení a symbolické činy.“²⁰³

Tento úryvek opět zřetelně ukazuje ústřední myšlenkový motiv nově religiálních směrů. Člověk zde vystupuje v roli naprostého pána nad svým životem a v podstatě coby příslovečný „střed vesmíru.“

Ukázka č. 3

Tento úryvek je z publikace *Čarodějnická kniha s podtitulem Přes 40 tajných návodu jak být úspěšný v životě, v práci i zábavě*. Uvádím zde přímo popis a návod na jedno konkrétní „kouzlo.“ Podle mého názoru je v tomto případě výstižnější přímý úryvek z knihy než jakékoli komentáře k jejímu obsahu.

„Kouzlo“ se týká kariéry a má pomoci k jejímu úspěšnému utváření. Dovolila bych si tento návod pro magické konání označit za bezmála poplatné dnešní době, která je silně orientovaná právě na pracovní úspěchy a budování kariéry.

Péče o kariéru

Jedná se o anglický roční rituál, který má pomoci vydláždít cestu k úspěšné kariéře. Pomůcky, které jsou zapotřebí, jsou následující - zelená svíčka, list zeleného papíru²⁰⁴, dva žaludy a stříbrná mince.

„Ve čtvrtek ráno²⁰⁵ má být zapálena zelená svíčka. Člověk vykonávající rituál má zavřít oči a představit si²⁰⁶ jak světlo svíčky kolem něho vytváří ochranný obal. Na kousek papíru je třeba napsat své jméno a to, čeho chce dotyčný dosáhnout. Svíčku se má poté uhasit a uchovat pro pozdější opětovné použití. Celý den má vykonavatel rituálu nosit u sebe oba dva žaludy, stříbrnou minci a papír v kapse či tašce, kterou má neustále ve své blízkosti. Po návratu ze zaměstnání domů se má zapálit svíčka a žaludy a mince se mají krátce protáhnout jejím plamenem. Potom se mají žaludy i mince zabalit do papíru a zahrabat na zahradě u domu nebo na jiném příhodném místě. Rituál se má opakovat každý rok, aby kariéra mohla úspěšně pokračovat.“²⁰⁷

²⁰³ Renée, J. *Magie tarotu*, Přel.: V. Glogarová, Olomouc: FONTÁNA, 2003, 280 s., Přel. z: neuvedeno, ISBN 80-7336-121-3

²⁰⁴ V magii jsou důležité i barvy užívaných předmětů, protože každá barva má umocňovat určitý druh energie. Např. červená barva je hojně užívána v milostné magii.

²⁰⁵ Stejně tak důležitou roli hrají dny v týdnu, fáze měsíce, roční období atd

²⁰⁶ Angl. imagine znamená „představit si“ - imaginace = magie, síla myšlenky, vizualizace a představ

²⁰⁷ Pulford de, N. *Čarodějnická kniha, Přes 40 tajných návodu jak být úspěšný v životě, v práci i zábavě*, Přel.: J. Vodvářko, Praha: IKAR, 2002, 128 s., Přel. z: The Book of Spells, ISBN 80-249-0043-2

10.3 Jakou úlohu zaujímají v této problematice křesťané?

Křesťané by zcela jistě měli znát svého protivníka, ale jen natolik dobře, aby byli schopni ho odhalit a bojovat proti němu. Je jistě na místě a užitečné dozvědět se o svém nepříteli co je jen možné, ale v případě esoterických nauk je namístě velká opatrnost! Pokud se totiž někdo začne opravdu intenzivně a hluboce zabývat studiem okultních věd, je sám vystaven nemalému riziku, že střet s některými fakty poškodí jeho stabilitu, a to nejen duševní, ale také stabilitu ve víře.

Vždyť s příchodem sekularizace z našeho světa ďábel nezmizel a ani veškeré projevy jeho působení. Ďábel neznamena dětskou představu o takřka pohádkové bytosti, která sídlí v pekle, znamená veškeré ztělesnění Zla, které nás denně obklopuje. Ve střetu právě s esoterikou je nutná připravenost všech křesťanů, aby byli schopní rozlišovat skryté nebezpečí.

Nejen války a násilí ohrožují lidstvo a příští generace. Také veškeré magické kultury, zejména satanisté, ale i sekty, jejichž dopady na lidské životy čas od času zviditelňují i média, jsou formou projevů ďábla, který nepřestal s Bohem a jeho Synem bojovat.

Povoláním křesťanů není jen dávat příklad skutečně žitou vírou. Pokud by se totiž tento způsob života redukoval pouze na „naučené náboženské chování“, jak bývá popisováno psychology náboženství, byl by takový život, byť sebevíc ukázněný, jen zčásti naplněný. Žít si nerušeně svůj život, ale být slepý vůči tomu co se děje kolem mne je podle mého názoru s křesťanstvím podobně neslučitelné jako usilování lidí, kteří praktikují magii, o moc.

Jako se má proti nemocem bojovat prevencí, má se podobnou prevencí bojovat proti ztrátě životního směru mladých lidí. A jaký lepší příklad mohou mladí lidé dostat než skutečně živoucí vzor někoho kdo jako opravdový křesťan dokáže příkladem svého života ukázat, že život ve víře je tou správnou cestou?

Je to denní úkol nás všech. Nejen pedagogů, kteří aktivně působí na děti a mladé lidi, ale také rodičů a přátel rodin, v nichž tito mladí lidé vyrůstají. Především je to ale úkol skutečně křesťanský. Nejde jen o hlásání Evangelia, jde především o podání pomocné ruky! A to je jednoznačně křesťanské.

10.4 Biblické základy nepřístupnosti esoterických nauk

Při položení otázky odkud se vlastně berou okultní schopnosti, zda je možné, aby byl jejich dárce Bůh či nikoli, je na místě obrátit se na Boží slovo a připomenout si co je psáno v Bibli.

V biblických dobách žil Ježíš Kristus, ale vůbec celý Izraelský národ v prostředí, jemuž byl okultismus důvěrně znám. Je to vcelku jednoznačné, vzhledem k tomu, že okultismus tvořil podstatnou složku všech pohanských náboženství. Kněžími byli většinou mágové a astrologové. Proto musel Boží lid ve své starozákonní i novozákonní podobě jednou provždy zaujmout stanovisko k okultismu a v každé generaci je znovu potvrdit.²⁰⁸

V Bibli je pro celou oblast okultismu používáno výrazu *čarodějnictví*. V řeckém světě je slovo *magos* – mágové souhrnným pojmem pro věštce, vykladače snů, čaroděje a léčitele. Již tam se setkáváme s magií, ale i například s magnetismem či mantikou.

Co se týče zvěstování budoucích událostí, s nimi se setkáváme ve Starém i v Novém zákoně. Často jsou tyto výpovědi připisovány samotnému Bohu. Např. anděl zvěstuje Zachariášovi, že mu jeho žena porodí syna (Lk 1,13). Proroci jsou lidé vidoucí, jsou ale povoláni Bohem a fungují tak jako Jeho nástroj. Proroci ve Starém i v Novém zákoně jsou Bohem povoláni, aby vedli lid na cestě ke spáse, přičemž často zvěstují i budoucí události. Ježíš sám je obdařen zvláštními znalostmi (např. J 4,17 nn) a Petr dokáže prohlédnout lži Ananiášovy (Sk 5,3). Apoštol Pavel řadí tyto zvláštní druhy poznání mezi dary milosti – charismata, jež dává Duch svatý Ježíšově obci.²⁰⁹

Je tedy zřejmé, že ačkoli Bůh vše skryté před lidmi obezřele drží v tajnosti, mnohdy přece jen pro povzbuzení či pro varování tento závoj tajemství člověku poodhalí. Nejdůležitější ale je fakt, že pokud je člověku něco zjeveno, je to vždy z vůle Boží a pomocí Ducha svatého. Takový člověk své poznání nezíská za použití různých pomůcek, ani kdykoli si vzpomene a už vůbec nikdy takovou službu neposkytne někomu druhému za úplatu!

Protože kromě skutečného Božího hlasu již od dob starozákonních existují mezi lidmi různí věštci, před nimiž je v Bibli důrazně varováno. „*Neobracejte se k duchům zemřelých a nevyhledávejte vědmy a neznečišťujete se jimi. Já jsem Hospodin, váš Bůh.*“ (Lev 19,31).

Nový zákon nehovoří jinak. Pavel nechce mít nic společného s výpověďmi dívky ve Filipách, která má věsteckého ducha. On však má tu moc, aby učinil konec dívčinu věštění. „*...Když jsme šli jednou do modlitebny, potkala nás mladá otrokyně, která měla věsteckého ducha a předpovídáním budoucnosti přinášela svým pánům značný zisk. Chodila za Pavlem a za námi a stále volala: „ Toto jsou služebníci nejvyššího Boha. Zvěstují vám cestu ke spáse.“ A to dělala po mnoho dní. Pavlovi to bylo proti mysli, obrátil se proto na toho ducha a řekl:*

²⁰⁸ Dam van, C. W., *Okultismus a křesťanská víra*, s. 70-71

²⁰⁹ Tamtéž, s. 72

„Ve jménu Ježíše Krista ti přikazuji, abys z ní vyšel!“ A v tu chvíli ji ten zlý duch opustil.
...“(Sk 16, 16; 11)²¹⁰

Není jistě nic podivného, že i magie se setkává se stejným odsouzením jako například zmíněné věštění. Rozsudek nad čaroději a čarodějnicemi nalezneme v Ex 22, 17; Dt 18, 11;

1 Sam 15, 23; Mal 3, 5.²¹¹ Egypťští čarodějové se snaží napodobit zázračná znamení Mojžíšova. „...Mojžíš s Áronem tedy předstoupili před faraóna a učinili, jak Hospodin přikázal. Áron hodil svou hůl před faraóna i před jeho služebníky a ona se stala drakem. Faraó však také povolal mudrce a čaroděje, a egypťští věštcí učinili svými kejklemi totéž. Hodili každý svou hůl na zem a ony se staly draky. Ale Áronova hůl jejich hole pohltila...“ (Ex 7, 10-7,13)²¹²

Když křesťanství proniklo do centra magie Efezu, obrácení mágové spálili veřejně své čarodějnické knihy. „Nemálo pak těch, kteří se zabývali magií, přinesli své knihy a přede všemi je spálili. Jejich cena se odhadovala na padesát tisíc stříbrných. A tak mocí Páně rostlo a rozmáhalo se jeho slovo...“ (Sk 19, 19-20)²¹³.

Rozdíl mezi magií a evangeliem je u magie snad zřetelnější než u jiných forem esoteriky. V magii jednají lidé, kteří mají v moci dobro i zlo a chtějí tak být jako Bůh: prvotní pokoušení zla (Gn 3, 5). Nikde se neukazuje pohanské pozadí tak výrazně jako právě v magii. Současní čarodějové se dokonce chlubí tím, že se jim podaří přemoci křesťanství, protože „pohanství je prý přirozené a krásné.“²¹⁴

Nelze pochybovat o tom, že přijetí magie je jasným a zřetelným zřeknutím se Boha a Ježíše Krista. Nikde jinde než v magii nelze tak jasně vidět, že mágovi nestojí po boku Bůh, ale duchové a démoni, kteří se můžou velmi snadno vymknout mágově kontrole. Ačkoli Nový zákon také mluví o „silách“ (1 Kor 12, 10, 19), jedná se ale o síly, které jsou darovány samotným Ježíšovým nástupcům od Ducha svatého a to k výstavbě Boží obce.

Již církevní otcové znali realitu magie, avšak odvrhovali ji jako dílo d'áblovo a modloslužbu. Církevní synody po tisíc let potíraly magii jako pozůstatek pohanství. Přinejmenším do středověku byli mágové vyloučeni z obce Pánovy.²¹⁵

²¹⁰ Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Praha: ZVON, 1991, ISBN 80-7113-009-5

²¹¹ Dam van , C.W. *Okultismus a křesťanská víra*, s. 72

²¹² Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona, Praha: ZVON, 1991, ISBN 80-7113-009-5

²¹³ Tamtéž

²¹⁴ Dam van C.W. *Okultismus a křesťanská víra*, s. 73

²¹⁵ Dam van, C. W. *Okultismus a křesťanská víra*, s. 80

Kristova obec 21. století stojí před velkým úkolem – dokázat pravdivost, trvalost a věčnou platnost její tradice.

„Vírou božskou a katolickou je nutno věřit vše, co je obsaženo v psaném nebo tradicí sděleném božím slově, jediném pokladu víry, církvi svěřeném, a co je zároveň předkládáno jako Bohem zjevené buď slavnostním učitelským úřadem církve, nebo jejím řádným a obecným učitelským úřadem; toto se projevuje společným přijetím křesťany pod vedením posvátného učitelského úřadu; proto jsou všichni povinni varovat se každého učení, které je s ním v rozporu.“ (CIC - kánon 750)²¹⁶

²¹⁶ CIC - *Kodex kanonického práva*. Praha: ZVON, 1994, ISBN 80-7113-082-6 /*Codex iuris canonici*/

11 Výsledky průzkumu na téma „Co vám říká esoterika a jaký k ní zaujímáte postoj?“

Níže uvádím odpovědi 15 oslovených respondentů, jimž byla položena otázka uvedená v nadpisu.

Žena, 36 let, v domácnosti

- pojem esoterika zná, včetně disciplín, které do této nauky spadají
- postoj má neutrální, problematikou se nezabývá, ačkoli připouští význam esoteriky pro určitou skupinu lidí

Žena, 35 let, manažerka marketingu

- esoterika je jí velmi blízká, životní filosofie obsažená v esoterice je jí velmi blízká a všemu co s ní souvisí je otevřená
- zároveň ale uvádí, že se považuje za věřící, konfesi ale neuvádí

Muž, 28 let, produktový manažer

- pojem esoterika je pro něho neznámý, neví co by k němu měl zařadit

Muž, 29 let, úředník

- pojem zná z literatury
- postoj má víceméně neutrální, esoterika ho ani nezajímá ani nijak nepobuřuje, nemyslí si, že by mohla mít významnější vliv na život (např. pravdivost astrologických předpovědí)

Žena, 31 let, úřednice

- vše co souvisí s esoterikou jí velmi zajímá, věnuje se nejen četbě literatury, ale také aktivně navštěvuje semináře, využívá služeb kartářky

Muž, 65 let, v důchodu

- pod tímto pojmem si vybaví oblast okultních věd, astrologii a tarot
- nemá dostatek informací, aby tyto disciplíny hodnotil

Žena, 58 let, v důchodu

- esoteriku označuje jako soubor okultních věd
- dle jejího názoru v rukou odborníka může být dobrou věcí pomáhající ke zlepšení kvality života, v opačném případě může naopak člověku velmi uškodit

Muž, 30 let, učitel na vyšší odborné škole

- pojem zná z literatury
- nezaujímá vysloveně negativní postoj, nicméně esoteriku a vše s ní související pokládá za neseriózní

Žena, 27 let, bankovní úřednice

- též zná pojem z literatury
- esoteriku dle svých slov nepodceňuje, znalostí z této nauky může být snadno zneužito

Žena, 26 let, studentka pedagogické fakulty

- pojem zná, označuje jej jako nauku o skrytých věcech
- postoj má neutrální, žádným způsobem vyhraněný

Žena, 30 let, studentka teologické fakulty

- pojem zná, ale nic co souvisí s esoterikou neuznává, naopak vše související striktně odmítá

Muž, 26 let, student teologické fakulty

- pojem zná
- nemá ale s těmito směry dobré zkušenosti, ani s lidmi, kteří se jimi aktivně zabývají, on sám zaujímá odmítavý postoj, nechce ani získávat o esoterice nové informace

Muž, 29 let, student teologické fakulty

- pod pojem esoterika řadí okultní vědy
- postoj má rozporuplný, věří v účinnost praktik, které jsou esoterikou popisovány, ale podle jeho názoru rozhodně není dobré se těmito naukami příliš zabývat, právě z důvodu nebezpečí jejich opodstatněnosti

Muž, 28 let, student teologické fakulty

- esoterice příliš nerozumí, je pro něho spíše nejasná, je to pro něho nauka spojená s tajemstvím, které se odhaluje pouze „zasvěceným“ a to cestou spirituálních zkušeností
- postoj má indiferentní, esoterika podle něho není výlučně zlá ani dobrá

Žena, 29 let, studentka teologické fakulty

- pojem esoterika je pro ni zcela neznámý, nikdy o ničem podobném neslyšela ani nečetla

Závěr

Cíle mé diplomové práce byly tyto - primárně jsem si zvolila za cíl popis esoterických směrů a to za účelem shromáždění informací o této nauce, neboť coby budoucí učitelka náboženství a etiky, vnímám z hlediska náboženské výchovy esoteriku jako neopominutelný aspekt, jemuž by měli náboženští pedagogové věnovat pozornost.

Sekundárně jsem si zvolila hledisko historického vývoje esoteriky a postoje římsko-katolické církve. Ačkoli zde sledování historického vývoje nezaujímá pozici primárního cíle této práce, ve svém důsledku tomu tak zcela není, protože bez tohoto postupu by nebylo vůbec možné hlavní cíl práce naplnit.

Okrajově jsem se zaměřila i na menší průzkum postojů k esoterice - konkrétně se jednalo o 15 respondentů různého věku a různých profesí (včetně studentů). Osobně mne velmi zajímalo stanovisko studentů teologické fakulty. Studenti zaujímají buďto čistě odmítavý postoj, případně poněkud indiferentní, nikoli ale výslovně esoteriku přijímající.

Ze všech pramenů, které jsem v rámci zpracování diplomové práce prostudovala, je zřejmé, že esoterika (vše skryté a záhadné) přitahovala pozornost lidí již od dob kdy se počalo formovat lidské společenství.

Ovšem již antika je charakteristická neustálým přejímáním myšlenek a systémů mezi národy. Není mým záměrem jakýmkoli způsobem snižovat či zpochybňovat antické kulturní základy, nicméně konkrétně v esoterice se dá vysledovat velmi silné prolínání různých směrů (např. přebírání panteonu apod.). Jakoby lidstvo skutečně až do příchodu křesťanství stále hledalo... Křesťanství se totiž, oproti esoterice, vyznačuje jedinečností a koherencí svého učení.

Co se týče historicity některých esoterikou vyzdvihovaných postav a pramenů (Hermes Trismegistos), již jejich snadno dokazatelné zpochybnění celý tuto nauku, ačkoli je prastará, staví do ne příliš důvěryhodného světla.

V proměnách času zastávaly esoterické disciplíny různé pozice a role. Někdy jejich fungování bylo skutečně *skryté* a pro širokou veřejnost prakticky nedosažitelné, jindy, jako je tomu např. v současnosti, se vše co s esoterikou jakýmkoli způsobem souvisí, stává prostředkem pro ukojení „duchovního hladu“ lidstva a prakticky věcí veřejnou.

Přestože se může na první pohled tato skutečnost jevit jako znovuzrození esoteriky, dle mého názoru právě tato masově rozšířená popularizace a komercializace zapříčinila její silnou degradaci.

Snadná dostupnost všeho co esoterika zahrnuje a nabízí, nás staví před naléhavý úkol snažit se před tímto působením ochránit mladé lidi (ačkoli nejen oni jsou ohroženi).

V závěru mé diplomové práce jsem došla ke zjištění, že v žádném případě není na místě esoteriku (ačkoli se v žádném případě nejedná o seriózní nauku) a její možný vliv podceňovat, protože nejen historie, ale i současnost, nám ukazuje její silnou pozici ve společnosti.

Úkolem především všech náboženských pedagogů je tedy disponovat dostatkem informací o problematice a formou seminářů a zesíleného pastoračního působení vymezit především v praxi nové výchovné cíle, které by přispěly k prohloubení náboženské výchovy.

A právě historický výzkum esoteriky v tomto oboru zaujímá svou nezastupitelnou pozici.

Seznam použitých zdrojů (literatury)

- *Akademický slovník cizích slov*, I. díl, A-K, Praha: ACADEMIA, 1995, ISBN 80-200-0523-4
- Alleau, R. *Tajné společnosti, jejich vznik a osudy*, Přel. Z. Bedřichová, Praha: MALVERN, 1996, Přel. z: *Les sociétés secrètes*, 239 s., ISBN neuvedeno
- Alleau, R. *Hermés a dějiny věd, Studie k archeologii a etnologii vědění se zřetelem k historii alchymie a hermetické tradici*, druhé rozšířené vydání, Přel.: I. Purš, M. Stejskal, J. Hlaváček, O. Kalfířt, J. Vaněk a A. Dvořáčková, Praha: MALVERN, 2005, 249 s., ISBN neuvedeno
- Baum, H.; Prantner, R. *Svobodné zednářství a Církev*, Přel. P. Horák, Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ, 1999, Přel. z: *Freimaurerei und Kirche sind unvereinbar*, 116 s., ISBN 80-7266-012-8
- Berling, P. *Dějiny astrologie, Živly, symboly a základ astrologie od počátků do současnosti*, Přel. Lenka Adamová, Bratislava: SLOVART, 2004, 181 s., Přel. z: *Zodiak, Die Geschichte der Astrologie*, ISBN 80-7209-584-6
- Clarke, N. G. *Okultní kořeny nacismu*, Přel. D. Dvořáková, Praha: VOTOBIA, 1998, *The Ocult Roots of Nacism*, 371 s., ISBN 80-7220-023-2
- Damon, L. *Čtení z ruky aneb mapa života v dlani*, Přel. P. Kaas, Frýdek-Místek: ALPRESS, 2003, 241 s., Přel. z: *Instant Palm Reader - a Road Map to Life*, ISBN 80-7218-860-7
- Damm van, C.D. *Okultismus a křesťanská víra*, Přel.: neuvedeno, Havlíčkův Brod: ICHTHYS, 1991, 112 s., ISBN 80-85397-02-1
- Franzen, A. *Malé církevní dějiny*, Přel.: B. Smékal, Kapitoly z českých a slovanských církevních dějin napsal Bedřich Smékal, Praha: ZVON, 1992, Přel. z: *Kleine Kirchengeschichte*, 333 s., ISBN neuvedeno
- Hay, L.L.; Carwin, L. T. *Síla je ve vás*, Přel.: J. Zavadil, Praha: Pragma, 1994, Přel. z: *The Power is Within You*, 164 s., ISBN 80-85213-39-7
- Introvigne, M.; Türk, E. *Satanismus, zwischen Sensation und Wirklichkeit*, Verlag Herder Freiburg, 1995, 224 s., ISBN 3-451-23749-0
- Kieckhefer, R. *Magie ve středověku*, Přel. K. Jirsová, Praha: ARGO, 2005, Přel. z: *Magic in the Midle Ages*, 252 s., ISBN 80-7203-660-2

- Kischek, H; Andicz, H.; Haubelt, J. *Svobodní zednáři, Mýty, výmysly, skutečnost a výhledy*, Přel. J. Haubelt, Praha: ETC Publishing Praha, 1997, 174 s., ISBN 80-86006-55-7
- Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých I - Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2001, 239 s., ISBN 80-7281-073-1
- Kozák, J. *Egyptská kniha mrtvých II - Kapitoly o vycházení z hmotného světa do bezbřehé záře*, Přel. J. Kozák, Praha: EMINENT, 2002, 487 s., ISBN 80-7281-091-X
- Kozák, J. *Hermetismus a tajné nauky starého Egypta*, Praha: EMINENT, 2007, 327 s., ISBN 80-7281-109-6
- Kozák, J. *Spiritismus, Zapomenutá významná kapitola českých dějin*, Praha: EMINENT, 2003, 861 s. ISBN 80-7281-149-5
- Lenková, J. – Přel., *Kladivo na čarodějnice, Malleus maleficarum*, Praha: LEVNÉ KNIHY Kma, 2006, 646 s. ISBN 80-7309-361-8,
- Leuenberger, D. H. *Co je to esoterika*, Přel.: PhDr. A. Kunstová, Praha: MELANTRICH: 1992, 181 s., Přel. z: Das ist Esoterik, ISBN 32-024-92
- Lužný, D. *Nová náboženská hnutí*, Brno: MASARYKOVA UNIVERZITA, 1997, 182 s., ISBN 80-210-1645-0
- Malý, R. *Církevní dějiny*, Olomouc: MATICE CYRILOMETODĚJSKÁ, 2001, 283 s., ISBN 80-7266-083-7,
- Malý, R. *Katolíci ve stínu hákového kříže*, Frýdek-Místek: MICHAEL, 2006, 121 s., ISBN neuvedeno
- Pulford, de N. *Čarodějnická kniha, Přes 40 tajných návodů jak být úspěšní v životě, v práci i zábavě*, Přel. J. Vodvárko Praha: IKAR, 2002, Přel. z: The Book of Spells, 128 s., ISBN 80-249-0043-2,
- Proja, B. G. *Lidé, démoni a exorcismy; Pravda o světě temnot*, Přel. C. V. Pospíšil, Praha: PAULÍNKY, 2004, Přel. z: Uomini diavoli esorcismy, 151 s., ISBN 80-86025-68-3
- Renée, J. *Magie tarotu*, Přel. V. Glogarová , Olomouc: FONTÁNA, 2003, Přel. z: neuvedeno, 280 s. ISBN 80-7336-121-3,

- Ryš, G. *Inkvizice*, Přel. M. Moravec, Praha: MLADÁ FRONTA, 2004, Přel. z: Inkvizycja, 112 s., ISBN neuvedeno,.
- Stamm, H. *Pozor esoterika - mezi spiritualitou a pokoušením*, Přel. J. Zoubková, Praha: ACADEMIA, 2002, 208 s., Přel. z: Esoterik - zwischen Spiritualität und Verführung, ISBN neuvedeno
- Veselý, J. *Satanismus*, Praha: VODNÁŘ, 2003, 293 s., ISBN 80-86226-42-5
- *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*, C/F, 2. část, Praha: DIDEROT, 1999, ISBN neuvedeno
- *Webster's New Encyclopedic Dictionary*, New York: BLACK DOG AND LEVENTHAL PUBLISHES, New York: 1993, 1785 s.
- Wolf, J. a kolektiv *Člověk ve světě magie, O historii a současnosti magie v lidské společnosti*, Praha: UNITARIA, 1992, 113 s., ISBN 80-900305-9-9

http://www.baraka.cz/baraka/Baraka/b_1/b_1_eleuzinska_mysteria.html

<http://www.casopisdotek.cz/archiv/2004/-11.php>

<http://www.ceska.mysteria.cz/mir/novyvek.htm>

<http://www.egypt.blog.cz/0511/magie>

<http://www.etf.cuni.cz/-moravec/texty/astrologie/06mw.html>

<http://www.gorgus.de/esoterik/chiromantie/.html>

<http://www.inext.cz/astrologician/staroast.htm>

- *Bible. Písmo svaté Starého i Nového zákona*, Praha: ZVON, 1991, ISBN 80-7113-009-5
- *CIC - Kodex kanonického práva*, Praha: ZVON, 1994, ISBN 80-7113-082-6. */Codex iuris canonici/*

Seznam zkratk

CIC - *Kodex kanonického práva*

Abstrakt

Veronika Šerá, *Esoterika - historický vývoj a postoj římsko-katolické církve*, České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce M. Weis

Klíčové pojmy: esoterika / jednotlivé směry v průběhu dějin / učení římsko-katolické církve / křesťanství / postoj současné společnosti

Práce se zabývá popisem historického vývoje esoteriky a příbuzných směrů. Sleduje dějinnou linii od starověkých kultur, které jsou základem pro novodobější pojetí nejen magie, ale také astrologie a tarotu, přes středověk až po současnost, která je typická vznikem a rozmachem nové religiozity.

V práci je přihlíženo i ke kontextu doby, což vždy aktuálně podněcovalo a podněcuje přístup a chování církve a jejích představitelů. V závěrečné části je uvedeno nejen srovnání s hlediskem římsko-katolické církve, ale také krátké ukázky ze současně komerčně orientované esoterické literatury, včetně výsledků dotazování mezi různými skupinami obyvatel.

Závěr práce obsahuje zdůraznění stálé potřeby zkoumání této disciplíny nejen z historického hlediska, ale také z hlediska vytyčení nových výchovných cílů.

Esoterics - historical development and The Roman-Catholic Church attitudes

Key terms: esoterics / historical particular directions / Roman – Catholic Church teachings / Christianity / societal attitude

The work describes historical developments of esoterics and its related fields. It tracks the history line back to the ancient cultures that lay the grounds for the New Age understanding of magic as well as astrology and tarot. It studies the Middle Ages and the present when new religions not only came to existence but they also have made great development since.

The work includes the historical context which has always encouraged the attitudes and behaviours of The Church and its representatives.

In the final part there are comparisons among attitudes of The Roman-Catholic Church as well as few extracts from commercially orientated esoteric literature.

It includes the results of a survey conducted among various groups of people.

The conclusion stresses the importance of a continuous need to study this discipline not only as a scientific field, but as a tool to accomplish new educational goals.